

อภิธานทนาการ

ประจำปีโดยกับสังคมไทย

14126095

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

วิทยานิพนธ์

ของ

กนกพร พลับผล

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยนครสวรรค์

วันลงทะเบียน 110 พ.ย. 2549

เลขทะเบียน 431169

เลขเรียกหนังสือ JC 421

716

JQ 1745
77244
2 329

เสนอต่อมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ พินิจโลก

เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร

ปริญญาศิลปศาสตรบัณฑิต

มีนาคม 2529

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

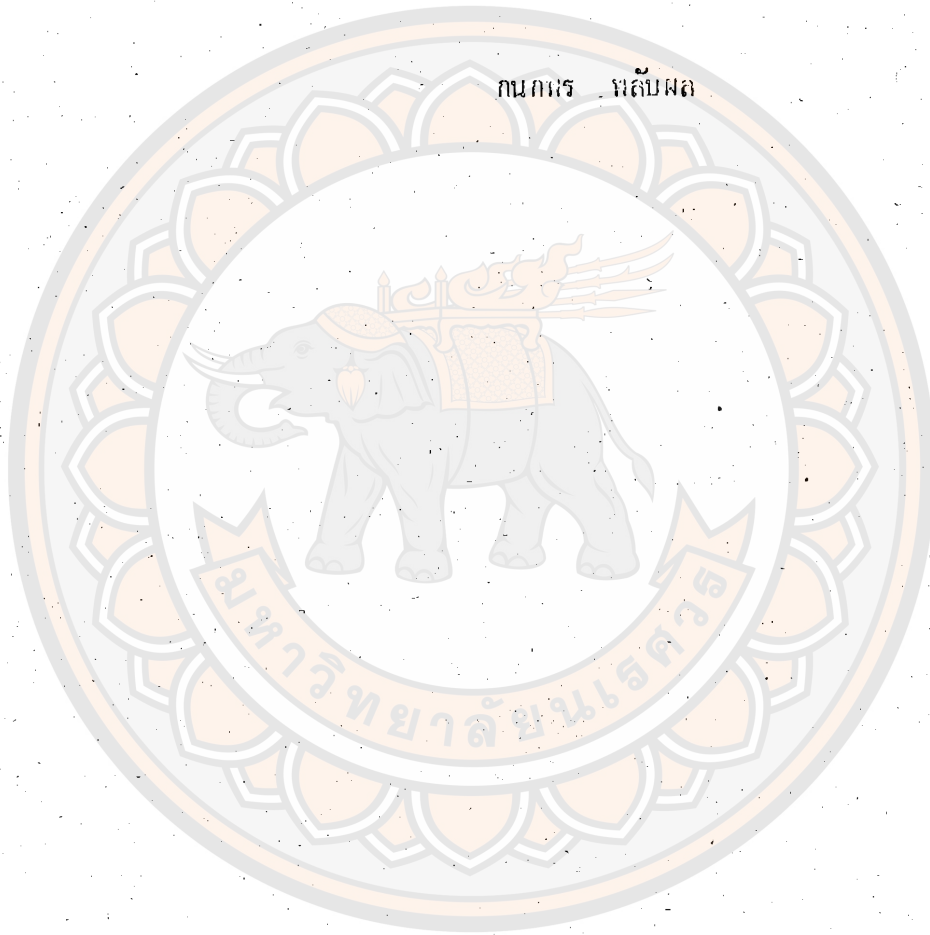
คณะกรรมการที่ปรึกษาประจำตัวนิสิต ได้พิจารณาวิทยานิพนธ์ฉบับนี้แล้วเห็นสมควร
รับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร ปริญญาศิลปศาสตรบัณฑิต ของมหาวิทยาลัย
ศรีนครินทรวิโรฒ พิษณุโลกได้

ประกาศกฎปกาาร

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ผู้เขียนได้รับคำแนะนำและความช่วยเหลือ เป็นอย่างดีจาก
อาจารย์วรยุทธ บุญบง ตั้งแต่เริ่มทำจนสำเร็จลุล่วงไปด้วยดี จึงขอขอบพระคุณเป็นอย่าง
สูงไว้ ณ ที่นี้

กนกพร พลัสผล

สารบัญ

บทที่		หน้า
	บทนำ.....	1
1	ประชาธิปไตย (Democracy).....	7
	ความหมายของประชาธิปไตย.....	7
	หลักการของประชาธิปไตย.....	13
	ลักษณะของประชาธิปไตย.....	22
	รูปแบบของประชาธิปไตย.....	31
2	ลักษณะสังคมไทย.....	36
	ลักษณะทั่วไปของสังคมไทย.....	36
	สภาพทั่วไปของสังคมไทยก่อนการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475.....	43
	ลักษณะสังคมไทยตั้งแต่เปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475 จนถึงปัจจุบันที่มีผลกระทบต่อ การปกครอง.....	45
3	การรับรู้ข่าวสาร และการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน.....	50
	การรับรู้ข่าวสาร การเมืองของประชาชน.....	50
	การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน.....	58
4	อุปสรรคของการพัฒนาระบบประชาธิปไตยในประเทศไทย.....	66
	อุปสรรคของการพัฒนาระบบประชาธิปไตยในประเทศไทย.....	66
	แนวทางแก้ไขปัญหาประชาธิปไตยในประเทศไทย.....	74
	บทสรุป.....	80
	บรรณานุกรม.....	83

บัญชีตาราง

ตาราง

หน้า

- 1 การมาใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้งตั้งแต่ปี 2476 - 2526

61

บทนำ

ในฐานะที่การปกครองระบอบประชาธิปไตยเป็นการปกครองที่ดีที่สุดของประเทศไทยในปัจจุบัน จึงควรมีการศึกษาเกี่ยวกับการปกครองในระบอบนี้กันอย่างจริงจัง เพราะถือว่าการปกครองในระบอบประชาธิปไตยมีลักษณะที่ดีหลายประการคือ การปกครองในระบอบประชาธิปไตยไม่ถือชนชั้นวรรณะที่ติดตัวมาตั้งแต่กำเนิดแต่ยอมรับค่านิยมที่ต่างกันได้ เน้นคุณวุฒิมากกว่าชาติวุฒิ เพราะคุณวุฒิเป็นสิ่งที่ปรับปรุงเพิ่มเติมแก้ไขได้ ประชาธิปไตยยึดหลักการ เป็นปฏิปักษ์กับลัทธิเผด็จการ และประชาธิปไตยสนับสนุนความเป็นผู้เป็นผู้มีใจกว้าง¹ และลักษณะที่สำคัญที่สุดก็คือ ระบอบประชาธิปไตย คำนึงถึงประโยชน์ของคนส่วนใหญ่หรือคำนึงถึงความสงบสุขของประชาชน โดยการยินยอมให้ประชาชนเข้ามามีสิทธิมีเสียงในการปกครองประเทศ ซึ่งการปกครองระบอบประชาธิปไตยนี้ต้องการให้ประชาชนได้เข้ามามีสิทธิมีเสียงในการปกครองประเทศโดยเห็นว่า ประชาชนเป็นสิ่งสำคัญที่สุด ของการปกครองในระบอบนี้ ดังจะเห็นได้จากหลักสำคัญ 3 ประการของระบอบประชาธิปไตยคือประชาชนมีสิทธิเสรีภาพและความเสมอภาคมากที่สุด นอกจากนี้แล้วระบอบประชาธิปไตยยังประกอบด้วยองค์กรหลัก 3 องค์กรคือ องค์กรฝ่ายนิติบัญญัติ ฝ่ายบริหาร และฝ่ายตุลาการ เป็นองค์กรสำคัญในการบริหารประเทศ และยังเป็น การปกครองที่ประชาชนทุกคนมีสิทธิเท่าเทียมกันทางกฎหมาย*

การปกครองระบอบประชาธิปไตยเป็นการปกครองที่เป็นที่นิยมกันอย่างกว้างขวางกว่าระบบการปกครองอื่นๆ เป็นเพราะความดีในตัวของมันเองคือ เป็นการปกครองที่ยกย่องคุณค่าของมนุษย์ว่า ประชาชน(มนุษย์) ควรจะเป็นผู้เลือกรัฐบาลหรือผู้ปกครองของพวกเขาเอง

---

¹บรรพต วีระสัย และวิชา นภาศิริกุลกิจ ลัทธิการเมือง หน้า 122

* ทรายละเอียด ในเรื่องความสำคัญของระบอบประชาธิปไตย ในบทที่ 1

และพวกเขาก็มีความสามารถที่จะเลือกได้ด้วย การปกครองระบอบประชาธิปไตยจึงเป็นการปกครองที่รัฐบาลรับผิดชอบต่อปวงชน และประชาชนก็มีโอกาสจะตรวจสอบและควบคุมการทำงานของรัฐบาลได้ จึงเป็นการปกครองที่ได้รับความเชื่อถือจากประชาชน ได้ดีกว่าการปกครองแบบอื่นๆ แต่ประชาธิปไตยก็มีปัญหาในด้านความมีประสิทธิภาพ และเสถียรภาพในบางประเทศ และก็มีหลายประเทศที่ประชาธิปไตยได้พิสูจน์ให้เห็นว่าเป็นการปกครองที่มีประสิทธิภาพและมีเสถียรภาพ¹

ประเทศไทยได้มีการปกครองในระบอบประชาธิปไตย มาตั้งแต่วันที่ 24 มิถุนายน พ.ศ. 2475 แล้ว ถ้านับระยะเวลาถึงในปัจจุบันก็เป็นเวลากว่าครึ่งศตวรรษ ซึ่งการเปลี่ยนแปลงการปกครองในครั้งนั้นได้กระทำการปฏิวัติโดยคณะผู้ก่อการที่เรียกตัวเองว่า "คณะราษฎร" ซึ่งได้กระทำการเปลี่ยนแปลงการปกครองโดยไม่มีพื้นฐานประชาชนซึ่งเป็นเจ้าของประเทศรองรับ และคณะราษฎรก็ไม่มีอำนาจที่เข้มแข็งพอในการสร้างฐานมวลชน ภายหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครอง ประกอบกับกลุ่มผู้สูญเสียอำนาจก็พยายามคืนร่นต่อต้านอย่างสุดกำลัง นอกจากนี้แล้วในหมู่ผู้ก่อการปฏิวัติเองยังเกิดความแตกแยกกัน ความมุ่งหวังที่จะปูพื้นฐานการปกครองระบอบประชาธิปไตยให้ปวงชนจึงไม่สัมฤทธิ์ผล ดังนั้นอำนาจอิทธิพลเก่าผสมผสานกับเผด็จการทหารจึงก้าวเข้ามาครอบงำวิถีชีวิตของปวงชนชาวไทย²

หลังจากคณะราษฎรปกครองได้ไม่นาน ก็ได้มีคณะรัฐประหาร เข้ายึดอำนาจการปกครองต่อมาและพยายามปกครองประเทศด้วยอำนาจการปฏิวัติ (เผด็จการทหาร) แต่คณะรัฐประหารก็ดำรงอยู่ได้ไม่นาน เพราะพลังของประชาชนและนักศึกษาที่รวมตัวกันโค่นล้ม

¹ กระทบผล ทองธรรมชาติ และคณะ การปกครองและการเมืองไทย หน้า 139

² "บทบาทของประชาชนกับการเรียกร้อง ประชาธิปไตย" สยามรัฐศึกษาวิจารณ์ หน้า 15

รัฐบาล ของคณะรัฐประหาร เป็นครั้งแรกในประวัติศาสตร์การปกครองของไทยที่มีการโค่นล้มอำนาจของรัฐบาลเป็นผลสำเร็จ และเป็นประชาธิปไตยโดยสมบูรณ์ แต่ลักษณะอำนาจของรัฐบาลก็ยังเป็นแบบเดิม เพราะสมาชิกบางคนยังมุ่งประโยชน์ส่วนตนอยู่จนถึงเหตุการณ์วันที่ 14 ตุลาคม 2516 จึงมีขบวนการนักศึกษาและประชาชนได้รวมตัวกันประท้วงเพื่อโค่นล้มรัฐบาลของจอมพลถนอม กิตติขจร (ที่ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี มาจนถึง 10 ปี 8 เดือน)¹ ซึ่งแสดงให้เห็นถึงว่า ประชาชน และนักศึกษาได้รวมตัวกันขึ้นเพื่อเรียกร้องประชาธิปไตย ที่ปกครองโดยประชาชนและเป็นของประชาชนโดยสมบูรณ์ ไม่ใช่รัฐบาลเผด็จการทหาร เหมือนที่เคยมีมา เมื่อรัฐบาลจอมพลถนอม กิตติขจร สูญเสียอำนาจแล้วก็เป็นการเริ่มต้นที่หอบอุปสรรคมาก จากฝ่ายที่ต้องการล้มล้างระบอบประชาธิปไตย ทำให้รัฐบาลทุกยุคทุกสมัยประสบปัญหาามาก

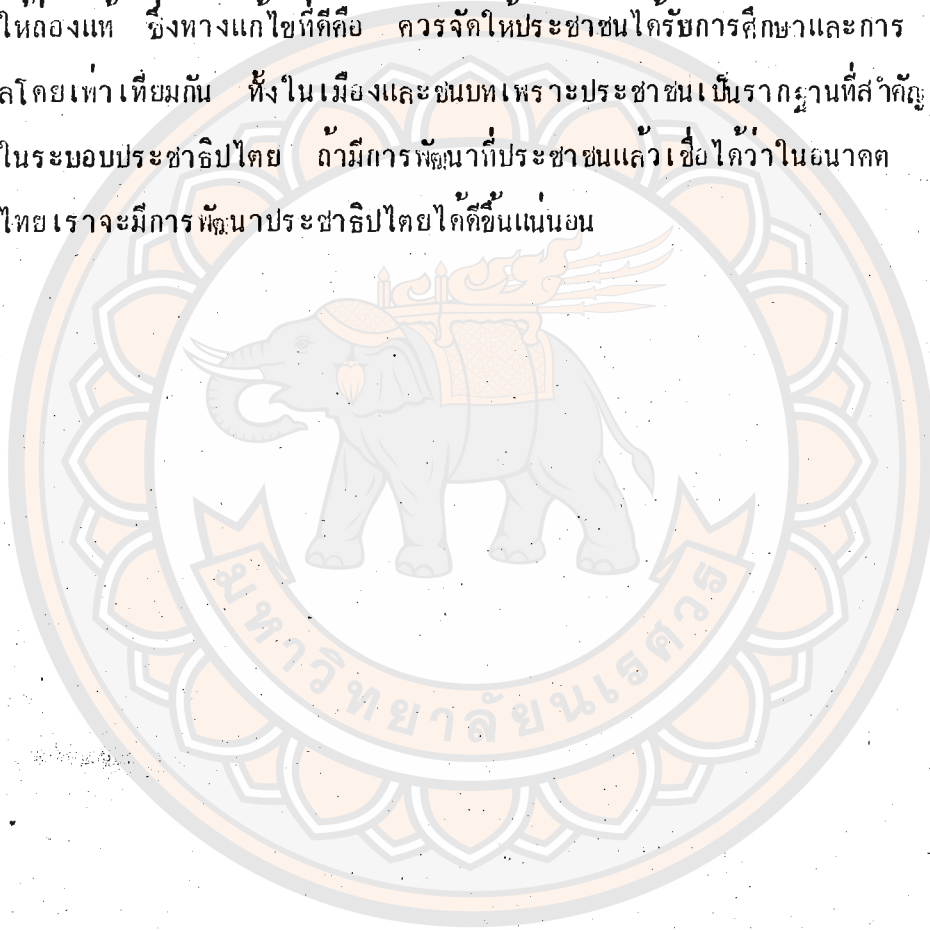
ความพยายามกว่า 50 ปี ที่ผ่านมาในการที่จะพัฒนาระบอบประชาธิปไตยในประเทศไทยนั้น ส่วนมากเรามักจะปฏิวัติกันที่ระบอบคือการปฏิวัติ เปลี่ยนแปลงตัวบุคคลผู้ใช้อำนาจบริหารและอำนาจนิติบัญญัติ เมื่อเปลี่ยนบุคคลเข้าไปแล้ว บุคคลนั้น เกิดหลงใหลมัวเมาในอำนาจ ทำให้ต้องมีการปฏิวัติ เปลี่ยนแปลงคณะบุคคลใหม่อีก ไม่มีวันที่สิ้นสุดความจริงแล้วควรแก้ไขด้วยการควบคุมผู้ใช้อำนาจบริหาร และผู้ใช้อำนาจนิติบัญญัติที่ได้รับการเลือกตั้งหรือแต่งตั้ง เข้าไปใช้อำนาจนั้นให้เขาใช้อำนาจให้เป็นไปตามหลักประชาธิปไตย ควบคุมการใช้อำนาจของเขาแทนการปฏิวัติแก้ไขระบอบการ เลือกตั้งและแต่งตั้งบุคคลใหม่ให้เลี้ยงต่อการปฏิวัติ รัฐประหาร และการกบฏ²

¹เกรียงศักดิ์ สินสวัสดิ์ และดร.รอศ หริตชัย อุปสรรคของระบอบประชาธิปไตย หน้า 25

* โดยเฉพาะภัยจากนอกประเทศคือภัยจากการรุกราน เพื่อเผยแพร่ลัทธิคอมมิวนิสต์ซึ่งเป็นศัตรูของลัทธิประชาธิปไตย

² บุญชัย เกียรติฉัตรกุล "เวทีประชาธิปไตย" ตะวันใหม่ หน้า 9

การพัฒนาประชาธิปไตยของไทยเรานั้น เป็นไปโดยไม่ต่อเนื่อง เพราะเกิดการปฏิวัติและรัฐประหารบ่อยครั้ง ทำให้จักรกลทางการเมืองต้องหยุดชะงัก ทำให้ครัทธาของประชาชนที่มีต่อการปกครองระบอบประชาธิปไตยอยู่ในระดับต่ำ พรรคการเมืองไม่มีโอกาสยื่นรกรากฐานทางการเมืองต่อประชาชนได้ก ทำให้ขาดต่อการพัฒนาประชาธิปไตย ถ้าเราต้องการพัฒนาประชาธิปไตยของไทยให้ถึงจุดสุดยอดของประชาธิปไตยแล้ว รัฐบาลควรที่จะต้องมุ่งพัฒนาที่ประชาชน คือควรให้ความรู้เรื่องประชาธิปไตย และปลูกฝังให้ประชาชนเข้าใจถึงประชาธิปไตยให้ถ่องแท้ ซึ่งทางแก้ไขที่ดีที่สุดคือ ควรจัดให้ประชาชนได้รับการศึกษาและบริการจากรัฐบาลโดยเท่าเทียมกัน ทั้งในเมืองและชนบทเพราะประชาชนเป็นรากฐานที่สำคัญของการปกครองในระบอบประชาธิปไตย ถ้ามีการพัฒนาที่ประชาชนแล้วเชื่อได้ว่าในอนาคตอันใกล้ ประเทศไทยเราจะมีการพัฒนาประชาธิปไตยได้ดีขึ้นแน่นอน

ความมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า

1. เพื่อศึกษาถึงการปกครองระบอบประชาธิปไตยโดยทั่วไป
2. เพื่อศึกษาถึงลักษณะสำคัญของสังคมไทยที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนาประชาธิปไตย
3. เพื่อศึกษาถึงจิตสำนึกทางการเมืองของประชาชน โดยพิจารณาจากการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน เช่นการออกเสียง ลงคะแนนเลือกตั้ง

สมมติฐานในการศึกษาค้นคว้า

1. การเปลี่ยนแปลงทางการเมืองเช่น การปฏิวัติ รัฐประหาร และการปฏิรูป มีผลต่อการพัฒนาการปกครองในระบอบประชาธิปไตย
2. การให้ความสนใจการเมืองและการมีส่วนร่วมทางการเมือง เป็นวิธีการพัฒนาประชาธิปไตยที่ดีที่สุด
3. การปกครองระบอบประชาธิปไตย ในประเทศไทยไม่พัฒนาเท่าที่ควร

ความสำคัญของการศึกษาค้นคว้า

1. ทำให้ทราบถึง ความสำคัญของการปกครองระบอบประชาธิปไตยที่มีต่อการปกครองของไทย
2. ทำให้ทราบถึงทัศนคติของประชาชนชาวไทย ที่มีต่อการปกครองระบอบประชาธิปไตย
3. ทำให้ทราบถึงสาเหตุที่ประชาธิปไตยของไทยไม่พัฒนาเท่าที่ควรในเวลากว่า 50 ปีที่ผ่านมา
4. ทำให้สามารถวิเคราะห์ได้ว่าลักษณะสังคมไทยมีอิทธิพลมากต่อการพัฒนาการปกครองระบอบประชาธิปไตย ทั้งในอดีตและปัจจุบันรวมทั้งแนวโน้มในอนาคต

ขอบเขตการศึกษาค้นคว้า

1. ศึกษาถึงลักษณะทั่วไปของการปกครองในระบอบประชาธิปไตย
2. ศึกษาถึงลักษณะสังคมไทยที่มีผลต่อการพัฒนาประชาธิปไตย
3. ศึกษาถึงสาเหตุที่ประชาธิปไตยในประเทศไทยไม่พัฒนาเท่าที่ควร

วิธีการดำเนินการศึกษาค้นคว้า

การดำเนินการศึกษาเรื่องนี้ใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์ (Historical Approach) และเสนिरายงานเป็นแบบพรรณนาวิเคราะห์ (Analytical discription) ข้อมูลที่ใช้ศึกษาค้นคว้าใช้ข้อมูลที่เป็นหลักฐานชั้นรอง (Secondary Sources) และข้อมูลที่เป็นเอกสารประกอบการศึกษา

แหล่งศึกษาค้นคว้าที่สำคัญ

1. หอสมุดมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ พิษณุโลก
2. หอสมุดวิทยาลัยครูพิบูลสงคราม จังหวัดพิษณุโลก
3. แหล่งอื่นๆ เท่าที่จำเป็น

ประชาธิปไตย (Democracy)

ความหมายของ ประชาธิปไตย

ในบรรดาลัทธิการเมืองที่นิยมกันอยู่ในโลกทุกวันนี้ ลัทธิประชาธิปไตย จัดได้ว่าแพร่หลายมากที่สุด ประเทศในองค์การสหประชาชาติยึดหลักประชาธิปไตยเป็นหลักในการปกครองประเทศของตน¹ แต่มีคนจำนวนมากที่ไม่เข้าใจ ความหมายอย่างแท้จริงของลัทธิการปกครองนี้ ความจริงคำว่า ประชาธิปไตย (Democracy) มีต้นกำเนิดหรือรากศัพท์ มาจากภาษากรีก เกิดขึ้นมานานกว่า 2,000 ปีแล้ว และชาวกรีกเป็นพวกแรกที่เริ่มใช้คำนี้ ความหมายดั้งเดิมของประชาธิปไตย ที่เป็นที่รู้จักในหมู่ชาวกรีกโบราณคือ "การปกครองโดยชนหมู่มาก" หรือ "การปกครองโดยหมู่คน"²

คำว่า ประชาธิปไตย แปลมาจากภาษาอังกฤษว่า Democracy ซึ่งรากศัพท์เดิมเป็นภาษากรีกคือ Demokratia ซึ่งเกิดจากการสนธิกันของคำสองคำคือคำว่า Demos ซึ่งแปลว่า ประชากร, ประชาชน (The people) และ kratein ซึ่งแปลว่า ปกครอง (to rule) เมื่อสนธิกันเป็น Demokratia ก็จะแปลว่า การปกครองโดยผู้ถูกปกครอง (Rule by the ruled) หรือ การปกครองโดยประชาชน (Government by the people)³

---

¹บรรพต วีระลัย และวิทยา นภาศิริกุลกิจ ลัทธิการเมือง หน้า 8

²จรูญ สุภาพ ระบบการเมืองเปรียบเทียบ (ประชาธิปไตย:เผด็จการ) และหลักวิเคราะห์การเมืองแผนใหม่ หน้า 3

³วิสุทธิ์ โสธิแทน ประชาธิปไตย แนวคิดและตัวแบบประเทศประชาธิปไตยในอุคมคติ
หน้า 18

ศัพท์คำว่า ประชาธิปไตย ที่ใช้ในภาษาไทย เป็นคำที่กรมหมื่นนราธิปพงศ์ประพันธ์ ทรงบัญญัติขึ้น¹ โดยนำมาจากคำสองคำคือ ประชา และ อธิปไตย คำว่าประชา เป็นคำสันสกฤต รูปศัพท์เดิมคือ ประชา แปลว่า ลูกชาย ลูกสาว ราชนคร หรือ ประชาชน ส่วนคำว่า อธิปไตย ก็เป็นคำสันสกฤต รูปศัพท์เดิมคือ อธิปติ แปลว่า เจ้าของ เจ้านาย พระราชา หรือ ความเป็นใหญ่อย่างยิ่ง เมื่อมาสนธิกันจึงได้ความหมายว่า ประชาชนเป็นใหญ่อย่างยิ่ง สรุปแล้ว ประชาธิปไตย คือ ระบอบการปกครองที่ประชาชนมีอำนาจสูงสุดในการปกครองประเทศ จะเห็นได้ว่าคำว่า "ประชาธิปไตย" นั้นมีความหมายมากมาย ถ้าวิเคราะห์จากรากศัพท์ดั้งเดิมที่เป็นภาษากรีกว่า *Demokratia* ก็หมายถึง การปกครองโดยประชาชน แต่ถ้ามองถึง ระบอบการเมืองอย่างหนึ่งนั้น ระบอบประชาธิปไตย ในปัจจุบัน มีทั้งประชาธิปไตย ของประชาชน หรือ ประชาธิปไตยเบ็ดเสร็จ (People's or totalitarian Democracy) กับเสรีประชาธิปไตย หรือ ประชาธิปไตยตะวันตก (Liberal or Western Democracy) ที่ต่างกันที่ฐานที่ประชาชน โดยมีเนื้อหาและสาระสำคัญ แตกต่างกันไปเป็นอย่างมาก

ทั้งๆ ที่ระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตย นั้นเป็นที่นิยมกันอย่างกว้างขวางในบรรดาประเทศต่างๆ แต่ถามคำถามว่า ประชาธิปไตยคืออะไร ก็จะหาคำตอบได้ยากมาก เพราะบรรดานักปราชญ์ต่างๆ หรือผู้ที่สำคัญของโลก ก็ยังมีความเห็นไม่ตรงกันและได้มีผู้ให้ความหมายไว้ต่างๆกันคือ

1. ประชาธิปไตย เป็นความปรารถนาที่มนุษย์ต้องการรักษาไว้ ซึ่งความสำคัญของตนเอง และความเสมอภาคในทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง เป็นคำจำกัดความ

¹"ประชาธิปไตย" พจนานุกรมชน หน้า 19

ของ ฮาโรลด์ ลาสกี (Harold Laski)¹ เป็นความคิดที่ถือว่ามนุษย์ทุกคนมีความเท่าเทียมกันในฐานะที่เป็นมนุษย์เหมือนกัน²

2. ประชาธิปไตยแท้ๆ การปกครองของประชาชน โดยประชาชน และเพื่อประชาชน คำจำกัดความนี้เป็นคำกล่าวของ อดีตประธานาธิบดีแห่งสหรัฐอเมริกา ผู้หนึ่งคือ อับราฮัม ลิงคอล์น (Abraham Lincoln)³

การปกครองของประชาชน หมายความว่า ในระบบประชาธิปไตยรัฐบาลจะต้องเป็นของประชาชน คำว่า "รัฐบาลของประชาชน" คือ รัฐบาลหรือการปกครองที่ประชาชนถือว่าตนเองมีส่วนร่วม และจะพยายามช่วยกันให้รักษารักษาไว้ให้ดีมิให้ถูกบ่อนทำลายภายในและถูกย่ำยีจากภายนอก ประชาชนจะมีความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของระบบและผูกพันกับระบบจึงย่อมจะต้องพยายามร่วมมือกันรักษาไว้ซึ่งระบบนั้น

การปกครองโดยประชาชน หมายความว่า ระบบประชาธิปไตยเปิดโอกาสให้ราษฎรมีส่วนร่วมในกระบวนการปกครอง การเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในกระบวนการปกครองอาจเป็นไปได้ทั้งโดยตรง คือราษฎรทุกคนหรือส่วนใหญ่สามารถลงมติในเรื่องสำคัญๆ ได้ด้วยตนเองหรือมาๆ กัน ณ ที่ชุมนุม หรือโดยอ้อม คือราษฎรมีบทบาทในกระบวนการปกครองโดยผ่านผู้แทนราษฎร

การปกครองเพื่อประชาชน หมายความว่า ระบบประชาธิปไตยมีจุดประสงค์ที่จะให้ราษฎรได้รับผลประโยชน์มากที่สุด

3. ประชาธิปไตย เป็นการดำรงชีวิตเพื่อความผาสุกร่วมกันโดยมี เจตนารมณ์และ

¹สมพงษ์ เกษมสิน และจรูญ สุภาพ ลัทธิการเมืองและเศรษฐกิจเปรียบเทียบ หน้า 53

²จรูญ สุภาพ ลัทธิการเมืองและเศรษฐกิจเปรียบเทียบ หน้า 40

³บรรพต วีระสัย และวิทยา นภาศิริกุลกิจ ลัทธิการเมือง หน้า 9-10

ความต้องการของประชาชนเป็นเครื่องนำทาง เป็นคำจำกัดความของ ซีอี เมอร์เรียม (C.E. Merriam)¹ เจตนารมณ์และความต้องการของประชาชน ในที่นี้หมายถึง ความต้องการของประชาชนส่วนใหญ่ของประเทศ ซึ่งรัฐบาลจะต้องรับฟังด้วยดี และต้องนำไป ปฏิบัติ เพื่อให้บังเกิดผลตามความต้องการของประชาชน รัฐบาลจะต้องรับฟังความต้องการ ของประชาชนที่มีเหตุผลโดยชอบ ที่เชื่อถือได้ว่าเป็นความประสงค์ของราษฎรโดยทั่วไป อย่างแท้จริง แต่จะต้องสนองความต้องการเหล่านั้นตามความสามารถและกำลังของประเทศ รัฐบาลของประชาชนที่มีความสามารถจะต้องหาวิธีการที่รวดเร็วและประหยัดที่จะช่วยบำบัด ความปรารถนาของประชาชนได้อย่างกว้างขวาง²

4. ประชาธิปไตย คือ การปกครองโดยเสียงคนส่วนมาก ซึ่งไม่มีสิทธิของคน กลุ่มน้อยหรือคนส่วนน้อย (Majority Rule and Minority Rights)³ หมายความว่า การปกครองโดยเสียงของคนส่วนมาก คือหลักการและนโยบายในการบริหารงานต่างๆ ถูกกำหนดโดยเสียงส่วนมากในรัฐสภา เสียงข้างมาก หมายความว่า แม้ว่าจะชนะกันเพียง เสียงเดียวก็เป็นเสียงข้างมาก และการคำนึงถึงคนกลุ่มน้อย หรือเสียงข้างน้อยในสังคม ถึงแม้เราจะยอมรับเสียงข้างมาก แต่เสียงข้างมากอาจจะก่อให้เกิดระบบเผด็จการหรือ ขรรษาชย์ได้ (tyranny of the Majority) ซึ่งจะทำลายสิทธิต่างๆ ของคนหมู่น้อย ตามความพอใจของตน จึงควรจะต้องมีการรักษาดุลระหว่างอำนาจของชนหมู่มากกับสิทธิ ของคนหมู่น้อย โดยให้อำนาจอยู่กับชนหมู่มากโดยให้มื่ออำนาจปกครองแต่ให้ชนหมู่น้อยมีสิทธิ

¹สมพงษ์ เกษมสิน และจรรุ สุกภาพ ลัทธิการเมืองและเศรษฐกิจเปรียบเทียบ หน้า 53

²จรรุ สุกภาพ ลัทธิการเมืองและเศรษฐกิจเปรียบเทียบ หน้า 32

³บรรพต วีระสัย และวิชา นภาศิริกุลกิจ ลัทธิการเมือง หน้า 11

บางประการ ที่คนหม่มากต้องยอมรับ¹

5. ประชาธิปไตย เป็นทั้งรูปการปกครอง และวิถีชีวิตที่ดีเอาเสรีภาพเป็นหลัก เป็นคำจำกัดความของ อาร์เอ็ม แม็คไอเวอร์ (R.M. Maciver)² ทุกคนมีสิทธิเสรีภาพที่จะกระทำการใดๆ ที่ตนปรารถนาภายใต้กฎหมาย และถ้าสิทธิและเสรีภาพของเขาถูกก้าวท้าวโดยบุคคล นุติบุคคล หรือเจ้าหน้าที่ของรัฐ ก็สามารถจะขอความยุติธรรมจากศาลได้³ และเสรีภาพที่สำคัญๆ ของบุคคลได้แก่ เสรีภาพในร่างกาย เสรีภาพในการนับถือศาสนา มีเสรีภาพในการพูด แสดงความคิดเห็นได้ภายใต้ขอบเขตของกฎหมาย มีเสรีภาพในการพิมพ์ จะเขียนหรือตีพิมพ์บทความใดๆก็ได้ถ้าไม่ทำให้อันตรายหรืออันตราย และเสรีภาพที่สำคัญอีกอย่างคือ ทุกคนมีเสรีภาพที่จะประกอบอาชีพอะไรก็ได้ที่ไม่ผิดกฎหมาย⁴ แต่อย่างไรก็ตามในบางวาระเมื่อเกิดสถานการณ์ฉุกเฉินที่เป็นภัยต่อความสงบ และมั่นคงของรัฐหรือยามสงคราม รัฐอาจจะละเมิดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลได้ โดยอาศัยอำนาจตามกฎหมายการศึกษาหรือประกาศภาวะฉุกเฉิน ถือว่าการละเมิดนั้นกระทำไปโดยความจำเป็น เพื่อผลประโยชน์ของรัฐหรือสังคมโดยรวม

6. เอ็ด ลินด์เซ่ (A.D. Linsey) ได้ให้ความหมายของประชาธิปไตยไว้ว่า ประชาธิปไตย คือการเปิดโอกาสให้ประชาชนสามารถดำเนินการร่วมกัน⁵ เช่นการเลือก

¹อุทัย หิรัญโต สารานุกรมศัพท์ทางรัฐศาสตร์ หน้า 164

²สมพงษ์ เกษมสิน และจรรยา สุภาพ ลิขธิการเมืองและเศรษฐกิจเปรียบเทียบ หน้า 53

³สุชุม นवलสกุล การเมืองและการปกครองไทย หน้า 15

⁴เชาวรัตน์ ศันสยะวิชัย "ประชาธิปไตย" คุรุปริทัศน์ หน้า 30

⁵สมพงษ์ เกษมสิน และจรรยา สุภาพ ล.ค.

ตั้งผู้แทนราษฎร เพื่อเป็นตัวแทนของปวงชน ไปทำหน้าที่ฝ่ายนิติบัญญัติซึ่งมีอำนาจออกกฎหมาย จัดตั้งรัฐบาล ซึ่งก็เท่ากับประชาชนมีส่วนร่วมใช้อำนาจนั้นด้วย, การแสดงประชามติต่างๆ ก็ถือว่าเป็นการมีส่วนร่วมของประชาชน และยังมีกรให้เสด็จาพทานการ เมืองการปกครองเช่น การแสดงความคิดเห็น การรวมกลุ่มผลประโยชน์ ก็ถือเป็นการใช้อำนาจของประชาชนด้วย¹

7. ประชาธิปไตย ได้แก่ การปกครองโดยหลักนิติธรรม (Rule of Law)² หลักประชาธิปไตยตามความหมายนี้ มุ่งที่จะชี้ให้เห็นความแตกต่างกับการปกครองระบบอื่น ที่ใช้กำลังบังคับให้ประชาชนอยู่ในกรอบของรัฐ ประชาธิปไตยถือว่ากฎหมายเป็นใหญ่ในแผ่นดิน แต่กฎหมายในหลักประชาธิปไตยจะต้องมาจากความเห็นชอบของประชาชนส่วนใหญ่ มิใช่เป็นกฎข้อบังคับที่กำหนดขึ้นมาเองโดยอำนาจเด็ดขาดของผู้หนึ่งผู้ใด หรือโดยอำนาจอธิปไตยของคณะบุคคลใดๆ การปกครองโดยหลักนิติธรรมนี้สอดคล้องกับคำว่า ประชาธิปไตยจะต้องมีรัฐบาลแบบมีรัฐธรรมนูญ (Constitutional Government) ซึ่งเป็นกฎหมายสูงสุดของประเทศ

8. ประชาธิปไตย คือการปกครองที่ถือว่าเสียงประชาชนเป็นเสียงสวรรค์ คำนิยามนี้มาจากภาษาละตินว่า Vox populi Vox Dei³ และคำว่าเสียงประชาชน หมายถึงความรู้สึกนึกคิดทัศนคติ และความต้องการของคนส่วนมาก เสียงสวรรค์ หมายถึง เป็นเสียงศักดิ์สิทธิ์ที่รัฐบาลจะต้องรับฟัง และพยายามดำเนินการให้บรรลุเป้าหมายตามความปรารถนาของประชาชน การดำเนินการดังกล่าวอาจเป็นผลสำเร็จในระยะสั้น หรือระยะยาวก็ต้องแล้วแต่กรณี เช่น การบรรเทาการขาดแคลน เมื่อมีอุทกภัยเกิดขึ้น หรือการวางนโยบายและกำหนดแผนงานให้ราษฎรอยู่ดีกินดี โดยทั่วถึงกัน

¹จรรยา สุภาหะ ลัทธิการเมืองปละเศรษฐกิจเปรียบเทียบ หน้า 30

²บรรพต วีระสัย และวิทยา นภาศิริกุลกิจ ลัทธิการเมือง หน้า 12

³ด.

9. ประชาธิปไตย ได้แก่การปกครองที่รัฐบาลมีอำนาจจำกัด (Limited Government)¹ ประชาธิปไตยไม่ต้องการให้รัฐบาลมีอำนาจเหลือนจนเกินไป จนอาจจะละเมิดสิทธิเสรีภาพขั้นมูลฐานของประชาชน จึงได้จำกัดอำนาจของรัฐบาลหลายทาง เช่น กำหนดขอบเขตอำนาจของรัฐบาลไว้ในรัฐธรรมนูญ หรือให้อำนาจนิติบัญญัติ บริหาร และตุลาการ สามารถดูแลและคานอำนาจกันได้ตามสมควร ให้ราษฎรมีเสรีภาพในการตั้งพรรคการเมือง หรือกลุ่มผลประโยชน์ต่างๆ เพื่อคอยติดตามผลงานของรัฐบาล ใช้หลักการกระจายอำนาจไปสู่ท้องถิ่น เพื่อมิให้รวมอำนาจไว้ที่รัฐบาลมากเกินไป กำหนดระยะเวลาดำรงตำแหน่งของฝ่ายนิติบัญญัติ และฝ่ายบริหารสิ่งเหล่านี้เป็นวิธีการที่จะบังคับให้รัฐบาลมีอำนาจในลักษณะและปริมาณที่เหมาะสม

จากนิยามต่างๆ ข้างต้น สรุปได้ว่า "ประชาธิปไตย" หมายถึง ระบอบการปกครองประเทศระบอบหนึ่ง ซึ่งเป็นการปกครองของประชาชน โดยประชาชน และเพื่อประชาชน ซึ่งคำว่าประชาชนในที่นี้มิได้หมายถึง เฉพาะบุคคลกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง เช่นคนร่ำรวย คนยากจน เจ้าของที่ดิน หรือชาวนา แต่หมายถึงปวงชนทั้งประเทศ จะยากดีมีจนอย่างไร หรือประกอบอาชีพอะไรก็ตาม ปวงชนเหล่านี้ย่อมจะมีสิทธิหน้าที่และความรับผิดชอบในการปกครองแผ่นดินอย่างเสมอภาคกัน²

หลักการของประชาธิปไตย

หลักการที่สำคัญของประชาธิปไตย มีหลายประการที่ทำให้ระบอบประชาธิปไตยเป็นที่ชื่นชอบแก่ประชาชนเป็นจำนวนมาก เพราะอำนาจทุกประการโยนให้แก่มนุษยชาติอย่างยิ่ง อย่างน้อยก็แสดงให้เห็นชัดว่า ประชาธิปไตย เป็นระบอบการปกครองที่ยกย่องความสำคัญ

¹จรรยา สุภาพ ลัทธิการเมืองและเศรษฐกิจเปรียบเทียบ หน้า 32

²ธานินทร์ กรัยวิเชียร ระบอบประชาธิปไตย หน้า 32

ของมนุษย์ด้วยกันเอง¹

หลักการที่สำคัญของประชาธิปไตย คือ

1. หลักที่ถือว่า ประชาชนเป็นแหล่งที่เกิด และเป็นเจ้าของอำนาจสูงสุดในการปกครองประเทศ นั่นคือ ประชาชนเป็นผู้มีอำนาจในการปกครองตนเอง การปกครองในระดับอบประชาธิปไตยในสมัยโบราณอาจเป็นการปกครองตนเองโดยตรง แต่ปัจจุบันเป็นการปกครองทางอ้อมคือ จะต้องมีส่วนแทนที่ประชาชนเลือกตั้งขึ้นมา เพื่อทำหน้าที่ปกครองแทนประชาชน ความเป็นเจ้าของอำนาจสูงสุดหรืออำนาจอธิปไตยนี้แสดงให้เห็นว่า รัฐบาลนั้นเป็นสมบัติของประชาชนที่ประชาชนได้ร่วมกันจัดตั้งขึ้น ซึ่งประชาชนมีหน้าที่ปกป้องและรักษาไว้ตลอดไป²

2. หลักการปกครองเพื่อประโยชน์ของประชาชน หมายถึงการกระทำทุกอย่างในทางการเมืองการปกครองเพื่อประโยชน์ต่อประชาชนโดยทั่วไป นั่นคือ ผลงานขององค์การในการปกครองทั้งปวง ไม่ว่าจะเป็นรัฐสภา คณะรัฐมนตรี หรือฝ่ายตุลาการจะต้องดำเนินการไปให้บังเกิดผลดีแก่ราษฎรทั้งหลาย

3. หลักการเสรีภาพ เสรีภาพหมายถึง โอกาสที่บุคคลเลือกปฏิบัติได้ในสิ่งที่ เป็นประโยชน์แก่ตนมากที่สุด เนื่องจากแนวคิดของประชาธิปไตยเน้นในเรื่องเสรีภาพของประชาชน ดังนั้นระบบการเมืองแบบประชาธิปไตยจะต้องประกัน เสรีภาพของประชาชน³ แต่การใช้เสรีภาพในระดับอบประชาธิปไตยนี้จะต้องไม่ละเมิดประโยชน์ของบุคคลอื่น เสรีภาพ

¹จรรยา สุภาพ ระบบการเมืองเปรียบเทียบ (ประชาธิปไตย:เผด็จการ) และหลักวิเคราะห์การเมืองแดนใหม่ หน้า 6

²จรรยา สุภาพ ลัทธิการเมืองและเศรษฐกิจเปรียบเทียบ หน้า 29

³กรมล หองธรรมชาติ และคณะ การเมืองการปกครองไทย หน้า 121

จะต้องมีขอบเขตและเหตุผล เสรีภาพจะต้องเป็นไปในลักษณะที่มีความรับผิดชอบ เช่นบุคคล
มีเสรีภาพในการที่จะรักษาชีวิตของตนเอง และมีหน้าที่ในการที่จะรักษาชีวิตบุคคลอื่นด้วย
บุคคลมีเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น แต่ก็ต้องมีหน้าที่เคารพหน้าที่ของบุคคลอื่นไม่ทำลาย
ให้บุคคลอื่นเสียหาย เสรีภาพที่สำคัญของบุคคลได้แก่ มีเสรีภาพทางร่างกาย มีเสรีภาพในการ
นับถือศาสนาใดก็ได้ มีเสรีภาพในการพูดแสดงความคิดเห็นได้ภายในขอบเขตของกฎหมาย
มีเสรีภาพในการเขียนพิมพ์บทความใดๆ ก็ได้ ถ้าไม่เดือดร้อนผู้อื่น มีเสรีภาพในการประกอบ
อาชีพใดก็ได้ที่ไม่ผิดกฎหมาย¹

เหตุที่ประชาธิปไตยยึดหลักเสรีภาพ เป็นเกณฑ์ เนื่องจากความเชื่ออย่างเป็นสมมติ
ฐานว่า มนุษย์นั้นเป็นสิ่งมีชีวิตที่สามารถมีเหตุผลและใช้เหตุผลได้ แต่ถ้ามองเสรีภาพของ
บุคคลก็เท่ากับว่าไม่เชื่อในความสามารถของมนุษย์²

4. หลักการประนีประนอม การแสวงหาวิธีแก้ไขปัญหานั้น ต้องพิจารณาเป้า
หมายและความเชื่อถือของคนกลุ่มต่างๆ ในสังคมประชาธิปไตย แม้จะต่างกันแต่ก็มีขอบเขต
จำกัด ลัทธิประชาธิปไตยรับรองเสรีภาพของแต่ละคนอย่างเต็มที่ในการแสดง ความเชื่อถือ
ส่วนตัวในการพัฒนาและได้รับผลประโยชน์เฉพาะตน ซึ่งแน่นอนที่ผลประโยชน์ย่อมจะแตกต่าง
กันจะต้องหาทางปรับความเชื่อและผลประโยชน์ของแต่ละฝ่ายให้เข้ากันได้ให้ได้ และต้องไม่ยอม
ให้ความเชื่อ หรือผลประโยชน์ของฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งมีอิทธิพลเหนือความเชื่อหรือผลประโยชน์ของ
ฝ่ายอื่นตลอดไป ลัทธิประชาธิปไตยจึงต้องมีการประนีประนอมกันอย่างมากและควรจะต้องปรับ

¹ เขาวรัตน์ คันสยะวิชัย "ประชาธิปไตย" ศุภปริทัศน์ หน้า 30

² จรูญ สุภาพ ระบบการเมืองเปรียบเทียบ (ประชาธิปไตย; เผด็จการ) และหลัก
วิเคราะห์การเมืองแผนใหม่ หน้า 6

ให้เข้ากับความคิดเห็นของคนอื่นๆ เพื่อเป็นการรักษาความสามัคคีกลมเกลียวของหมู่คณะ ซึ่งถือเป็นหน้าที่ประการหนึ่งของรัฐบาลในระบอบประชาธิปไตย¹

5. หลักการยอมรับข้อสงสัย เนื่องจากประชาธิปไตยยึดหลักเหตุผล ดังนั้นจึงถือว่าความคิดทางการเมืองและนโยบายต่างๆ มิอาจจะกล่าวอ้างว่าเป็น "สัจธรรม" ได้ จะต้องมีการพิสูจน์ทดลองให้รู้แจ้งเห็นจริงเสียก่อนว่าสิ่งนั้นๆ เป็นสัจธรรมจริงหรือไม่ หลักการนี้ช่วยให้เกิดความคิดที่กว้างขวางมีใจกว้าง และยับยั้งการผูกขาดความคิดเห็น หรือการกระทำที่เป็นเผด็จการ ดังนั้นในทางปฏิบัติจึงเน้นถึงวิธีการที่จะได้มา ซึ่งความถูกต้องด้วยการยอมรับฟังความคิดเห็นต่างๆ ก่อนที่จะมีการกำหนดนโยบายใดๆ และเมื่อจะกำหนดขึ้นแล้วก็ตามก็จะเปิดโอกาสให้มีการปรับปรุงแก้ไขให้เหมาะสมกับกาลสมัยในเวลาต่อมา หลักแห่งความสงสัยจึงเป็นแนวความคิดทางวิทยาศาสตร์ที่สอนให้บุคคลมิให้เชื่อสิ่งใดอย่างมงาย แต่มุ่งพิจารณาจากสภาพความเป็นจริง ความจริงทางการเมืองอาจเปลี่ยนแปลงได้ ความจริงยุคหนึ่ง อาจไม่เป็นจริงในยุคอื่น เพราะสภาพการณ์และสิ่งแวดล้อมได้เปลี่ยนแปลงไป²

6. หลักการพัฒนาการปกครองตนเอง ระบอบประชาธิปไตยเชื่อว่า การปกครองตนเองนับว่ามีความสำคัญยิ่ง เพราะมนุษย์มีสติปัญญา มีเหตุผล และมีความสามารถจึงไม่ควรให้คนใดคนหนึ่งมีอำนาจในการปกครองเด็ดขาด เหมือนบุคคลอื่น³ จึงเป็นการสมควรอย่างยิ่ง

¹อุทัย หิรัญโต สารานุกรมศัพท์ทางรัฐศาสตร์ หน้า 162-163

²จรูญ สุภาพ ลัทธิการเมืองและเศรษฐกิจเปรียบเทียบ หน้า 35

³จรูญ สุภาพ ระบบการเมืองเปรียบเทียบ (ประชาธิปไตย: เผด็จการ) และหลักวิเคราะห์การเมืองแผนใหม่ หน้า 6

ที่จะให้บุคคลได้กำหนดการปกครองที่ประชาชนสามารถแก้ปัญหาของตนเองได้ เพื่อความเจริญก้าวหน้าและเพื่อการปกครองตนเอง โดยเปิดโอกาสให้มีการแสดงความคิดเห็น มีเสรีภาพในการเลือกองค์การเพื่อทำหน้าที่ปกครองแทนประชาชน และวิธีการต่างๆ เพื่อให้ความต้องการของคนส่วนมาก สามารถใช้เป็นหลักในการปกครองได้

7. หลักที่เกี่ยวกับศักดิ์ศรีของมนุษย์¹ ประชาธิปไตยถือว่าบุคคลมีความสำคัญยิ่ง การปกครองจึงต้องเป็นไปเพื่อรักษาผลประโยชน์ของบุคคล รัฐและรัฐบาลเกิดมาเพื่อประชาชน ดังนั้นกฎหมาย นโยบาย หน่วยงาน และการปฏิบัติต่างๆ มีวัตถุประสงค์เพื่อที่จะให้บริการแก่บุคคล การรักษาสีเสรีภาพของเอกชน นับเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่ง ถือเป็นหัวใจสำคัญของการปกครองของประชาธิปไตยทุกแบบ

8. หลักความเสมอภาค นอกจากจะเน้นถึงความสำคัญ และศักดิ์ศรีของบุคคลแต่ละคนแล้ว ลัทธิประชาธิปไตยยังเน้นถึงหลักความเสมอภาคของปวงชน ประชาธิปไตยไม่ไ้ระบุว่า คนทุกคนเกิดมาฉลาดหรือต้องมีทรัพย์สินเท่ากัน แต่ถือว่าทุกคนควรมีโอกาสเท่าเทียมกันที่จะได้รับประโยชน์จากสิ่งดีงามของชีวิต และควรมีฐานะเท่าเทียมกันทางการเมืองและกฎหมาย ความเท่าเทียมกันทางกฎหมายคือทุกคนไ้รับความคุ้มครองจากกฎหมายเสมอภาคกัน ส่วนความเท่าเทียมกันด้านการเมือง คือ ทุกคนมีสิทธิออกเสียงเลือกตั้งได้หนึ่งเสียงเท่ากัน² หรืออาจกล่าวอีกอย่างหนึ่งได้ว่า ในระบบประชาธิปไตยต้องไม่มีระบบชนชั้น อภิสิทธิ์ไม่ว่าในด้านกำเนิด ความมั่งคั่ง เชื้อชาติ หรือลัทธิความเชื่อ โดยไม่จำกัดโอกาสของบุคคลในการใช้สติปัญญาของตน เพื่อแสดงความสามารถหรือในการไ้รับประโยชน์ต่างๆ จากชีวิต³

¹จรรยา สุภาพ ลัทธิการเมืองและเศรษฐกิจ เปรียบเทียบ หน้า 35

²ค. หน้า 33

³อุทัย หิรัญโต สารานุกรมศัพท์ทางรัฐศาสตร์ หน้า 161

9. หลักศีลธรรม ศีลธรรมเป็นหลักการที่ควบคุมมิให้บุคคลกระทำการที่เป็นการเบียดเบียนกันโดยมิชอบ แต่มุ่งสนับสนุนให้มนุษย์ได้เอื้อเพื่อช่วยเหลือกัน และมีจิตใจในการปฏิบัติด้วยคุณธรรม เพื่อให้บังเกิดประโยชน์แก่ตนเองและบุคคลอื่น สังคมมนุษย์ย่อมมีค่านิยมเป็นของตนเองโดยเฉพาะค่านิยมของแต่ละสังคมอาจจะมีลักษณะแตกต่างกัน แต่ทุกสังคมมีหลักศีลธรรมเป็นองค์ประกอบรวมอยู่ในค่านิยมนั้น ไม่มากก็น้อย ผู้นิยมหลักประชาธิปไตยมีความศรัทธาในตัวมนุษย์ว่าเป็นผู้มีความสำนึกในทางศีลธรรม ความสำนึกเช่นนี้ย่อมช่วยให้มนุษย์ประพฤติปฏิบัติ 1 ศีลธรรมช่วยสร้างจิตใจของมนุษย์ ทำให้มนุษย์มีคุณค่าอย่างแท้จริง อันเป็นผลดีต่อการปกครองในระบอบประชาธิปไตย เพราะเมื่อบุคคลได้ปฏิบัติแล้ว ก็จะช่วยลดปัญหาทั้งหลายทั้งปวงลงได้มาก ทำให้หลักการ สถาบัน ระเบียบการ และองค์การของการปกครองประชาธิปไตยได้บังเกิดผลดี และมีมั่นคงถาวรอย่างแท้จริง

10. หลักการปกครองที่รัฐบาลมีอำนาจจำกัด ประชาธิปไตยแตกต่างจากลัทธิการเมืองอื่นๆ ในแง่ที่ว่ารัฐบาลไม่ใช้อำนาจพร่ำเพรื่อหรืออำนาจเผด็จการ การไม่ใช้อำนาจพร่ำเพรื่อ หมายความว่า มีการปล่อยให้เอกชนมีสิทธิเสรีภาพพอสมควร สิทธิเสรีภาพที่ปล่อยให้เป็นเรื่องของบุคคลคือ การนับถือศาสนา การแสดงออกซึ่งความคิดเห็น เสรีภาพในการก่อตั้งครอบครัว ประชาธิปไตยจะไม่มีการรวมอำนาจไว้ในที่แห่งเดียวหรือที่บุคคลคนเดียว ปกติอำนาจมักจะกระจายอยู่โดยแยกเป็นฝ่ายบริหาร นิติบัญญัติและตุลาการ นอกจากนี้ ประชาธิปไตยยังยอมให้ราษฎรรวมตัวกันขึ้นโดยเสรี เพื่อดำเนินการต่างๆ อันเป็นการลดอำนาจรัฐบาลลงด้วย นอกจากนี้รัฐบาลประชาธิปไตยมักจะไม่วางอำนาจไว้ที่ศูนย์กลางทั้งหมด แต่จะกระจายอำนาจไปสู่ท้องถิ่นเช่น ระดับจังหวัด หรือระดับเทศบาล เป็นต้น 1

11. หลักการรับฟังและถือเอาเจตนาและความต้องการของประชาชน เป็นหัวใจ

สำคัญ¹ เจตนาและความต้องการของประชาชนนี้ คือ ความต้องการของประชาชนส่วนใหญ่ของประเทศ ซึ่งในทฤษฎีของประเทศทางตะวันตก ถือว่าเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ซึ่งรัฐบาลจะต้องรับฟังโดยดี และต้องนำไปปฏิบัติเพื่อให้งังเกิดผลตามความต้องการของประชาชน

ความต้องการของประชาชนที่จะถือเป็นหลักก็คือ ความต้องการที่เป็นของประชาชนส่วนใหญ่ในประเทศจริงๆ ซึ่งหมายถึง การสนองความต้องการของประชาชน ความต้องการนั้นต้องมีเหตุผลและแสดงออกมาให้ปรากฏชัด การแสดงออกของประชาชน ที่อาจตกเป็นเครื่องมือของบุคคลหรือกลุ่มชน ที่มีความสามารถสูงกว่านั้น เช่นอันตรรายต่อการปกครองแบบประชาธิปไตย

12. หลักความยินยอม ความยินยอมหรือความสมัครใจ เป็นแก่นของกระบวนการปกครองแบบประชาธิปไตย เพราะระบบนี้ริ้งเกิดการบังคับให้ทำการยอมตาม เชื่อตาม หรือการหลอกลวงเพื่อให้เชื่อตาม แต่ต้องการให้บุคคลมีเสรีภาพ และเป็นตัวของตัวเอง ในการตัดสินใจ เพื่อให้ได้ข้อตกลงใจที่บริสุทธิ์ยุติธรรมอย่างไรก็ดี มนุษย์จะยินยอมหรือเห็นพ้องในสิ่งใดนั้น จะต้องมีเหตุผล และใช้เหตุผลได้เสียก่อน มิฉะนั้นก็เป็นความเชื่อตามที่วามวาย บุคคลที่มีเหตุผลเท่านั้นจึงจะสามารถถกเถียงแสดงความคิดเห็น และยอมรับในข้อมูลในข้อยุติที่มีเหตุผลได้ ข้อยุติที่เรียกว่ามีเหตุผลในระบบประชาธิปไตย ก็คือสิ่งที่มีความจริงเป็นพื้นฐานและสิ่งนั้น เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม ฉะนั้นที่เรียกว่า ความยินยอมจึงเป็นการเห็นประโยชน์ร่วมกันในระหว่างบุคคลในสังคม นอกจากนั้น ในการให้บุคคลเห็นพ้องต้องกันจนกระทั่งเป็นความยินยอมนั้น จะต้องไม่ใช่เป็นการชักชวนด้วยการสร้างอารมณ์ แต่ต้องเป็น

¹ จรูญ สุภาพ ลัทธิการเมืองและเศรษฐกิจเปรียบเทียบ หน้า 32

การเปิดโอกาสให้มีการแสดงความคิดเห็นอย่างเสรี และด้วยการใช้เหตุผล ไม่เป็นการข่มขู่ ให้เกิดการอรรถ หรือความหลง เป็นข้อตกลงใจที่เกิดจากความคิดที่รอบคอบจากบุคคลที่มีความคิดอ่านเป็นตัวของตัวเอง ใช้เหตุผลประกอบความคิด และมีความรับผิดชอบในข้อตกลง อันเป็นความยินยอมร่วมกัน¹

13. หลักการปกครองโดยเสียงข้างมากโดยไม่ละเมิดสิทธิของฝ่ายข้างน้อย หมายความว่า การแก้ปัญหาที่ดี การหาข้อยุติที่ดี และการตัดสินใจที่ดี จะต้องใช้หลักเสียงข้างมาก ดังนั้นในการปฏิบัติใดๆ ก็ต้องดูว่า เป็นความต้องการของคนหมู่มากหรือไม่

การตัดสินใจปัญหาต่างๆ หรือการแสวงหาทางออกใดๆ จะต้องใช้วิธีการแสวงหาความปรารถนาของคนหมู่มากเป็นแนวทางสำคัญ เช่นการ เลือกตั้งผู้แทนราษฎร หรือกฎเกณฑ์ที่บังคับที่จะใช้บังคับในประเทศก็จะต้องพิจารณาจากเสียงข้างมาก²

แต่การใช้เสียงข้างมาก ก็จะต้องกระทำด้วยความระมัดระวัง มิฉะนั้นจะกลายเป็นเผด็จการโดยเสียงข้างมาก การใช้เสียงข้างมากมีหลักเกณฑ์ดังนี้คือ เสียงข้างมากจะต้องตั้งอยู่บนพื้นฐานของความเสมอภาค จะต้องยอมให้ฝ่ายข้างน้อยได้มีโอกาสแสดงความคิดเห็น ความต้องการหรือเหตุผลของตนได้ด้วย เมื่อเสียงข้างมากมีความคิดเห็นไปในทางใดแล้ว ทุกฝ่ายต้องยอมรับ การใช้เสียงข้างมากจะต้องใช้หลักเหตุผล และไม่ใช้อารมณ์ และที่สำคัญ จะต้องใช้เสียงข้างมากในลักษณะที่ไม่มุ่งรุกรอนสิทธิของฝ่ายข้างน้อยโดยไม่เป็นธรรม

¹จรรยา สุภาพ ระบบการเมืองเปรียบเทียบ (ประชาธิปไตย: เผด็จการ) และหลักวิเคราะห์การเมืองใหม่ หน้า 9

²จรรยา สุภาพ ลัทธิการเมืองและเศรษฐกิจเปรียบเทียบ หน้า 31

14. การใช้หลักเหตุผล ประชาธิปไตยยึดถือสมมติฐานที่สำคัญอย่างหนึ่งอย่างหนึ่ง คือ มนุษย์เป็นสัตว์โลกที่มีเหตุผล¹ ซึ่งได้แสดงออกมาให้เห็นได้อย่างชัดเจนจากความก้าวหน้าด้านต่างๆ ซึ่งมนุษย์สามารถพัฒนาขึ้น ทั้งในด้านจิตใจ และวัตถุ โดยไม่ปรากฏในรูปอารยธรรมและวิทยาการ เช่นการประดิษฐ์ต่างๆ

ประชาธิปไตยต้องการให้บุคคลใช้เหตุผลในการแสดงออกและในการดำเนินงาน รวมตลอดถึงความสัมพันธ์ต่อกัน การกำหนดนโยบาย การแสดงความคิดเห็นการแก้ปัญหา การพัฒนาการเปลี่ยนแปลงและการปรับปรุง เชื่อกันว่า ถ้าใช้เหตุผลอย่างเต็มที่ ก็จะช่วยให้เกิดความสงบเรียบร้อย ความเจริญก้าวหน้า

15. หลักกฎหมายหรือหลักนิติธรรม² ซึ่งหมายถึง การยึดถือกฎหมาย เป็นกฎเกณฑ์หรือกติกาในการดำเนินการต่างๆ การถือกฎหมายเป็นหลักนี้ถือกันว่าเป็นนโยบายและความต้องการของประชาชน เพราะกฎหมายได้กำหนดขึ้นโดยผู้แทนของประชาชน จึงถือว่ามาจากประชาชนนั่นเอง ประโยชน์ของการใช้กฎหมายคือ การใช้กฎหมายถือว่าเป็นการปฏิบัติตามเจตนารมณ์ของประชาชน ถือว่าเป็นหลักประกันที่สำคัญเพราะ เป็นสิ่งที่ทุกคนเข้าใจรู้เห็นและรับทราบแล้ว การใช้กฎหมายนี้ถือว่าเป็นการคุ้มครองเสรีภาพของบุคคล และมีสำคัญที่สุด คือ หลักกฎหมายทำให้เกิดการปกครองที่ยึดหลักกฎหมายไม่ใช่ยึดตัวบุคคล เป็นการจำกัดอำนาจรัฐหรือรัฐบาลมิให้ละเมิดสิทธิเสรีภาพของบุคคล และหลักการนี้แสดงให้เห็นถึงความแตกต่างระหว่างประชาธิปไตยกับเผด็จการ

16. หลักการในการมีส่วนร่วมของประชาชน ซึ่งอาจเรียกได้ว่าเป็นการปกครองโดยประชาชนและประชาชน จะใช้อำนาจโดยวิธีต่างๆ เช่น การเลือกตั้งผู้แทน

¹จรรยา สุภาพ ระบบการเมืองเปรียบเทียบ (ประชาธิปไตย:เผด็จการ) และหลักวิเคราะห์การเมืองแผนใหม่ หน้า 7

²จรรยา สุภาพ ลัทธิการเมืองและเศรษฐกิจ หน้า 31-32

ราษฎร เพื่อให้ทำหน้าที่ในการนิติบัญญัติและประชาชนสามารถควบคุม สภานิติบัญญัติได้ด้วยการควบคุมผู้แทนราษฎร โดยให้ผู้แทนราษฎรรับผิดชอบต่อประชาชน และยังมีการแสดงประชามติในรูปแบบต่างๆ ที่กฎหมายอาจกำหนดให้เพิ่มขึ้น การตั้งพรรคการเมือง การแสดงความคิดเห็น การรวมกลุ่มผลประโยชน์ ก็ถือว่าเป็น การใช้อำนาจปกครองโดยประชาชน

สรุปได้ว่า ระบอบประชาธิปไตยนั้น เน้นถึงประชาชนว่าเป็นสิ่งสำคัญที่สุดของการปกครองดังจะเห็นได้จากหลักการที่สำคัญของประชาธิปไตย โดยเฉพาะหลักการที่ให้ประชาชนมีสิทธิเสรีภาพ และความเสมอภาคมากที่สุด และระบอบประชาธิปไตยต้องประกอบด้วย องค์การของรัฐที่สำคัญ 3 องค์การคือ ฝ่ายนิติบัญญัติ ฝ่ายบริหารและฝ่ายตุลาการ และหลักที่สำคัญอีกอีกอย่างหนึ่งคือ หลักนิติธรรม หรือ หลักกฎหมาย¹

ลักษณะของประชาธิปไตย

นักรัฐศาสตร์ส่วนใหญ่ เห็นว่า สามารถพิจารณาประชาธิปไตยได้เป็น 3 ลักษณะคือ ประชาธิปไตยในฐานะที่เป็นอุดมคติ หรือแนวคิดทางการเมือง ประชาธิปไตยในฐานะที่เป็นวิถีชีวิตและประชาธิปไตยในฐานะที่เป็นระบบการเมือง² ซึ่งอธิบายรายละเอียดของแต่ละลักษณะได้ดังนี้

1. ประชาธิปไตยในฐานะที่เป็นอุดมคติ อุดมการณ์หรือแนวคิดทางการเมือง คำว่า อุดมการณ์ (Ideology) เป็นแบบอย่างความเชื่อ ซึ่งยึดเป็นแบบในการดำรงชีวิต³

¹ธานินทร์ กรีชัยเชียร ระบอบประชาธิปไตย หน้า 4

²กระมล ทองธรรมชาติ และคณะ การปกครองและการเมืองไทย หน้า 117

³เชาวรัตน์ ต้นสยะวิชัย "ประชาธิปไตย" พัฒนาชุมชน หน้า 24

เช่น มีศรัทธาและมีความเชื่อมั่น ในสติปัญญา เหตุผล และความสามารถของมนุษย์ เทิดทูนสิทธิ และเสรีภาพของมนุษย์ เชื่อว่ามนุษย์ทุกคนเกิดมาเท่าเทียมกันหรือเสมอภาคกัน¹

ลักษณะสำคัญของอุดมการณ์ประชาธิปไตย ได้แก่

1. มนุษย์เป็นผู้ที่รู้ดีที่สุดถึง ความต้องการ หรือผลประโยชน์ของตนเอง สามารถรู้ ได้ว่าจะบรรลุถึงความต้องการหรือจุดประสงค์ของเขาได้อย่างไร โดยไม่ต้องให้ผู้อื่นมาคอย ชักนำ นอกจากนี้การ เชื่อว่ามนุษย์มีเหตุผลทำให้ประชาธิปไตยเชื่อมั่นต่อไปอีกว่า มนุษย์เรา สามารถจะปรับปรุงตัวเองและสภาพแวดล้อมให้ดีขึ้นได้ ความพยายามของแต่ละบุคคลที่จะ ปรับปรุงสภาพแวดล้อมของชีวิตเขาเป็นผลให้สภาพของสังคมโดยรวมดีขึ้น และนี่คือผลของ การที่ประชาธิปไตยยอมให้แต่ละคนมีเสรีภาพ ที่จะกำหนดความต้องการของเขาและดำเนินการ ต่างๆ เพื่อให้บรรลุถึงความต้องการของตนเอง²

2. ความมีสิทธิและเสรีภาพของมนุษย์ สิทธิก็คือ อำนาจอันชอบธรรม หรือความ สามารถที่จะกระทำการใดโดยชอบธรรม สิทธิของบุคคลและกลุ่มบุคคลเป็นสิ่งที่ได้รับการยอมรับโดยธรรมนิยมประเพณีหรือกฎหมาย เพราะฉะนั้นอำนาจอันแท้จริงทั้งอำนาจของรัฐจะก้าว ก้าวในสิทธิของบุคคลไม่ได้ ส่วนเสรีภาพนั้นหมายถึง ความมีอิสระในการกระทำการใดๆ ได้ ตามความปรารถนา แต่มีขอบเขตจำกัดว่า การกระทำนั้นๆ ต้องไม่ละเมิดกฎหมายหรือสิทธิของ บุคคลอื่น³ สิทธิและเสรีภาพที่สำคัญได้แก่ สิทธิในทรัพย์สิน สิทธิที่จะได้รับการคุ้มครองตาม กฎหมาย สิทธิในการเลือกอาชีพที่ไม่ขัดต่อกฎหมาย มีเสรีภาพในการพูด พิมพ์ และโฆษณาใน

¹กรมการฝึกหัดครู พื้นฐานการเมืองและการปกครองของไทย หน้า 66

²กระมล ทองธรรมชาติ และคณะ การปกครองและการเมืองไทย หน้า 118

³สุขุม นवलสกุล และคณะ การเมืองและการปกครองไทย หน้า 15

สิ่งที่ไม่ละเมิดสิทธิของบุคคลอื่น มีเสรีภาพในการนับถือศาสนาใดก็ได้ แล้วแต่ความศรัทธา และมีเสรีภาพในการรวมกลุ่มที่มีวัตถุประสงค์ที่ไม่ขัดต่อกฎหมาย

3. มนุษย์ทุกความเสมอภาคกัน ที่สำคัญที่สุดคือ ความเสมอภาคถือว่าเป็นหลักการที่สำคัญประการหนึ่งของอุดมการณ์ประชาธิปไตย เพราะประชาธิปไตยถือว่าคนทุกคนเท่าเทียมกัน เป็นส่วนหนึ่งของรัฐเหมือนกัน ความเสมอภาคที่สำคัญได้แก่ ความเสมอภาคทางการเมือง คือการที่ทุกคนมีสิทธิที่จะเข้าร่วมกิจกรรมทางการเมืองเท่าๆกัน เช่นการเลือกตั้ง ความเสมอภาคต่อการปฏิบัติของกฎหมายได้แก่ การได้รับการคุ้มครองจากกฎหมายโดยเท่าเทียมกัน และเมื่อทำผิดก็จะได้รับโทษโดยใช้กฎหมายและการลงโทษเดียวกัน และมีความเสมอภาคทางโอกาส เนื่องจากสังคมประชาธิปไตยที่เป็นสังคมที่เปิดโอกาสให้ทุกคนในสังคมเท่าเทียมกัน และที่สำคัญก็คือ ทุกคนมีความเสมอภาคทางสังคม เพราะทุกคนมีศักดิ์ศรีของความเป็นคนเท่ากัน

4. การให้ประชาชนมีอำนาจอธิปไตย (Popular sovereignty) เพราะถือว่าผู้ปกครองจะต้องมาจากความยินยอมพร้อมใจของประชาชน และจะต้องปกครองตามความต้องการของประชาชนและถ้าผู้ปกครองไม่ปฏิบัติตาม ประชาชนมีสิทธิที่จะต่อต้านและเปลี่ยนแปลงผู้ปกครองได้ จอห์น ลอค (John Locke) ได้ชี้ให้เห็นว่า รัฐบาลหรือสภานิติบัญญัติ เกิดขึ้นมาจากความยินยอมพร้อมใจของประชาชน โดยประชาชนมอบหมายหน้าที่คอยดูแลมิให้ประชาชนละเมิดสิทธิซึ่งกันและกัน รัฐบาลในความหมายของ ลอค จึงเห็นแต่เพียงผู้ทำหน้าที่คุ้มครองตามที่ประชาชนมอบหมาย ถ้ารัฐบาลดำเนินการนอกเหนือไปจากที่ได้รับมอบหมาย ประชาชนมีสิทธิเรียกหน้าที่ให้ความคุ้มครองจากรัฐบาลกลับคืนมาแล้วมอบหมายให้คนอื่นแทนได้¹

¹ กระทบต่อ ท่องธรรมชาติ และคณะ การปกครองและการเมืองไทย หน้า 120

จากแนวคิดดังกล่าวได้กลายเป็นพื้นฐานสำคัญของการกำหนดหลักการและองค์ประกอบ
สำคัญๆ ของระบบการเมืองแบบประชาธิปไตย

2. ประชาธิปไตยในฐานะที่เป็นระบบการเมือง (Political System)
หรือเป็นรูปการปกครอง (Form of Government) คือมีองค์กรต่างๆ เปิดโอกาสให้ประชาชน
มีส่วนร่วมในการดำเนินการปกครอง เช่น การมีสภาผู้แทน มีพรรคการเมือง เปิดโอกาสให้
คนเข้ารับราชการ ศาลมีอิสระจากฝ่ายบริหาร และนิติบัญญัติ หรือรัฐบาลต้องรับผิดชอบในการ
บริหาร ต่อสภาผู้แทนราษฎร ในการปกครองท้องถิ่น รัฐบาลต้องให้สิทธิกับประชาชนในการ
เลือกตั้งผู้แทนระดับ ท้องถิ่น เช่น การเลือกสมาชิกสภาจังหวัด สมาชิกเทศบาล เป็นต้น¹

ลักษณะที่สำคัญของระบบการเมืองแบบประชาธิปไตย ได้แก่

1. รัฐบาล ลักษณะรัฐบาลที่เป็นประชาธิปไตย ที่นำมาอ้างอิงกันเสมอๆ คือ วาทะ
ของอับราฮัม ลิงคอล์น (Abraham Lincoln) อดีตประธานาธิบดี ของสหรัฐอเมริกา
ซึ่งได้ให้นิยามไว้ว่า " รัฐบาลประชาธิปไตย คือ รัฐบาลของประชาชน โดยประชาชน และ
เพื่อประชาชน " ซึ่งอธิบายได้ว่า²

รัฐบาลของประชาชน คือ การที่ประชาชนอยู่ในฐานะเป็นเจ้าของรัฐบาลมีส่วนร่วม
ในการกำหนด ผู้ที่จะเป็นผู้ปกครอง สามารถเปลี่ยนแปลงผู้ปกครองได้ ถ้าผู้ปกครองไม่บริหาร
ประโยชน์สุขของประชาชนโดยรวม ประชาชนมีความรู้สึกว่าคุณเป็นเจ้าของทำให้เขา
ใจใส่ในกิจการบ้านเมือง และไปใช้สิทธิในการเมือง เช่น การเลือกตั้งรัฐบาลของประชาชน
จะต้องมาจากการสนับสนุนหรือการเลือกตั้งของประชาชน

¹ เขาวรัตน์ ศันสยะวิชัย "ประชาธิปไตย" พัฒนาชุมชน หน้า 24

² สุขุม นวลสกุล และคณะ การเมืองและการปกครองไทย หน้า 19

รัฐบาลโดยประชาชน คือ ประชาชนทุกคนมีสิทธิ์ที่จะเป็นปกครอง ถ้าได้รับเสียงสนับสนุนจากประชาชนส่วนใหญ่ของประเทศ โดยเปิดโอกาสให้ทุกคนโดยเท่าเทียมกัน

รัฐบาลเพื่อประชาชน คือ รัฐบาลที่ปกครองประเทศ จะต้องมุ่งประสงค์เพื่อความสงบสุขของปวงชน และพยายามบริหารหน้าที่ให้ดำเนินไปตามจุดประสงค์นั้น

2. การเลือกตั้ง จากหลักการของแนวความคิด ประชาธิปไตยที่ยอมรับในอำนาจอธิปไตยของปวงชนที่รัฐบาลจะต้องมาจากความยินยอมของประชาชน ดังนั้นวิธีการที่ดีที่สุดที่จะให้รัฐบาลที่ประชาชนยินยอม คือ ให้มีการเลือกตั้ง และจากความเชื่อของประชาธิปไตยว่ามนุษย์เป็นผู้ที่มีเหตุผลที่จะใช้ดุลพินิจของตัวเองได้ ประชาชนสามารถเลือกตัวแทนและเลือกนโยบายที่เหมาะสมกับความต้องการของเขาได้ การเลือกตั้งในระบอบประชาธิปไตยนั้นจะต้องยินยอมให้ประชาชนจำนวนมากที่สุดเท่าที่จะทำได้ มีสิทธิเลือกตั้งโดยไม่จำกัดฐานะทางเศรษฐกิจ ทางสังคม อาชีพ ถิ่นที่อยู่ การศึกษา ภาษาหรือศาสนา ข้อจำกัดจะต้องมีอยู่น้อยมากซึ่งมักจะได้แก่ อายุ บุคคลวิกลจริต ผู้ที่ถูกศาลพิพากษาถึงจำคุก และนักบวช การเลือกตั้งจะต้องเสรีคือ ไม่มีการบังคับ ไม่ว่าจะทางตรงหรือทางอ้อมให้เลือกผู้สมัครคนหนึ่งคนใดและจะต้องมีการแข่งขันกันระหว่างผู้สมัครด้วยกันเอง เพื่อประชาชนจะได้สามารถเลือกคนที่เขาเห็นว่าเหมาะสมที่สุด การเลือกตั้งจะต้องเป็นอย่างสม่ำเสมอ ในช่วงเวลาที่ไม่นานเกินไป เช่นทุกๆ 2 ปี 4 ปี หรือบางประเทศก็ 6 ปี ทั้งนี้เพื่อให้ประชาชนได้มีโอกาสเปลี่ยนผู้ปกครองตามที่เขาเห็นสมควร และป้องกันไม่ให้เกิดการผูกขาดอำนาจ นอกจากนั้นยังให้ประชาชนออกเสียงในเรื่องราวต่างๆ อันเป็นการแสดงออกซึ่งอำนาจอธิปไตย ของปวงชน เช่นการออกเสียงประชามติในเรื่องราวต่างๆ การออกเสียงถอดถอนเจ้าหน้าที่ของรัฐ เป็นต้น¹

¹ กระมล ทองธรรมชาติ และคณะ การปกครองและพลเมืองไทย หน้า 121

3. การปกครองโดยเสียงข้างมาก ระบอบประชาธิปไตยเป็นระบอบที่เชื่อถึงความสามารถของมนุษย์ว่าเป็นสัตว์โลกที่มีเหตุผลและเคารพในศักดิ์ศรีของมนุษย์ว่า สามารถที่จะปกครองหรือคุ้มครองตนเองได้ เมื่อคนเข้ามารวมกันอยู่เป็นสังคมจึงควรให้เขามีสิทธิมีเสียงมีส่วนร่วมในการกำหนดความเป็นไปและกิจกรรมของสังคมที่เขาอาศัยอยู่ กฎหมาย หรือมาตรการที่จะปกครองสังคมจะต้องเป็นสิ่งที่คนในสังคมนั้นยอมรับและบัญญัติหรือกฎเกณฑ์ขึ้นมา และจะต้องมีบุคคลที่ประกอบเป็นรัฐบาลโดยได้รับการเลือกจากเสียงข้างมากเข้ามาบริหารงาน¹

4. การปกครองโดยยึดหลักกฎหมาย (Rule of Law) การปกครองโดยคำนึงถึงหลักการของกฎหมายนี้ไม่ได้หมายความว่า กฎหมายเป็นองค์อธิปัตย์ แต่เป็นการชี้ให้เห็นว่าผู้ปกครองจะทำอะไรตามอำเภอใจไม่ได้ กฎหมายต่างๆที่ออกมาบังคับใช้นั้นจะต้องเป็นธรรมต่อทุกคนและจะต้องออกมาโดยกระบวนการที่ถูกต้อง และด้วยการยึดอยู่กับหลักของกฎหมายนี้เอง ระบบการเมืองแบบประชาธิปไตยจึงให้ความสำคัญกับรัฐธรรมนูญมาก²

3. ประชาธิปไตยในฐานะที่เป็นวิถีชีวิต (Way of life) ประชาธิปไตยนอกจากจะหมายถึงการปกครองแล้วยังเป็นวิถีชีวิตที่บุคคลอาจจะใช้ชีวิตร่วมกันได้อย่างมีเหตุผล มีเสรีภาพ และอย่างยุติธรรม วิถีชีวิตในระบอบประชาธิปไตยนั้นเป็นสิ่งที่พบเห็นได้ในประเทศที่ประชาธิปไตยได้หยั่งรากไว้อย่างมั่นคง³ และเป็นที่ยอมรับกันว่า ถ้าวิถีชีวิตของประชาชนในประเทศดำเนินไปในครรลองของประชาธิปไตยแล้ว ระบบการปกครองของ

¹สุชุม นवलสกุล และคณะ การเมืองและการปกครองของไทย หน้า 22

²กระมล ทองธรรมชาติ และคณะ การปกครองและการเมืองไทย หน้า 122

³จรรยา สุภาพ ลัทธิการเมืองและเศรษฐกิจเปรียบเทียบ หน้า 35

ประเทศก็ย่อมจะใกล้เคียงกับอุดมคติ หรืออุดมการณ์ของประชาธิปไตย เพราะระบอบการปกครองเป็นภาพสะท้อนของวิถีชีวิตประชาชนในประเทศ ดังนั้นหากประชาชนส่วนใหญ่ยึดหลักการของประชาธิปไตยมาใช้ในชีวิตประจำวันแล้ว การปกครองระบอบประชาธิปไตยของประเทศนั้นๆ ก็จะเป็นไปอย่างมีนัยและมีเสถียรภาพ ประชาธิปไตยในความหมายนี้คือ การที่บุคคลในสังคมมีจิตใจ เช่นประชาธิปไตยยึดมั่นในหลักการและกติกา ประชาธิปไตย¹

ลักษณะสำคัญของวิถีชีวิตแบบประชาธิปไตยมีดังนี้ คือ

1. การใช้เหตุผล ด้วยการทดสอบจากสภาพความเป็นจริง ประชาชนในประเทศประชาธิปไตยเชื่อมั่นว่า เหตุผลเป็นสิ่งที่ดีงาม และสามารถใช้อุบายประยุตต์ได้ในสภาพการณ์ต่างๆ ของโลกและความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ วิถีชีวิตแบบประชาธิปไตยมุ่งที่จะให้ความสำคัญแก่กระบวนการที่จะหาคำตอบต่างๆ ให้ได้ดีที่สุด จึงเปิดโอกาสให้มีการแสดงออกซึ่งความคิดเห็นและการแสวงหาข้อเท็จจริงต่างๆ เพื่อจะได้ใช้ในการตัดสินใจ²

2. เห็นความสำคัญและศักดิ์ศรีของบุคคล³ เชื่อมั่นในความเสมอภาคของบุคคลในฐานะที่เป็นมนุษย์ แม้ว่าจะมีลักษณะอื่นไม่เหมือนกัน เช่น เพศ วัย ความรู้ ฐานะ การเคารพสิทธิเสรีภาพของผู้อื่น ยอมรับฟังความคิดเห็นที่แตกต่างไปจากความคิด ความเชื่อของตน ออกถ้อยและให้โอกาสบุคคลอื่นได้คิด และได้กระทำตามความคิดความเชื่อของเขา トラบเท่าที่ยังไม่กระทบกระเทือนหรือรุกรอนสิทธิเสรีภาพคนอื่น

3. ยึดถือหลักของความสมัครใจ วิถีชีวิตแบบประชาธิปไตยนั้นต้องการให้บุคคล

¹ ธงชัย วงษ์ เจริญทอง "ประชาธิปไตยของชาวบ้าน" สยามรัฐ หน้า 5

² จรูญ สุภาพ ลัทธิการเมืองและเศรษฐกิจเปรียบเทียบ หน้า 36

³ กรมการฝึกหัดครู พื้นฐานการเมืองและการปกครองของไทย หน้า 68

ทำกิจการต่างๆ ด้วยความสมัครใจ ดังนั้นการปฏิบัติกิจการต่างๆ ของบุคคลจึงเป็นไปตาม ความรู้สึก ความต้องการ ไม่มีการบังคับ หลักความเชื่อนี้ทำให้เกิดการรวมกลุ่ม เช่น ในทาง การเมืองก็เกิดพรรคการเมือง

4. หลักที่เชื่อว่ามีกฎหมาย สูงสุดอยู่เหนือกฎหมายแห่งรัฐ กฎหมายระดับสูงหมายถึง ถึง ความสำนึกที่ถูกต้อง และหลักของเหตุผลที่เป็นสิ่งดีงาม

5. การยึดถือ หรือให้ความสำคัญในเรื่องวิธีการ ระบบประชาธิปไตยนั้น ชีวิต บุคคลแม้จะมีจุดหมายปลายทาง แต่ต้องอาศัยวิธีการหรือวิถีทางด้วยเพื่อที่จะบรรลุถึงจุด ประสงค์เหล่านั้น วิธีการที่จะนำไปสู่ความเป็นประชาธิปไตยได้แก่ การใช้หลักกฎหมาย กระบวนการยุติธรรม ผู้แทนราษฎร และการเลือกตั้ง

6. ความเชื่อมั่นเกี่ยวกับหลักของการอภิปราย และความยินยอม การแสดงความคิดเห็นโดยเสรีจึงเป็นการยอมรับสิทธิ และความสำคัญของบุคคล และความยินยอมของประ ชาชนทั่วไป จะทำให้เกิดการปกครองโดยประชาชน หลักประชาธิปไตยที่สำคัญจึงต้อง การให้บุคคลแสดงความคิดเห็นโดยการใช้เหตุผล

7. การฝึกหัดมองโลกในแง่ดี มีความหวังมีศรัทธาว่า ระบบประชาธิปไตยนั้น เป็นการปกครองที่สามารถให้ประโยชน์ได้ และเนื่องจากการปกครองแบบนี้จะต้องยอมรับ ความเสมอภาคของมนุษย์และจะต้องร่วมมือกับบุคคลอื่นในการปกครองตนเอง¹ ฉะนั้นจะ ต้องมีความไว้วางใจผู้อื่น เพื่อสร้างบรรยากาศอันดี ต่อการร่วมมือกันสร้างสรรค์สังคม

¹จรูญ สุภาพ ลัทธิการเมืองและเศรษฐกิจเปรียบเทียบ หน้า 41

8. รู้จักการใช้เหตุผลทั้งในการคิด วิพากษ์วิจารณ์ และปฏิบัติ ทั้งนี้เพื่อจะทำให้การปกครองเป็นไปได้อย่างดี เพราะการแสดงออกเช่นนั้น ย่อมมีความหนักแน่นมั่นคงในตัวเอง มีน้ำหนักและก่อให้เกิดการกระหน่ำในการสร้างสรรค์และเป็นการช่วยยับยั้งการกระทำที่ใช้อำนาจอันมิชอบของผู้ที่ทำหน้าที่ในการปกครอง เรียกรวมการวิพากษ์วิจารณ์แบบนี้ว่า "การติเพื่อก่อ" ไม่ใช่ "ติเพื่อทำลาย"¹

9. มีน้ำใจประชาธิปไตย คือ มีความสำนึกและยึดมั่นในหลักการปกครองระบอบประชาธิปไตย ด้วยการยึดถือว่า เป็นการปกครองที่เป็นประโยชน์ต่อคนส่วนรวมมากกว่าระบบอื่น ดังนั้นจึงต้องฝึกหัดตัวเองให้มีจิตใจเป็นประชาธิปไตย

10. เคารพกฎเกณฑ์ และกติการของการปกครองแบบประชาธิปไตย ได้แก่ การเคารพเสียงข้างมากของประชาชน การป้องกันสิทธิของฝ่ายข้างน้อย ความเสมอภาคระหว่างบุคคล การวิพากษ์วิจารณ์ การปฏิบัติตามกฎหมายที่ได้บัญญัติขึ้น ตามวิถีทางประชาธิปไตย และการขจัดความเห็นแก่ตัว

11. สนใจกิจการบ้านเมือง และสนใจที่จะเข้ามามีส่วนร่วมในทางการเมืองต้องสร้างนิสัยเกี่ยวกับการหาความรู้ในกิจการบ้านเมือง ฝึกหัดใช้ความคิดในการแก้ปัญหาต่างๆ และควรเข้ามามีส่วนร่วมในทางการเมืองโดยเฉพาะอย่างยิ่งการไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง และการตรวจสอบการปฏิบัติภารกิจต่างๆ ของรัฐบาลว่ากระทำไปสอดคล้องกับเจตนารมณ์และผลประโยชน์ของประชาชนหรือไม่

12. มีความสำนึกในหน้าที่ของความเป็นพลเมืองดี คือการปฏิบัติตนเป็นพลเมืองดีที่มีคุณภาพในระบบการปกครองแบบประชาธิปไตย ไม่มุ่งทวงสิทธิและเสรีภาพโดยไม่พาดพิงหน้าที่และความรับผิดชอบของพลเมือง เช่นการปฏิบัติตามกฎหมาย เคารพกฎหมาย เสียภาษี และอุทิศตนเป็นทหารเพื่อป้องกันประเทศ

¹ กรมการฝึกหัดครู พื้นฐานการ เมืองและการปกครองของไทย หน้า 69

13. ต้องมีบุคลิกภาพที่ไม่เป็นเผด็จการทางความคิด และการกระทำ คือ ไม่นิยม การใช้อำนาจเด็ดขาด หรือมอบอำนาจเด็ดขาดให้แก่ผู้นำเพียงคนเดียวในลักษณะ " เชื่อผู้นำ ชชาติพันภัย " ¹

จะเห็นได้ว่า การที่สังคมใดจะเป็นประชาธิปไตยได้นั้น ไม่ใช่เป็นสิ่งที่ง่ายนัก ไม่ใช่เพียงแต่มีระบบการเมืองงป็นประชาธิปไตยเท่านั้น แต่จะต้องมีอุดมการณ์และวิถีชีวิตแบบ ประชาธิปไตยด้วย จึงจะเป็นประชาธิปไตยที่สมบูรณ์

รูปแบบของประชาธิปไตย

การปกครองในระบอบประชาธิปไตย มี 3 รูปแบบ คือ ประชาธิปไตยโดยตรง ประชาธิปไตยโดยทางอ้อม และประชาธิปไตยแบบกึ่งทางตรงหรือกึ่งโดยอ้อม ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. ประชาธิปไตยแบบโดยตรง (Direct Democracy) ² ประชาธิปไตยแบบโดยตรงมีประวัติความเป็นมาตั้งแต่ สมัยอารยธรรมกรีกโบราณคือ ประมาณ 2,000 ปีมาแล้ว ในนครรัฐเอเธนส์ ยุคที่รู้จักกันดีเกี่ยวกับการปกครองประชาธิปไตยโดยตรงคือ สมัยที่ ซอคเรตีส (Socrates) และเพลโต (Plato) ซึ่งเป็นปราชญ์ที่เลื่องชื่อของกรีก ยังมีชีวิตอยู่ในระยะเวลานั้น บ้านเมืองยังไม่ใหญ่โตนัก นครรัฐ หมายถึง เมืองเล็กๆ ซึ่งมีอิสระในการปกครองตนเอง คือมีอำนาจอธิปไตยหรือมีเอกราช นครรัฐของกรีกโบราณ มีอีกหลายแห่งแต่มีได้ปกครองแบบประชาธิปไตยเสมอไป เช่น นครรัฐสปาร์ตา (Sparta) ปกครองแบบเผด็จการ สำหรับในกรณีของกรุงอะเธนส์นั้นยังมีพลเมืองไม่มากนัก การประชุมพร้อมกันของประชากร เพื่อตัดสินใจในปัญหาสำคัญจึงพอจะกระทำได้ แต่ในปัจจุบันประชากรได้เพิ่มขยายมากขึ้นทุกหนทุกแห่ง และการจัดการกิจการทางการเมืองในรูปแบบนครรัฐไม่เป็น

¹กรมการฝึกหัดครู พื้นฐานการเมืองและการปกครองไทย หน้า 70

²บรรพต วีระสัย และวิชา นภาศิริกุลกิจ ลัทธิการเมือง หน้า 15-16

ไม่เป็นที่ยอมรับแล้ว รูปแบบขององค์การทางการเมืองในขณะนี้คือ ชาติ-รัฐ หรือรัฐประชาชาติ (Nation-State) ซึ่งได้แก่ ประเทศต่างๆ ที่เรารู้จักกัน เช่น ประเทศไทย สิงคโปร์ อินเดีย อังกฤษ สหรัฐอเมริกา สหภาพโซเวียต เป็นต้น

ประเทศต่างๆ ในปัจจุบันนี้ ส่วนใหญ่มีประชากรมากกว่า 10 ล้านคนขึ้นไป ดังนั้นการประจักษ์เพื่อลงมือทำจึงเป็นแนวปฏิบัติของประชาธิปไตยโดยแท้โดยตรงย่อมทำไม่ได้ ขณะนี้จึงไม่มีประเทศใดยึดถือเป็นหลักปฏิบัติกันแล้ว

ถึงแม้ประชาธิปไตยโดยแท้โดยตรงจะสอดคล้องกับคำกล่าวของอดีตประธานาธิบดีของสหรัฐอเมริกา ชื่อ อับราฮัม ลิงคอล์น มากที่สุด ที่กล่าวว่า ประชาธิปไตยยึดหลักการปกครองของประชาชน โดยประชาชน และเพื่อประชาชน แต่การปกครองในรูปแบบนี้ก็ประสบกับอุปสรรคนานาประการ และอุปสรรคที่สำคัญได้แก่

1. พลเมืองมีมากขึ้นจนกระทั่งไม่สามารถหาสถานที่ประชุมพร้อมกันได้
2. ประเด็นปัญหาต่างๆ มีดีเป็น เรื่องสลับซับซ้อน หรือต้องใช้ความรู้ทางเทคนิค และต้องมีการพิจารณากันอย่างรอบคอบ ดังนั้นจะใช้เวลาเล็กน้อยในการตัดสินใจในที่ประชุมสาธารณะย่อมไม่เหมาะสมไม่ควร
3. การมารวมชุมนุมกันที่เกิดผลดี ย่อมหมายความว่า จะต้องมีความสนใจติดตามเรื่องทางการเมืองมาก่อน แต่ปัจจุบันนี้ปัญหาในการครองชีพบีบรัดตัวอยู่มาก จึงยอมจะทำการนัดประชุมเพื่อปรึกษาหารือกันในหมู่พลเมืองเป็นแสนๆ หรือเป็นล้านๆ คนพร้อมกันไม่ได้ผล จะสังเกตเห็นได้ว่า แม้นานๆ ครั้งจะมีการเลือกตั้งผู้แทนราษฎร ก็ยังมีผู้สนใจไปลงคะแนนไม่มากนัก

เนื่องจากอุปสรรคดังกล่าวนี้ จึงทำให้มีการคิดรูปแบบการปกครองประชาธิปไตยที่ผิดแผกไปจากรูปแบบเดิมของนครรัฐอะเธนส์ ขึ้นมาใช้คือ เป็นแบบมีผู้แทนหรือโดยอ้อม

2. ประชาธิปไตย แบบโดยอ้อม (Indirect Democracy) ได้แก่ การปกครองที่ประชาชนเป็นผู้เลือกผู้แทนเข้าไปปกครองแทนตน ทั้งนี้เนื่องจากความเจริญก้าวหน้าของโลก และความจำเป็นในทางเศรษฐกิจ และสังคม ตลอดจนจำนวนพลเมืองของประเทศมีมากขึ้น นอกจากนี้ยังปรากฏว่า ปัญหาต่างๆ ในทางการเมืองการปกครองในปัจจุบันก็มีลักษณะที่สลับซับซ้อนและเพิ่มมากขึ้น ประชาชนทั่วไปจึงไม่สามารถเข้าไปทำการปกครองประเทศโดยตรงได้ และเพื่อความสะดวกประชาชนจึงได้ทำการเลือกตัวแทนที่มีความรู้ความสามารถและมีความเชี่ยวชาญทางการเมืองการปกครองที่ตนไว้วางใจ เข้าไปทำการปกครองแทนตน ซึ่งก็เท่ากับเป็นการใช้อำนาจอธิปไตยโดยทางอ้อม และเนื่องจากเป็นการปกครองโดยตัวแทน จึงเรียกรูปแบบนี้ว่า เป็นการปกครองแบบประชาธิปไตยโดยผู้แทน (Representative Democracy)

การปกครองแบบนี้ จำเป็นที่จะต้องมีการเลือกตั้ง โดยรัฐบาลจะกำหนดไว้ในกฎหมายว่า บุคคลที่มีคุณสมบัติเช่นไร จึงจะมีสิทธิเลือกตั้งและบุคคลที่มีคุณสมบัติ เช่นไรที่ไม่มีสิทธิเลือกตั้ง เช่น กำหนดว่า เขาชน คนต่างด้าว ผู้ด้อยโชน นักบวช หรือผู้วิกลจริต ไม่มีสิทธิเลือกตั้ง เป็นต้น¹ และประชาธิปไตยแบบโดยอ้อมนี้ ยังแบ่งออกเป็นระบบใหญ่ๆ ได้ 3 ระบบที่สำคัญ คือ

2.1 ระบบรัฐสภา (Parliamentary or Cabinet System) เป็นรูปการปกครองที่เริ่มใช้ในประเทศอังกฤษ และประเทศอื่นๆ นำไปใช้ เช่น อินเดีย ญี่ปุ่น ไทย รัฐสภายาจมีสภาเดียวหรือสองสภาก็ได้ ระบบนี้กำหนดให้ผู้ที่ประมุขของรัฐ (Chief of State) ซึ่งเป็นตำแหน่งทางพิธีการอาจเป็นฝ่ายบริหาร หรือคณะรัฐบาล โดยฝ่ายบริหาร (Chief of Government) มาจากพรรคการเมืองที่ได้รับคะแนนเสียงข้างมาก หรืออาจมาจากหลายพรรคที่มีคะแนนหรือที่นั่งมารวมกันจัดตั้งเป็นรัฐบาลผสม ในระบบนี้หัวหน้ารัฐบาล

¹ สัมผัสศักดิ์ เกี่ยวกับแก้ว ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับรัฐศาสตร์ หน้า 142

จะต้องมาจากสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เช่นกัน และคณะรัฐบาลจะเป็นทั้งฝ่ายบริหารและฝ่ายนิติบัญญัติ

และลักษณะที่สำคัญของระบบรัฐบาลคือ อำนาจนิติบัญญัติกับอำนาจบริหารจะมีการแกว่งหรือถ่วงดุลอำนาจซึ่งกันและกัน อำนาจบริหารจะอำนวยความสะดวกได้ ต่อเมื่อฝ่ายนิติบัญญัติให้ความไว้วางใจ แต่ขณะเดียวกันฝ่ายบริหารก็มีอำนาจที่จะยุบสภาได้¹

2.2 ระบบประธานาธิบดี (Presidential System) ประชาธิปไตยในระบบนี้มีตัวอย่างในประเทศสหรัฐอเมริกา และฟิลิปปินส์ และในระบบนี้รัฐสภาอาจมีสภาเดี่ยวหรือสองสภาก็ได้ ลักษณะสำคัญคือ การที่ประมุขของรัฐบาลหรือผู้บริหาร เป็นบุคคลเดียวกับประมุขของรัฐ และได้รับเลือกตั้งมาจากประชาชน โดยไม่มีฐานะเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร วาระการดำรงตำแหน่งของฝ่ายบริหารมีกำหนดไว้แน่นอนไม่ผูกพันกับวาระของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร การจัดโครงสร้างของสถาบันทางการเมืองแบบนี้ กำหนดให้ทั้งสองสถาบันคือสถาบันบริหารและสถาบันรัฐสภา ต่างก็มีอำนาจและศักดิ์ศรี เท่าเทียมกัน ต่างฝ่ายมีหน้าที่ตามขอบเขตที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญ ไม่ก้าวล้ำกันและทั้งสองฝ่ายก็มีฐานะเป็นตัวแทนของปวงชนเหมือนกัน

2.3 ระบบกึ่งประธานาธิบดี หรือกึ่งรัฐสภา (Semi Presidential or Semi Parliamentary System) การกำหนดโครงสร้างทางการเมืองแบบนี้ใช้กันอยู่ในฝรั่งเศสปัจจุบัน มีหลักการว่ารัฐสภายังคงมีอำนาจ และฐานะสูงกว่าคณะรัฐมนตรีอยู่บ้าง แต่ไม่สูงไปกว่าประธานาธิบดี ซึ่งได้รับเลือกตั้งจากประชาชนเช่นกัน รัฐสภาและประธานาธิบดี มีอำนาจเท่ากันในการควบคุมการบริหารราชการแผ่นดินของคณะรัฐมนตรีและอาจจะปลดคณะรัฐมนตรีออกจากตำแหน่งได้ เมื่อไม่พอใจการปฏิบัติหน้าที่ของคณะรัฐมนตรี²

¹อุทัย หิรัญโต สารานุกรมศัพท์ทางรัฐศาสตร์ หน้า 500

²กระมล ทองธรรมชาติ และคณะ การเมืองการปกครองไทย หน้า 43

3. ประชาธิปไตยแบบกึ่งทางตรง หรือกึ่งทางอ้อม (*Semi Direct or Semi Indirect Democracy*)¹ การปกครองในรูปแบบนี้ ประชาชนยังสงวนสิทธิที่จะใช้อำนาจอธิปไตยโดยตรงในบางเรื่องอยู่ แต่ในหลายๆเรื่องประชาชนได้มอบหมายให้ตัวแทนเป็นผู้ใช้อำนาจอธิปไตยแทน กล่าวคือ การปกครองแบบนี้ได้เปิดโอกาสให้ประชาชนไปเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ดังนั้นสภาผู้แทนจึงเป็นผู้ใช้อำนาจอธิปไตยแทนประชาชนในยามปกติ คือเป็นผู้ตรากฎหมาย และจัดตั้งรัฐบาลขึ้นปกครอง แต่ในขณะเดียวกันก็เปิดโอกาสให้ประชาชนผู้มีสิทธิตามกฎหมายได้ใช้อำนาจอธิปไตยของตนโดยตรงอีกด้วย เช่นให้ประชาชนสามารถเสนอกฎหมายเข้าสู่สภาได้ ประชาชนมีสิทธิยับยั้งร่างกฎหมายหรือประชาชนมีสิทธิที่จะถอดถอนตำแหน่งสำคัญของรัฐที่ขึ้นไปบริหารประเทศโดยประชาชนเป็นผู้เลือกตั้งขึ้นไป ตลอดจนประชาชนมีสิทธิที่จะลงเสียงแสดงประชามติได้

ในปัจจุบันนี้ ประเทศต่างๆ ที่ปกครองในระบบประชาธิปไตยส่วนใหญ่มักจะเป็นรูปแบบโดยทางอ้อมหรือแบบมีผู้แทน เพราะในปัจจุบันการปกครองแบบทางตรงทำได้ยากเพราะมีอุปสรรคหลายประการดังที่ได้อธิบายมาแล้วในเรื่องประชาธิปไตยแบบโดยตรง และปัจจุบันยังยอมรับรูปแบบของประชาธิปไตยแบบโดยอ้อมหรือแบบมีผู้แทน เหมาะสมกับสภาพการณ์ในปัจจุบันของโลกมากกว่ารูปแบบอื่น

เห็นแก่ตัวเองเป็นหลัก แต่ที่เป็นประโยชน์คือ เป็นการประสานประโยชน์ไม่ก่อให้เกิดการขัดแย้ง คือแม้ใครจะทำผิดแตกแหวกแนวไปบ้างก็จะเพียงแต่ถูกนิทาบ้าง แต่ไม่ถึงกับทำให้เดือดร้อน จนอยู่ร่วมในสังคมไม่ได้¹

2. สังคมไทยเป็นสังคมเกษตรกรรม² ประชาชนประกอบอาชีพเกษตรกรรมมากกว่า 80% โดยมีอาชีพทำไร่ ทำนา ทำสวนเลี้ยงสัตว์ โดยเป็นชาวชนบทประมาณ 83% และคาดว่าในอนาคตจะมีชาวชนบทเพิ่มมากขึ้น ประกอบกับความเชื่อของคนสมัยก่อนว่า คนไทยที่แท้จริงคือ "ชาวนา" ครอบครัวยาวนานจึงนับว่าเป็นรูปแบบดั้งเดิมที่เก่าแก่ขึ้นมาเป็นลักษณะโครงสร้างพื้นฐานของสังคมไทย ลักษณะพฤติกรรมของการรวมกลุ่มในสังคมไทยมาจากกลุ่มครอบครัว ชาวนาโดยมีการทำนาเป็นพฤติกรรมร่วม (Collective behavior) ชาวนารวมกลุ่มกันตามธรรมชาติ และโดยสมัครใจ มีลักษณะแบบไม่เป็นทางการ (informal) จากกลุ่มชาวนาตั้งเดิมมีองค์การทางสังคมอีก 2 องค์การที่เข้ามาประสานกันคือ กลุ่มพระสงฆ์และกลุ่มข้าราชการ การปกครองระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์หรือประธาธิปไตยเป็นสถาบันที่วิวัฒนาการมาจากกลุ่มอิทธิพล วัฒนธรรมภายนอก โดยมีพระมหากษัตริย์เป็นสิ่งที่เคารพสักการะเป็นผู้นำและผู้คุ้มครอง มีศาสนาเป็นเครื่องผูกพันยึดเหนี่ยวทางจิตใจ ชีวิตจึงมีความเป็นอยู่ง่ายๆ ไม่มีพิธีรีตองอะไร และมีจิตใจโอบอ้อมเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ซึ่งกันและกัน

3. สังคมไทยมีโครงสร้างของชนชั้น (class structure) มีการแบ่งชนชั้นโดยยึดถือเอาทรัพย์สินสมบัติ สถานภาพ เกียรติ อำนาจ ความดี นิยมเงินตรา ยกย่องความ

¹ทองปลิว วมชื่น โครงสร้างสังคมไทย หน้า 76

²สุภัทรา สุภาพ สังคมและวัฒนธรรมไทย หน้า 25

เป็นเจ้าของนายคน ซึ่งบุคคลเป็นหลัก ยกย่องผู้อาวุโส รวมทั้งความสัมพันธ์ระหว่างญาติที่
น้องลดน้อยลง จะผูกพันเฉพาะที่อยู่ใกล้ชิดเพราะชีวิตมีการแข่งขันหรือแร้นแค้นมากกว่าแต่
ก่อน หรือด้วยเหตุอื่นๆ ที่แบ่งแยกสังคมออกเป็นชั้นต่าง ๆ¹ อย่างไรก็ตามลักษณะของ
ระบบชนชั้นในสังคมไทย เป็นผลมาจากระบบชนชั้นของลัทธิศักดินาในสมัยสมบูรณาญาสิทธิราชย์
กับชนชั้นในสังคมสมัยใหม่²

การแบ่งลำดับชั้นในสังคมไทย แบ่งได้ 8 ชั้นคือ 3

1. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระบรมราชินีนาถ หรือพระราชวงศ์
ระดับสูง
  2. คณะรัฐมนตรี รัฐบุรุษ คณะองคมนตรี
  3. ข้าราชการชั้นนำ ข้าราชการตั้งแต่อธิบดีถึงปลัดกระทรวง
  4. บัณฑิตชั้นชั้นนำ ข้าราชการชั้นพิเศษทั่วไป อาจารย์ผู้ทรงคุณวุฒิ นักหนังสือ
พิมพ์ ผู้มีชื่อเสียงบางท่าน
  5. ข้าราชการทั่วไป พ่อค้าประชาชน บัณฑิตชั้นในระดับกลาง
  6. ข้าราชการระดับต่ำ เช่น ข้าราชการในจัตวา
  7. เสมียน พนักงานชั้นต่ำ กรรมกรผู้มีฝีมือและพนักงานตามห้างร้านต่าง ๆ
  8. กรรมกรผู้ไม่มีฝีมือ
4. สังคมไทยเป็นสังคมที่มีใจเอื้อเฟื้อและเห็นอกเห็นใจผู้อื่น คนไทยมีลักษณะ เป็น

¹ทองปลิว วมชื่น โครงสร้างของสังคมไทย หน้า 77

²สุภัทรา สุภาพ สังคมและวัฒนธรรมไทย หน้า 26

³ทองปลิว วมชื่น น.ศ.

มิตรกับทุกคน และมีชื่อเสียงในการต้อนรับแขก คนไทยไม่ชอบเอาไรต์ เขาเปรียบผู้อื่น เป็น คนไม่ตกตากรูหา ไม่ซ้ำเติมผู้แพ้บางครั้ง แม้จะโกรธง่ายแต่ก็หายเร็ว และไม่เอาชาติจอง เวนรผู้อื่น¹

5. สังคมไทยมีลักษณะเปลี่ยนแปลงน้อย จะเปลี่ยนเฉพาะผู้ที่อยู่ในเมืองเป็นส่วน ใหญ่ซึ่งผู้ที่อยู่ในเมืองก็เป็นเพียงกลุ่มน้อยของประเทศ เพราะประชากรส่วนใหญ่ของประเทศ อยู่ในชนบท ที่ยังไม่ค่อยยอมรับสิ่งใหม่ หากสิ่งนั้นไม่ขัดกับค่านิยมหรือขนบธรรมเนียมประเพณี ค่านิยมที่เขายึดถืออยู่

6. คนไทยส่วนมากมีการศึกษาต่ำ² เพราะประชากรส่วนใหญ่ของประเทศยากจน จึงไม่ค่อยมีโอกาสเล่าเรียนเพื่อเลื่อนฐานะของตนเอง โดยเฉพาะชาวชนบทที่ทุกคนนิยมให้ ลูกหลานช่วยทำงานมากกว่าให้เรียน เพราะไม่มีเงินช่วยทำงาน ชีวิตจึงผูกพันอยู่แต่ในครัวเรือน

7. ความขี้อ้ำ เชื่อมั่น และหยิ่งในเกียรติของตนเอง คนไทยนั้นแม้ภายนอกอาจ ฐานะต่ำต้อยและใจจริงไม่ยอมรับว่าตัวเองต่ำต้อยกว่าคนอื่น คนไทยถือตัวเองว่ามี ความสามารถเท่าเทียมกับคนอื่นและถ้าคนอื่นมีสิทธิทำอะไรได้ตนเองก็มีสิทธิทำได้เช่นกัน จากความ ขอบใจอ้ำนี้ทำให้เกิดค่านิยมที่จะแสดงตนให้ผู้อื่นยอมรับ เช่นการมีเครื่องแบบ ชอบตำแหน่งที่มี อำนาจมีเกียรติ ชอบแสดงตนเป็นผู้นำ ชอบการยกย่องจากผู้อื่น ชอบอวดความมั่งมี เป็นต้น

8. สังคมไทยยึดมั่นในหลักการเป็นตัวของตัวเอง เป็นอิสระไม่ชอบยุ่งเกี่ยวกับใคร และไม่ชอบรวมกันเป็นกลุ่มถือหลักต่างคนต่างอยู่ ดังเช่นจะพบในสุภาษิตว่า "บ้านใคร ใครอยู่ อยู่ใคร ใครนอน" หรือ "ธุระไม่ใช่"³

¹จรัญ แพรหมอยู่ ความเข้าใจเกี่ยวกับสังคมไทย หน้า 80

²สุหัตตรา สุภาพ สังคมและวัฒนธรรมไทย หน้า 25

³จรัญ แพรหมอยู่ อ.ศ. หน้า 81

9. ขอบเขตชนบทธรรมนิยมประเพณีเป็นหลัก บกติกคนไทยไม่ค่อยจะยอมรับความคิดใหม่ๆ ที่ไปขัดกับชนบทธรรมนิยม ประเพณีเดิม ชอบทำอะไรที่ตนเคยทำ หรือสิ่งที่บรรพบุรุษเคยทำ หรือสืบทอดกันมา การเปลี่ยนแปลงจึงเกิดขึ้นยาก จะมีเพียงบางกลุ่มเท่านั้นที่ง่ายต่อการเปลี่ยนแปลงคือพวกที่มีการศึกษา หรือ พวกที่ได้รับอารยธรรมใหม่และความคิดใหม่ๆ¹ ประเทศไทยจึงจัดได้ว่าดำรงอยู่ภายใต้กรอบของประเพณีมากมายและให้ความสำคัญแก่ชนบทธรรมนิยมประเพณีทั้งในกิจการของรัฐและเอกชน โดยที่บางครั้งประเพณีบางอย่างก็เปลี่ยนแปลงและไม่ให้ประโยชน์เท่าที่ควร หรือจะละเว้นต่อการปฏิบัติได้ เช่น การนับถือผีสงเคราะห์ และประเพณีนิยมบางอย่าง แต่อย่างไรก็ดีแม้ว่าประเพณีดังกล่าวนี้ จะเป็นอุปสรรคต่อความเจริญอยู่บ้างก็ตาม แต่ก็มีส่วนดีคือก่อให้เกิดความสงบเรียบร้อยในสังคม แม้จะมีการเปลี่ยนแปลงบ้างก็เป็นไปในลักษณะที่ไม่รุนแรงมากนัก ในด้านการเมืองและการบริหารคือ เมื่อคนไทยตั้งใจนิยม ในความรู้สึคนึกคิด ทางอนุรักษนิยมจนเป็นความเคยชิน ทำให้คนไทยไม่สนใจตอบต่อการเปลี่ยนแปลงทั้งในด้านการเมืองและการบริหารให้บังเกิดผลดีเท่าที่ควร²

10. ไม่นิยมอพยพเคลื่อนย้ายไปสู่ที่อื่น เพราะรักที่ รักบ้านเกิด จะมีการย้ายบ้างเมื่อคิดว่าจะทำให้ชีวิตดีกว่าเดิม เช่น ไปเรียนหนังสือ หรือไปหางานทำ เช่น ชาวชนบทที่จากจนเข้ามาหางานทำเพื่อเลี้ยงปากเลี้ยงท้อง ถ้าที่อยู่เดิมของตนแร้นแค้นลำบากไม่ได้ ซึ่งเมื่อเขาทำงานพอจะมีเงินพอทำงานอื่นที่จะกลับมาที่บ้านเดิม เขาจะรีบกลับมาที่บ้านของเขา³

11. ความกตัญญูรู้คุณ คนไทยเป็นคนรู้จักบุญคุณคน เมื่อใครช่วยเหลืองานก็มักจะ

¹ สุภัตรา สุภาพ สังคมและวัฒนธรรมไทย หน้า 25

² อองปวิ วัฒน โครงสร้างสังคมไทย หน้า 80

³ สุภัตรา สุภาพ บ.ศ.

หาทางตอบแทน ซึ่งคนที่ปฏิบัติ เช่นนี้ มักจะได้รับการยกย่องว่าเป็นคนดีในสังคม

12. เชื่อในเรื่องบุญบาป กฎแห่งกรรม คนไทยเห็นว่า คนดีโดยทั่วไปจะต้องเป็นผู้เชื่อในกฎแห่งกรรม เชื่อเรื่องบุญบาป ลักษณะดังกล่าว ทำให้วิถีชีวิตของคนไทยเป็นอย่างเรื่อย ๆ อะไรจะเกิดขึ้น ก็เกิดเพราะจำเป็นจะต้องเกิด

13. รักอิสระ หรือความเป็นไทย¹ โดยปกติคนไทย มีลักษณะนิสัยที่ไม่ต้องการอยู่ใต้อำนาจของผู้อื่น ไม่ชอบการบังคับควบคุม เข้มงวด ไม่ชอบการกดขี่ หรือให้ผู้อื่นมายุ่งเกี่ยวในการทำงานและในการดำเนินชีวิตส่วนตัว คนไทยมักเป็นคนมีความหยิ่งและรักศักดิ์ศรีของตนเอง การบังคับบัญชาใจกัน หรือฝืนความรู้สึกของกันและกัน คนไทยถือว่าเป็นสิ่งที่ไม่ควรทำ คนไทยถือว่า ความต้องการและความคิดเห็นของคนแต่ละคนเป็นใหญ่ในตนเอง "พูดได้ตั้งใจ คือไทยแท้" คนไทยมักไม่ต้องการ เอาตัวเองไปผูกพันกับเรื่องของคนอื่น ลักษณะนิสัยเช่นนี้ทำให้คนไทยมีการประพฤติปฏิบัติดังต่อไปนี้ คือ สามารถดำรงความเป็นชาติ และเอกราชมาได้จนทุกวันนี้ และช่วยป้องกันไม่ให้เกิดระบอบการปกครองแบบกษัตริย์ในประเทศไทย หนึ่งคนไทยไม่ชอบทำงานอยู่ใต้อำนาจบังคับของผู้อื่น เช่นการเป็นลูกจ้าง กรรมกร หรือทำงานบริษัท ห้างร้านเอกชน นอก จากความจำเป็นจะบังคับหรือสิ่งตอบแทนสูงพอ ความรักอิสระภาพทำให้คนไทยเราไม่ค่อยมีความรู้สึกผูกพันต่อหน้าที่ การถือว่าตนเอง เป็นใหญ่ทำให้การประสานงานและการทำงานเป็นกลุ่มมักมีปัญหาบางอย่างตามมา

ในสังคมทุกสังคมจะต้องมีเอกลักษณ์เป็นของตนเอง หรือมีลักษณะเฉพาะที่แสดงให้รู้เกี่ยวกับสังคมนั้นว่า อะไรเป็นอะไร เป็นใครมาจากไหน และสำหรับเอกลักษณ์ ของสังคมไทยอาจจะแบ่งแยกได้ เป็นเอกลักษณ์ที่อยู่ภายนอก ได้แก่ สัญชาติ ระบบการปกครอง ความจงรักภักดี ขนบธรรมเนียมประเพณี ภาษาไทย เป็นต้น เอกลักษณ์ภายใน ได้แก่ ระบบค่า

นิยม ความคิดความเชื่อต่างๆ ที่ทำให้มีพฤติกรรมแบบคนไทย¹ ดังจะสรุปเอกลักษณ์ที่สำคัญของสังคมไทยได้ดังนี้คือ

1. สังคมไทยเป็นเอกราชไม่เคยตกอยู่ภายใต้การปกครองของประเทศที่ล่าอาณานิคมความเป็นเอกราชนี้เป็นลักษณะที่ประเทศไทยเป็นประเทศเดียวในเอเชียอาคเนย์ที่สามารถรักษาความเป็นไทยไว้ได้
2. สังคมไทยเป็นสังคมที่รวมอำนาจไว้ที่ส่วนกลาง อำนาจบริหารปกครองประเทศมีลักษณะอยู่เฉพาะที่ส่วนกลาง โดยกรุงเทพมหานคร เป็นกลางของประเทศในทุกๆ ด้าน ข้าราชการต่าง ๆ ที่ไปประจำอยู่ในต่างจังหวัดหรืออำเภอก็ได้รับการแต่งตั้งจากส่วนกลาง แม้ว่าสังคมไทยจะมีองค์การบริหารส่วนท้องถิ่นก็มีไม่มากนัก
3. สังคมไทยเป็นสังคมระบบราชการที่เข้มงวด เป็นเรื่องสำคัญเนื่องจากอำนาจบริหารอยู่ที่ส่วนกลางและลักษณะการปฏิบัติราชการก็มีกฎเกณฑ์ ขอบบังคับของกระทรวง ทบวง กรมต่างๆ เป็นกฎระเบียบของการบริหารราชการแผ่นดิน มีลักษณะของการทำงานที่ล่าช้า เปิดโอกาสให้ข้าราชการได้มีโอกาสคอร์รัปชัน การทำงานที่ไม่มีประสิทธิภาพ ลักษณะของสังคมเช่นนี้มีเรื่องที่น่าทำการศึกษาวิจัยมากมีโอกาสนี้จะแก้ไขอย่างไรต่อไป
4. สังคมไทยเป็นสังคมที่จงรักภักดีต่อองค์พระมหากษัตริย์ สถาบันพระมหากษัตริย์เป็นที่รักและเป็นศูนย์รวมจิตใจของประชาชนมากที่สุด ในภาวะของสังคมปัจจุบันที่มีลัทธิคอมมิวนิสต์เข้ามาเพื่อทำลายสถาบันพระมหากษัตริย์เป็นเป้าหมายแรก แต่ความจงรักภักดีต่อองค์พระมหากษัตริย์ได้เป็นค่านิยมของคนไทยที่ไม่สามารถทำลายลงได้
5. สังคมไทยเป็นสังคมชาวบ้าน (Folk Society) เนื่องจากประชาชนส่วนใหญ่ ซึ่งมีอยู่ถึง 80% เป็นชาวนอนบทและมีอาชีพเกษตรกรรม ทำให้ความสัมพันธ์ของคน

¹ สมศักดิ์ ศรีสันติสุข สังคมไทย : แนวทางวิจัยและให้นา หน้า 163

ไทยเข้าไปในลักษณะสัมพันธไมตรีเป็นการส่วนตัว มีความเป็นกันเอง เอาใจใส่ในเรื่องส่วนตัวของผู้อื่น สนใจเรื่องน้อยหน้าไม่น้อยหน้า มีเกียรติ ไม่มีเกียรติ พฤติกรรมต่างๆ ที่แสดงออก มักไม่คำนึงถึงสาเหตุที่นำไปตามความรู้สึกและเหตุผลแม้จะมีสังคมเมืองอยู่ประมาณ 15% แต่ผู้คนในสังคมเมือง จำนวนไม่น้อยก็ยังมีลักษณะคล้ายๆ กับชาวบ้านหรือชาวชนบท เช่น ยิ่งคงทำอะไรๆ ไปตามความรู้สึก มากกว่าการใช้เหตุผล ยิ่งเอาใจใส่เรื่องส่วนตัวของผู้อื่นอยู่ไม่น้อย¹

6. สังคมไทยเป็นสังคมพุทธที่รักความสงบ เนื่องจากประชาชนส่วนใหญ่กว่า 90% นับถือพุทธศาสนา ซึ่งเป็นพุทธศาสนาแบบไทย ที่ประชาชนมีทั้งความเชื่อทางพุทธศาสนาและพราหมณ์ผสมผสานกันจึงเป็นลักษณะแบบไทยพุทธ ที่สามารถเข้าได้ทุกศาสนา ไม่รังเกียจศาสนาอื่น ไม่มีความรังเกียจเหยียดหยันต่อชนชาติอื่น²

สภาพทั่วไปของสังคมไทย ก่อนการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475

สภาพสังคมไทยเริ่มมีการเปลี่ยนแปลงในระบอบที่รับเอา อารยธรรมของชาติตะวันตกเข้ามาในช่วงตั้งแต่ สมัยต้นรัชกาลที่ 4 ที่เริ่มมีการติดต่อกับชาติตะวันตก และส่งนักเรียนไทยไปศึกษาต่างประเทศ แต่การเปลี่ยนแปลงที่กล่าวถึงนี้ก็ไม่สามารถเปลี่ยนแปลงค่านิยมของคนไทยได้เพราะเป็นการเปลี่ยนแปลงในกลุ่มบุคคลส่วนน้อย และเกิดเฉพาะในสังคมเมืองบางส่วน แต่ในต่างจังหวัดนั้นไม่ค่อยมีการเปลี่ยนแปลงอาจจะเป็นเพราะสังคมไทยนั้นมีชาวจีนอยู่ถึง 80% ของประเทศก็ได้ รวมถึงค่านิยมบางประการของคนไทย ก็มีส่วนทำให้คนส่วนใหญ่ไม่ค่อยยอมรับความคิดใหม่ๆ ที่เข้ามาเผยแพร่ในประเทศไทยในระบอบนั้น จะได้รับ

¹จรัส แรหมอยู่ ความเข้าใจเกี่ยวกับสังคมไทย หน้า 83

²สมศักดิ์ ศรีสันติสุข สังคมไทย : แนวทางวิจัยและศึกษา หน้า 164

บ้างก็เป็นบางเรื่อง เช่น การแต่งกายและสำหรับในด้านความคิดประชาธิปไตย ก็ได้เข้ามา มีอิทธิพลต่อกันบางกลุ่มเท่านั้น แม้แต่ในเมืองหลวงประชาชนส่วนใหญ่ก็ยังไม่รู้จักรัฐว่าประชาธิปไตยคืออะไร มีความสำคัญอย่างไร และจะอำนวยความสะดวกอะไรให้ประชาชนส่วนใหญ่ ทำให้คนไทยส่วนใหญ่ไม่ยอมรับความคิดใหม่นี้

ฉะนั้นก็สรุปได้ว่า สภาพสังคมไทยในระบอบนั้นก็ยังคงลักษณะโดยทั่วไปไม่แตกต่างจากในระบอบก่อนๆ นั้นมากนัก มีบางด้านที่เปลี่ยนแปลง เช่น การแต่งกาย ซึ่งก็มีคนไทยเพียงกลุ่มน้อยหรือบางกลุ่มเท่านั้นที่รับเอาความคิดใหม่ๆ เข้ามา ทำให้เกิดความต้องการเปลี่ยนแปลงลักษณะบางอย่างของไทย ตัวอย่างเช่น เรื่องการเปลี่ยนแปลงการปกครองของชนกลุ่มผู้ก่อการในคณะปฏิวัติ (คณะราษฎร) ซึ่งได้รับอิทธิพลความคิดเกี่ยวกับลัทธิการปกครองประชาธิปไตย จากชาติตะวันตก ก็เกิดความคิดที่ต้องการจะเปลี่ยนแปลงการปกครองจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์มาเป็นประชาธิปไตยโดยส่วนใหญ่ไม่ได้คำนึงถึงความพร้อมของประชาชน หรือลักษณะนิสัยหรือความต้องการของคนไทยโดยส่วนรวมว่าพร้อมแล้วหรือยัง ที่จะรับแนวความคิดใหม่ๆ ที่พวกเขายังไม่เคยรู้จักมาก่อน จึงทำให้การเปลี่ยนแปลงระบบการปกครองจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์มาเป็นประชาธิปไตยประสบกับความล้มเหลวในการสร้างสถาบันทางการเมืองที่มั่นคง อำนาจรัฐตกอยู่ในมือของคนกลุ่มน้อยที่แสวงหาผลประโยชน์เฉพาะกลุ่มและไม่ปล่อยให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการปกครองและการปกครองขาดอุดมการณ์ทางการเมือง เป้าหมาย¹ แต่คนเพียงกลุ่มน้อยก็อยู่ในอำนาจได้นาน ซึ่งเป็นที่น่าคิดว่าทำไมคนไทยจึงยอมให้คนเพียงกลุ่มเดียวมาใช้อำนาจได้นาน ซึ่งอาจเป็นเพราะอิทธิพลของความเชื่อและเอกลักษณ์ของคนไทย ที่มีค่านิยมนับถือเจ้าชายและประกอบกับการที่คนไทยไม่ชอบการรวมกลุ่ม และขาดอุดมการณ์ในการต่อสู้ จึงทำให้ต้องยอมรับการปกครองในลักษณะนี้ไปโดยปริยาย ทำให้เรา

¹บรรจบ นิยมมณี การปกครองไทย หน้า 157

มองเห็นว่าลักษณะสังคมไม่ว่าในสมัยไหนตั้งแต่สมัยโบราณมาจนถึงสมัยใหม่แล้วคนไทย ก็ยังไม่ค่อยมีการเปลี่ยนแปลง ทั้งตัวอย่างเรื่องคนไทยนิยมนับถือ เจ้านายและไว้มิชอบการเปลี่ยนแปลง ดังดังจะเห็นได้จาก หลังจากที่มีการ เปลี่ยนแปลงการปกครองจากระบบหนึ่งมาสู่อีกระบบหนึ่งนั้น ตามหลักที่นั้นจะเป็นนั้น วิถีการดำเนินชีวิตของประชาชนควรจะต้องเปลี่ยนแปลงตาม แต่จะเห็นว่า วิถีชีวิตของคนไทยโดยส่วนรวมก็ยังดำเนินชีวิตเหมือนเดิม โดยไม่มีการเปลี่ยนแปลง

ลักษณะสังคมไทยตั้งแต่เปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475 จนถึงปัจจุบัน ที่มีผลกระทบต่อการศึกษา

ลักษณะสังคมไทยตั้งแต่อดีตมาจนถึงปัจจุบันนี้มีการเปลี่ยนแปลงไม่มากนัก เพราะลักษณะนิสัยหรือค่านิยมของคนไทยมักจะยึดมั่นอยู่กับสิ่งเดิมมากกว่านิยมการเปลี่ยนแปลง ฉะนั้นในที่นี้จะขอกล่าวถึง ลักษณะของสังคมไทยในปัจจุบันที่เกี่ยวกับด้านการเมือง และผลกระทบต่อระบบการศึกษาโดยตรงเท่านั้น ดังจะสรุปได้ดังนี้คือ

1. สังคมไทยเป็นสังคมที่มีวิวัฒนาการ เป็นเวลายาวนานสถาบันหลัก เช่น ศาสนา ประเพณี วัฒนธรรม ระบบการปกครอง มีความต่อเนื่องในที่นี้มีความหมายถึง เนื้อหาและลักษณะสำคัญของสถาบันมิได้หมายถึงการเปลี่ยนแปลง ดังเช่น เนื้อหาสาระของระบบการเมือง ซึ่งแม้จะมีการ เปลี่ยนแปลงในรูปแบบและการจัดรูปองค์กรทางการเมืองใหม่ แต่ลักษณะของการรวมอำนาจไว้ที่ศูนย์กลาง และกลุ่มบุคคลกลุ่มเล็ก โดยมีได้แพร่ขยายขอบเขตของวงการเมืองออกไปนอกเขตเมืองหลวง หรือการที่ให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการปกครองที่แท้จริงในขณะที่มีวิธีการใหม่ๆ หรือสถาบันทางการเมืองใหม่ๆ ซึ่งเกิดขึ้นตลอดระยะเวลาของการที่สังคมไทยคงตัวอยู่ได้นั้นขาดการต่อเนื่อง ทางด้าน วัฒนธรรมและประเพณี แม้ว่าอารยธรรมตะวันตก จะเข้ามามีอิทธิพลในระยะ 80 ปีที่ผ่านมา แต่คนไทยก็มีอิสระจะเลือกรับมาเป็นบางอย่างและคงลักษณะเดิมของไทยไว้เป็นส่วนใหญ่¹

¹ ชัยอนันต์ สมุทวณิช ประชาธิปไตย สังคมนิยม คอมมิวนิสต์ กับการเมืองไทย หน้า 237

2. ถึงแม้ว่าไทยจะมีระบบการปกครองแบบประชาธิปไตย เช่นอารยประเทศ แต่ก็ยังต้องประสบความล้มเหลวในการสถาปนา สถาบันทางการเมืองที่มีมั่นคง และต่อเนื่อง อำนาจในทางการเมืองตกอยู่ในมือของคนเพียงกลุ่มน้อย เฉพาะกลุ่ม ประชาชนส่วนใหญ่ ยังไม่มีโอกาสร่วมในการปกครองเท่าที่ควร ระบบการปกครองของไทยยังขาดคุณธรรม เป็นเครื่องชี้ นำ และเหตุที่มักการ เมืองทรงอำนาจอยู่ใต้อาณัติต่างๆ ที่วิถีการขึ้นครองอำนาจของเขาไม่ชอบธรรม อาจเป็นเพราะทัศนคติที่ฝังใจของคนไทยที่เกรงกลัวต่ออิทธิพล อำนาจ ขาดคุณธรรม ในการรวมกลุ่มเพื่อการต่อสู้ ทำพยายอำนาจรัฐ¹

3. สังคมไทยมีสถาบันพระมหากษัตริย์ คงอยู่กันมา เป็นเวลาช้านาน² ซึ่งเป็นสถาบันที่เป็นศูนย์รวมจิตใจของชนทั้งชาติ เป็นสถาบันที่มีความสามารถในการปรับตัวสูง ประชาชนมีความศรัทธา เชื่อมั่นและยอมรับ เป็นสัญลักษณ์ร่วมของชนในชาติ ไม่ว่าจะ เป็นสมัย ระบบสมบูรณาญาสิทธิราชย์หรือสมัยประชาธิปไตยก็ตาม³

4. วัฒนาการของสังคมไทยเป็นไปในลักษณะวิวัฒนาการมากกว่าการ เปลี่ยนแปลง ที่รวดเร็วรุนแรงและกระชั้นชิด การเปลี่ยนแปลงทางการเมืองที่ก่อให้เกิดผลในการ เปลี่ยน โครงสร้างทางสังคม เศรษฐกิจ และระบบความเชื่อ หรือประเพณีที่ฝังใจที่แท้จริง ยังไม่ เคยเกิดขึ้นในสังคมไทย นอกเหนือแต่การเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475⁴ ซึ่งเป็นการ เปลี่ยนแปลงทางการเมืองที่รวดเร็ว เฉียบพลันและรุนแรง แต่ทางด้านสังคม เศรษฐกิจ และ ระบบความเชื่อยังไม่ได้เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว เช่นการ เมืองการปกครอง ทำให้เกิดความ

¹บรรจบ เนียมมณี การปกครองไทย หน้า 153

²ม่อม กิมวงศ์ตะโก "การศึกษากับการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมไทย"
สังคมศาสตร์ หน้า 18

³บรรจบ เนียมมณี อ.ท. หน้า 157

⁴ชัยอนันต์ คงภูวนิช ประชาธิปไตย สังคมนิยม ทอมมิวนิสต์ กับการเมืองไทย

ไม่สัมฤทธิ์ในการเปลี่ยนแปลง ทำให้ระบบการเมืองแบบประชาธิปไตยของไทย ขาดความราบรื่น และต่อเนื่อง ¹

5. สังคมไทยยังคงเป็นสังคมเกษตรกรรม ซึ่งประชาชนส่วนใหญ่ของประเทศ กระจุกกระจายกันอยู่ตามชนบท ลักษณะสังคมเป็นแบบแยกกันทำ แยกกันอยู่ มีความติดผูกพันแบบแน่น อยู่กับชะตากรรม พรหมลิขิต รักอิสรภาพ มองปัญหาในระยะเวลานั้นและใกล้ตัว ขาดการรวมตัวอย่างมีระเบียบ ขาดการศึกษา ทำให้เกษตรกร ซึ่งแม้จะมีจำนวนมาก แต่ก็ขาดอำนาจทางการเมือง ปล่อยให้คนเพียงกลุ่มน้อยที่มีการจัดระเบียบดีกว่า ยึดอำนาจสืบเนื่องต่อจากสถาบันพระมหากษัตริย์ ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2475 เป็นต้นมา

6. สังคมไทยมีสถาบันที่มีอำนาจและอิทธิพล ครอบคลุมชีวิตของคนไทย ซึ่งสำคัญ และมีความต่อเนื่องกันมาเป็นเวลาช้านาน อยู่สองสถาบัน คือ ระบบการปกครองแบบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ กับสถาบันพุทธศาสนา อิทธิพลของทั้งสองสถาบันนี้มีความสัมพันธ์เกื้อกูลต่อกันในการสร้างระบบความเชื่อ ของประชาชน ในความยิ่งใหญ่ของอำนาจและความเชื่อทางศาสนา ซึ่งไม่ใช่ความเชื่อทางศาสนาแท้ที่แท้และบริสุทธิ์ หากแต่เป็นความเชื่อแบบชาวบ้านในเรื่องบุญ-กรรม รวมเข้ากับความเชื่อในโชคลาง ไสยศาสตร์ และความเรนลับ ของโลกและจักรวาล ซึ่งอยู่นอกเหนือการควบคุมของมนุษย์ ²

7. สังคมไทยในระยะหลังนี้ ได้รับเอาอารยธรรมตะวันตก เช่น ระบบการปกครอง ซึ่งสิ่งที่รับมาก็รับมาแต่เพียงรูปแบบเท่านั้นมิได้เอาเนื้อหาหมายด้วย และรูปแบบที่รับมานั้นก็ขาดความต่อเนื่องเช่น ระบบรัฐสภา พรรคการเมือง และการเลือกตั้ง ฯลฯ ก็มีการเกิดฯ

¹บรรจบ เบ็ญจมณี การปกครองไทย หน้า 157

²ป้อม กิมวังตะโก "การศึกษากับการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมไทย"

ตาย ๆ อยู่เสมอ ทำให้การเมืองการปกครองของไทยต้องหยุดชะงักอยู่เป็นประจำ¹ เช่น เรื่องรูปแบบการปกครองโดยรัฐธรรมนูญมีรัฐสภาที่มีสมาชิก ได้รับการเลือกตั้งมาจากตัวแทนของประชาชน แต่ในเนื้อหาสาระแล้วบ่อยครั้งที่รัฐธรรมนูญของไทยถูกแก้ไข ยกเลิก เปลี่ยนแปลงตามความต้องการของหัวหน้าคณะปฏิวัติ รัฐสภาของไทยนั้นบ่อยครั้งที่สมาชิกเข้ามาทำหน้าที่นิติบัญญัติ โดยที่เขาเหล่านั้น ไม่ได้มาจากการเลือกตั้งของปวงชน

8. ในปัจจุบันลักษณะสำคัญของระบบเศรษฐกิจยังไม่เปลี่ยนแปลงทางด้านคุณภาพ มีแต่การเปลี่ยนแปลงทางด้านปริมาณและวิธีการผลิตบางประการ การพัฒนาเศรษฐกิจอย่างมีแผน ซึ่งเริ่มขึ้นเมื่อประมาณ 10 ปีมานี้ ไม่ได้มีผลทำให้กระจายรายได้ไปสู่ประชาชนส่วนใหญ่ของประเทศดีขึ้นหรือเป็นธรรม ในระยะเวลาเดียวกัน การขยายตัวของระบบเศรษฐกิจทุนนิยมมีส่วนทำให้เกิดลักษณะเศรษฐกิจกึ่งอุตสาหกรรม ซึ่งจำนวนโรงงานของนายทุนต่างชาติและนายทุนภายในประเทศ มีมากขึ้นมีผลทำให้จำนวนผู้ใช้แรงงานเพิ่ม จำนวนมากขึ้น²

ลักษณะสังคมไทย ดังที่กล่าวมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน มีหลายสิ่งหลายประการที่เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาประเทศ โดยเฉพาะการพัฒนาระบบการเมือง ระบบเศรษฐกิจและแม้แต่นโยบายของประชาชนเองก็มีส่วนทำให้การเปลี่ยนแปลงต่างๆ เป็นไปได้ค่อนข้างยาก ดังนั้น การเปลี่ยนแปลงในระดับพื้นฐาน หรือระดับบุคคลจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งก่อนที่จะเปลี่ยนระบบใหญ่ๆ ดังเช่นที่เคยมีการกระทำมาแล้ว เช่นการเปลี่ยนแปลงระบบการปกครองจากระบบสมบูรณาญาสิทธิราชย์มาเป็นแบบประชาธิปไตย หิ้งๆ ที่คนส่วนใหญ่ยังไม่รู้จักประชาธิปไตยโดยแท้ที่ควร ทำให้พูดได้ว่าฉกฉวยโอกาสหากผลประโยชน์ได้ ฉะนั้นจึงควรให้ประชาชน

¹บรรจบ เข็มมณี การปกครองไทย หน้า 158

²ช้อยันต์ สุมทวนิช ประชาธิปไตย สังคมนิยม คอมมิวนิสต์ กับการเมืองไทย

โดยส่วนรวมได้ศึกษาให้รู้จักขัดแจ้งเสียก่อน เพื่อผลประโยชน์ของประชาชนตามหลักของ
ประชาธิปไตยที่สมบูรณ์แบบ

การรับรู้ข่าวสารการเมืองและการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน

การรับรู้ข่าวสารการเมืองของประชาชน

ปัญหาสำคัญอย่างหนึ่งของประเทศที่กำลังพัฒนา ที่เห็นกันโดยทั่วไปคือ การที่ประชาชนมีความรู้เกี่ยวกับข่าวสารการเมือง เศรษฐกิจ สังคม หรือความเป็นไปของประเทศชาติของตนอยู่ในวงจำกัด และประเทศไทยก็รวมอยู่ในกลุ่มประเทศเหล่านี้ด้วย เพราะประชาชนชาวไทยจำนวนมากยังมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการเมืองการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยอยู่ในระดับต่ำกว่าที่ควรจะเป็น ซึ่งการที่ประชาชนมีความรู้ข่าวสารการเมืองอยู่ในระดับต่ำนั้นมีส่วนสำคัญอยู่หลายประการ เช่น ปัญหาความยากจน ปัญหาความคมนาคมและการสื่อสาร โดยทั่วไปแล้วประเทศที่กำลังพัฒนามักมีการคมนาคมสื่อสารที่ไม่สะดวกนัก ไปด้วยเหตุนี้จึงมีสื่อมวลชนที่น้อยและเก่าแก่มาก สิ่งเหล่านี้ถือว่าเป็นอุปสรรคต่อการไหลมาซึ่งข่าวสารทางการเมืองและอีกสาเหตุหนึ่งก็คือ ประชาชนโดยทั่วไปมีระดับการศึกษาต่ำ เป็นส่วนใหญ่จึงจะมีความสนใจและมีความรู้เรื่องการเมืองการปกครองน้อยกว่าประชาชนในประเทศที่พัฒนาแล้ว ซึ่งสิ่งที่เป็นแหล่งเผยแพร่ข่าวสารทางการเมืองที่สำคัญก็คือ สื่อมวลชน

สื่อมวลชน (Mass Media) เป็นหลัังทางการเมืองที่สำคัญมากเพราะสื่อมวลชนเป็นปัจจัยที่สำคัญในอันที่จะนำไปสู่การริเริ่มทางการเมือง ตลอดจนการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมทางการเมือง ซึ่งจะเห็นได้ว่า แม้จะทุกครั้งที่มีการปฏิวัติหรือมีการเปลี่ยนแปลงในทางการเมือง สื่อมวลชนจะมีบทบาทสำคัญไม่น้อยกว่าปัจจัยด้านอื่นๆ

สื่อมวลชน แบ่งเป็น 2 ประเภท ตามลักษณะของอุปกรณ์ในการสื่อสารมวลชน
คือ

1. สื่อมวลชนประเภทสิ่งตีพิมพ์ (Printed Media) ได้แก่ หนังสือพิมพ์ วารสาร และนิตยสารต่างๆ สื่อมวลชนประเภทนี้ โดยปกติทั่วไปในโลกเสรีเป็นของเอกชน รัฐมิได้เป็นเจ้าของหรือเป็นผู้ดำเนินการ บทบาทของหนังสือพิมพ์จึงมีลักษณะเป็นอิสระเสรี มากกว่าสื่อมวลชนประเภทอื่นๆ ถ้ารัฐจะไม่เข้าแทรกแซงหรือควบคุมกิจการจนเกินไป หนังสือพิมพ์มีหน้าที่ในการแสดงและเสนอข่าวสารต่อประชาชน รวมทั้งเป็น ตลาดเสรีในการ แสดงความคิดเห็นทางการเมืองการปกครอง¹ แต่จะเห็นได้ว่าในปัจจุบันนี้ สื่อมวลชนเหล่านี้ไม่สามารถทำหน้าที่เพื่อส่งเสริมทางการเมืองอย่างแท้จริงได้ ทั้งนี้ สื่อมวลชนได้มีส่วนร่วม ในการต่อสู้เพื่อประชาธิปไตยมาพร้อมๆ กับคณะราษฎร โดยเฉพาะหนังสือพิมพ์ที่มีเสรีภาพน้อย จะถูกควบคุมการให้ข่าวสารทางการเมือง มาถูกยุบทุกสมัย และในทางกฎหมาย หนังสือพิมพ์ มีเสรีภาพน้อยภายใต้พระราชบัญญัติการพิมพ์ เพราะกฎหมายเขียนข้อบังคับเป็นลายลักษณ์อักษร ไว้กว้างขวางมากตัวอย่างเช่น ในสมัยของจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ได้ออกคำสั่งคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 17 ทำให้หนังสือพิมพ์ไม่อาจเกิดขึ้นได้ เพราะข้อจำกัดทางกฎหมายนับเป็นปัญหาสำคัญ ของสื่อมวลชนไทย² แต่อย่างไรก็ตามสื่อมวลชนประเภทสิ่งตีพิมพ์ (หนังสือพิมพ์) ได้มีอิทธิพลอย่างยิ่งต่อประชาชนในทางการเมืองการให้ข่าวสารและข้อคิดเห็นต่างๆ รวมทั้งการกระตุ้นให้ ประชาชนเกิดความสำนึกทางการเมือง เพราะ เป็นสื่อมวลชนที่ประชาชนสามารถสัมผัสได้ด้วย

¹ ลองศักดิ์ เรียงวิชัย "สื่อมวลชนกับการพัฒนาการเมือง" การพัฒนาการเมืองไทย

² กมล สมิวิเชียร ประชาธิปไตยกับสังคมไทย หน้า 103

ตา ทั้งในส่วนที่เป็นตัวอักษรและรูปภาพประกอบ ซึ่งผู้อ่านอาจใช้เวลาในการพิจารณาดี. ไตร่ครอง ข้อเขียนหรือข้อคิดเห็นต่างๆ ที่ปรากฏเป็นสิ่งพิมพ์ได้มากกว่า สื่อมวลชนประเภทอื่น ๆ เช่น วิทยุ โทรทัศน์ ซึ่งเป็นเสียงและภาพปรากฏขึ้น และหายไปในเวลาอันรวดเร็ว¹ จึงนับได้ว่า หนังสือพิมพ์มีบทบาท ในการสร้างและส่งเสริมการ เมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยเป็นอย่างยิ่ง

2. สื่อมวลชนประเภทแสงเสียง (Electronic Media) ได้แก่ วิทยุ และโทรทัศน์ สื่อมวลชนประเภทนี้มีลักษณะลัทธิ ซึ่งแตกต่างกันกับหนังสือพิมพ์คือ เป็นกิจกรรมที่ดำเนินการโดยรัฐ หรือรัฐวิสาหกิจ

บทบาทที่สำคัญของสื่อมวลชนในการพัฒนาทางการเมือง (บทบาท ทางวิชาชีพของสื่อมวลชนนั่นเอง) มีหลายประการดังนี้ คือ

1. เป็นผู้ให้ข่าวสารที่มีสาระและความเป็นจริง สื่อมวลชนทั้งชนิดที่เป็นประเภทสิ่งพิมพ์ (Printed Media) ซึ่งได้แก่ หนังสือพิมพ์ วารสาร และนิตยสารต่างๆ หรือ ที่เป็นประเภทแสงเสียง (Electronic Media) คือวิทยุและโทรทัศน์ มีหน้าที่ในการให้ข่าวสารและความเป็นจริงต่อสังคม เช่น หนังสือพิมพ์ บางฉบับจะเน้นการให้ข่าวสารด้านอาชญากรรม หรือที่เรียกว่า ข่าวชาวบ้านมากเป็นพิเศษ หรือบางฉบับอาจจะเน้นทั่วๆ ไป ทั้งด้านการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม แล้วแต่จุดมุ่งการดีหรือจุดประสงค์ ของการให้ข่าวสารของสื่อมวลชนชนิดนั้นๆ

2. เป็นผู้ให้ข้อคิดและความรู้ นอกจากหน้าที่การให้ข่าวสารที่มีสาระแล้วสื่อมวลชนยังมีหน้าที่ให้ความรู้ด้านต่างๆ แก่สังคมด้วย เช่น ให้ความรู้ด้านเทคนิค ทางการศึกษาและทางการเมือง² ใน สห. สยามรัฐ ให้บุคคลทั่วๆ ไปประมาณ 50% ใ้กับข่าวสารประเภทนี้ ซึ่งหน้าที่

¹ สมทรง โคมะสิน และจรูญ สุภาพ ลัทธิการเมืองและเศรษฐกิจเปรียบเทียบ หน้า 517

² กมล สมวิเชียร รัฐศาสตร์เบื้องต้น หน้า 68

นี่ถือว่าสำคัญมากทำให้รู้ถึงระบบการเมือง ปัญหาทางการเมือง ซึ่งเป็นความรู้ที่สำคัญต่อการเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการเมืองของประชาชน โดยที่หนังสือพิมพ์หรือสื่อมวลชนมีบทบาทมากในการชักนำ หรือช่วยใ้ผู้อ่านได้ตรึงนึกถึงสิ่งที่หนังสือพิมพ์นั้น เห็นว่า เป็นสิ่งสำคัญ และในบางครั้งจะมีผู้อ่านที่หึ่งเห็นด้วยและทั้งที่ไม่เห็นด้วย แต่ไม่ว่าจะเห็นด้วยหรือไม่ก็แสดงให้เห็นว่า หนังสือพิมพ์มีส่วนช่วยกระตุ้นใ้ผู้อ่านตื่นตัวทางค่านสติปัญญา ซึ่งถ้าสิ่งนั้นนำมาเขียนนั้นเป็นปัญหาทางการเมือง เศรษฐกิจหรือสังคม ผู้อ่านก็จะมีความรู้ความตื่นตัวในเรื่องนั้นๆ ด้วย สื่อมวลชนจึง เป็นผู้ปลูกฝังความคิดทางการเมืองที่สำคัญที่สุด

3. เป็นผู้ที่คอยห่วงถึงผู้มีอำนาจ สื่อมวลชนในระบบประชาธิปไตยเป็นผู้คอยห่วงถึงผู้มีอำนาจมิให้กระทำนอกขอบเขต หรือผิดไปจากความต้องการของประชาชน วิธีการก็คือ การเสนอข่าว หรือบทความวิพากษ์วิจารณ์ การปฏิบัติงานของรัฐบาล หรือข้าราชการ สื่อมวลชนที่ดี จะกระทำหน้าที่นี้ได้ดีก็โดยความมีใจเป็นธรรม ไม่โอนเอียงเข้าข้างในข้างหนึ่ง และมีการค้นคว้าหาหลักฐานหรือชี้แจงเหตุผล ประกอบข้อโต้แย้งนั้นๆ ของตน

สำหรับในประเทศไทยสื่อมวลชนไทย ก็ได้ชื่อว่า มีส่วนในการคอยกำกับหรือตรวจสอบอำนาจในทางการเมือง เช่น "หนังสือพิมพ์ฉบับแรก ที่มีชื่อว่า Bangkok Recorder ซึ่งตั้งขึ้นในวันที่ 4 กรกฎาคม 2487 ก็ได้พยายามทำการต่อสู้เพื่อรักษาผลประโยชน์ของชาติ ในการพิมพ์เผยแพร่ให้เห็นถึงปัญหาระหว่างกงสุลต่างชาติ กับนายธนาคารเจ้าหนี้ที่ มีการทุจริตต่อชาติไทย จนตัวเองถูกศาลกงสุลในสมัยนั้นสั่งปิดและต้องล้มเลิกกิจการในที่สุด"¹

4. เป็นผู้เชื่อมั่นความเล้าเมียงของการเป็นประชาชาติ จะเห็นได้ว่าการเสนอข่าวสารและข้อคิดเห็นต่างๆ แก่สาธารณชนเป็นประจำนั้น สื่อมวลชนเป็นผู้เชื่อมั่นประสานกันในท้องถิ่นต่างๆ ให้มีความรู้สึกร่วมกันถึงความ เป็นชาติ ตัวอย่างเช่น การอ่านหนังสือพิมพ์สยามรัฐ ไม่

¹ ฉลองศักดิ์ เชื้อธวัชชัย "สื่อมวลชนกับการพัฒนาการเมือง" การพัฒนาการเมืองไทย

ว่าจะอยู่สงขลา เชียงใหม่ หรืออุตรธานี จะได้รับข่าวสารและความคิดอย่างเดียวกันมีภาพ
 ฝนเกี่ยวกับประเทศไทย หรือเหตุการณ์ทางการเมืองของไทยคล้ายคลึงกัน ภาพฝนหรือความ
 สำนึกเหล่านี้ เมื่อรวบรวมเป็นผลลัพท์ใหญ่ของหนังสือพิมพ์วารสารทุกฉบับ สถานีวิทยุทุกแห่ง
 และโทรทัศน์ทุกช่องแล้วก็คือ "ความสำนึกของความเป็นชาติอันเดียวกัน"¹ ดังตัวอย่างจาก
 "บทบาทของสื่อมวลชน กับปัญหา 4 จังหวัดภาคใต้" ของไทย ซึ่งขยขึ้นกลางส่วนหนึ่งอ่านหนังสือ
 พิมพ์ภาษามลายู นึ่งงานการวิทยุและโทรทัศน์ ซึ่งส่งมาจากมาเลเซีย คนพวกนี้ต่างก็ยอมรับ
 เอาทัศนคติของคนมาเลเซียไว้อย่างแน่นแฟ้น ทำให้เรื่องนี้เป็นปัญหาเรื้อรังที่แก้ไม่ตกของ
 รัฐบาลไทยทุกยุคทุกสมัยและนับวันจะเพิ่มทวีขึ้น² ทำให้เห็นได้ว่า บทบาทของสื่อมวลชนใน
 ด้านการเชื่อมความสัมพันธ์ของความเป็นชาตินั้นมีส่วนสำคัญต่อความรักและสามัคคีของคนในชาติ
 มาก

5. เป็นจักรกลของกระบวนการ เมืองแบบประชาธิปไตย สื่อมวลชนที่ดี จะต้องม
 ใจที่ยุติธรรม หมายความว่า จะต้องให้โอกาสแก่ข่าวหรือข้อคิดที่ดี อุดมการณ์แตกต่างกันจะต้อง
 ไม่เอนเอียงไปทางหนึ่งทางใดจนเกินไป และจะต้องถือว่าผู้อ่าน หรือ ผู้ฟังมีสติปัญญาพอที่จะรับ
 รู้ข่าวสาร หรือปัญหาต่างกล่าวได้ ในการแก้ข่าว และข้อคิดที่ยุติธรรมดังกล่าวนี้ สื่อมวลชน
 จะกลายเป็นเวทีที่เปิดโอกาสให้ทัศนะต่าง ๆ จากบุคคลในวงการต่างๆ ได้แข่งขันกันอย่างเสรี
 ซึ่งเป็นการทำให้ประชาชน เลือกพิจารณาด้วยสติปัญญาของแต่ละคนได้ว่าจะเห็นด้วยกับฝ่ายไหน
 ใครผิดใครถูก ทางออกอย่างไรดีที่สุด จากการเปรียบเทียบข่าวและข้อคิดต่างดังกล่าวนี้เอง
 สื่อมวลชนจะก่อให้เกิด "ประชามติ" อันได้แก่ ความถึถหรือความเชื่อของผู้อ่านผู้ฟังส่วนมาก
 ในปัญหาที่อยู่ใความสนใจร่วมกัน ซึ่งในระบอบประชาธิปไตย "ประชามติของมวลชน ก็คือ
 กลไกอันหนึ่งซึ่งเป็นมูลฐานสำคัญ ในอันที่จะสร้างระเบียบและกฎเกณฑ์ประชาธิปไตย ซึ่งสิ่ง

¹กมล ลมวิเชียร ประชาธิปไตยกับสังคมไทย หน้า 97

²ลลของศักดิ์ เรือวิชัย การพัฒนารการเมืองไทย หน้า 143

เหล่านี้จะมีขึ้นได้ก็โดยกระบวนการทางสื่อมวลชน ในอันที่จะเป็นสื่อที่จะกระจายข่าวหรือข้อคิด ไปสู่ประชาชน และนำเอาความต้องการของมวลชนสะท้อนกลับไปสู่รัฐบาลหรือฝ่ายบริหาร ซึ่ง จะต้องคอยรับฟังความคิดเห็นหรือความต้องการนั้น¹

นอกจากการให้ข่าวสารกันต่างๆ แล้ว สื่อมวลชนยังมีบทบาทต่อการพัฒนาประชาธิปไตยโดยอีกเพราะสื่อมวลชนเป็นกลไกที่สำคัญทางการเมืองและการปกครองในระบบประชาธิปไตย เพราะการที่สื่อมวลชนเสนอข่าวใดๆ ออกไปย่อมมีผลต่อการเข้าใจปัญหาทางการเมือง ดังตัวอย่างเช่น การเปลี่ยนแปลงการปกครองในปี 2475 สื่อมวลชนประเภทหนังสือพิมพ์ และวารสารหลายฉบับ มีส่วนอย่างมากในการปลุกกระตุ้นให้ประชาชน เห็นความสำคัญของการปกครองแบบประชาธิปไตย อาจกล่าวได้ว่าความสำเร็จของคณะราษฎรในปี 2475 นั้น ส่วนหนึ่งเป็นผลจากการทำหน้าที่ของสื่อมวลชน ที่รับผิดชอบคือ การข่าวประกาศโดยตรงและทางอ้อมถึงความดีวิเศษของลัทธิประชาธิปไตย โดยได้สร้างความเชื่อมั่นให้เกิดขึ้นในหมู่พวกผู้ก่อการ และที่สำคัญคือ การสร้างศรัทธาในลัทธิการปกครองแบบประชาธิปไตยในหมู่คนอ่านทั่วไป คนที่มีสติปัญญา มีความรู้ ซึ่งเป็นผู้ที่อ่านหนังสือพิมพ์ในสมัยนั้น ส่วนมากจะมีความโน้มเอียงที่จะเข้าใจช่วย กลุ่มผู้ก่อการดังจะเห็นได้จากกรณีที่คนในเมืองหลวงมิได้มีปฏิกริยาต่อต้าน การล้มล้างระบบการปกครองแบบสมบูรณาญาสิทธิราชย์หรือระบบกษัตริย์ ของคณะผู้ก่อการที่จับที่ประชาชนคนไทยมีความจงรักภักดีต่อองค์พระมหากษัตริย์ไม่น้อยไปกว่าในสมัยอื่น² ซึ่งความโน้มเอียงต่อลัทธิประชาธิปไตยนี้เป็นผลมาจากอิทธิพลของสื่อมวลชน ฉี้ให้เห็นได้ว่า สื่อมวลชนมีผลต่อความนึกคิดของปวงชนมาก

และสิ่งสำคัญอย่างยิ่งก็คือ สื่อมวลชนจะต้องมีความรับผิดชอบต่อข่าวและหน้าที่ของตน

¹กมล สมวิเชียร ประชาธิปไตยกับสังคมไทย หน้า 97

²ดู หน้า 101 - 102

ซึ่งกระบวนการ ดังกล่าว จะดำเนินไปนั้นสื่อมวลชนจะต้องเข้มแข็ง และมีเสรีภาพในการ เสนอ
ข่าวสาร

ประชาชนส่วนใหญ่ของไทยโดยเฉพาะในส่วนภูมิภาคหรือชนบทยังขาดผู้มีความรู้และ
ประสบการณ์ในการปกครองตามระบอบประชาธิปไตย และการจะให้ประชาชนทั่วๆ ไปรวมทั้ง
ผู้นำของรัฐบาลได้เข้าใจบทบาท และหน้าที่ของคณนั้นสื่อมวลชนถือได้ว่ามีบทบาทสำคัญมากในการ
ที่เป็นผู้นำและชักจูงให้ประชาชนสนใจข่าวสารบ้านเมืองและสร้างความเป็นปึกแผ่นในสังคม
แต่ในปัจจุบันนี้สื่อมวลชนเหล่านี้มิได้ทำหน้าที่ส่งเสริมการเมืองอย่างมีประสิทธิภาพ หรือมี
ปัญหาในการเสนอข่าวสาร เนื่องมาจาก

1. สื่อมวลชนในประเทศไทย ยังรวมกลุ่มอยู่ในกรุงเทพมหานคร และเมืองใหญ่เป็น
จำนวนมากในขณะที่คนไทยส่วนใหญ่ จะอาศัยอยู่ตามเขตชนบทมากกว่าในเมือง จึงเป็นการยากที่
สื่อมวลชนจะมีอิทธิพลไปถึงชนบท โดยเฉพาะหนังสือพิมพ์และสิ่งตีพิมพ์อื่นๆ ที่ให้ข่าวสารเกี่ยวกับ
เหตุการณ์บ้านเมืองต่างๆ ซึ่งจะมีแต่เพียงสื่อมวลชนประเภทวิทยุประเภทเดียวเท่านั้นที่มีอิทธิ
พลและเข้าถึงชาวชนบทมากกว่าสื่อมวลชนประเภทอื่นๆ¹ แต่รายการต่างๆ ก็ไม่ค่อยมีการจัด
เกี่ยวกับการให้ความรู้ด้านข่าวสารการเมือง แต่ผู้จัดรายการมักจะมีมุ่งจัดรายการประเภทเรี
งมรณะ เกี่ยวการค้าเป็นส่วนใหญ่ ไม่มีการแทรกเรื่องราวที่เป็นความรู้เกี่ยวกับเหตุการณ์บ้าน
เมือง รวมทั้งการที่ชาวไทยส่วนใหญ่เป็นผู้ที่ละเลยวิทยุชนบทหรือวิทยุชุมชนประเภทอื่นๆ² ทำให้ไม่
ค่อยยอมรับความคิดเห็นใหม่ๆ เมื่อมีรายการวิทยุบางรายการพูดถึง เรื่องเกี่ยวกับการเมือง
ก็ไม่สนใจรับฟัง ทำให้นักจัดรายการบางคนต้องเลิกถามความคิดเห็นที่จะสอดคล้องความคิดเห็นทาง
การเมืองในรายการของตนเสีย

¹ โทบูลย์ ช่างเรียม ลักษณะสังคมและการปกครองของไทย หน้า 98

² สุภัทรา สุภาพ สังคมและวัฒนธรรมไทย หน้า 25

2. สื่อมวลชนขาดภูมิความรู้ ความสามารถในการทำให้ประชาชนเกิดความคิดหรือปฏิบัติตามระบอบประชาธิปไตย เมื่อได้ติดตามข่าวสารการเมืองทางสื่อมวลชนแล้ว เช่น ขาดผู้เขียนบทความทางการเมืองที่สามารถชี้ให้เห็นจุดอ่อนทางการเมือง ร่วมกับการเสนอแนะแนวทางการแก้ไขด้วย ส่วนมากผู้เขียนมักจะเป็นแต่ผู้ชอบวิพากษ์วิจารณ์ตำหนิติเตียน แต่ไม่ได้ช่วยเสนอแนะแนวทางการแก้ไข ให้ประชาชนได้เกิดความรู้ ความเข้าใจในข่าวสารในทางการเมือง

3. ความไม่ยุติธรรมในการใช้สื่อมวลชนเป็นเครื่องมือในทางการเมือง โดยเฉพาะอย่างยิ่งสื่อมวลชน ประเภทวิทยุ โทรทัศน์ จะเห็นได้ว่า สถานีวิทยุและโทรทัศน์ทุกแห่งในประเทศไทยเป็นของรัฐหรือรัฐวิสาหกิจ ซึ่งความไม่ยุติธรรมในการใช้สื่อมวลชนอยู่ที่ว่าพรรคการเมืองของรัฐบาลสามารถให้สื่อมวลชนประเภทนี้เป็น เครื่องมือโฆษณาผลงานของพรรคหรือนักการเมืองของรัฐบาลได้กล่าวโจมตีนักการเมืองฝ่ายค้าน โดยที่พรรคการเมืองฝ่ายค้านไม่มีโอกาสโต้ตอบด้วยวิธีเดียวกันได้ ต่างกับต่างประเทศประชาธิปไตยในยุโรปและอเมริกา นั้นสื่อมวลชน ประเภทวิทยุและโทรทัศน์ส่วนมากจะเป็นของเอกชนซึ่งเปิดโอกาสให้พรรคการเมืองทุกพรรคเข้าเวลาออกอากาศได้เท่าเทียมกัน¹

4. สื่อมวลชนขาดเสรีภาพในการเสนอข่าวสาร โดยเฉพาะสื่อมวลชนประเภทหนังสือพิมพ์ที่มีส่วนร่วมต่อสู้เพื่อให้ได้มา ซึ่งการปกครองระบอบประชาธิปไตย ไม่น้อยไปกว่าคณะราษฎรแต่ในทุกยุคทุกสมัยหนังสือพิมพ์ ที่มีจะถูกควบคุมทั้งทางตรงและทางอ้อมในบางสมัย มาตรการที่ใช้ควบคุมสื่อมวลชน (หนังสือพิมพ์) นั้น รุนแรงมากขนาดลอบทำร้ายหรือสังหารบรรณาธิการหรือทำลายอุปกรณ์การพิมพ์ และแม้แต่นักการเมืองที่เคยให้สัญญาว่าจะเปิดโอกาสให้มวลชนมีสิทธิมีเสียงในการพูด เขียนและพิมพ์โฆษณาอย่างเต็มที่ แต่เมื่อเข้ามามีอำนาจจริงๆ แล้วจะกำในสิ่งตรงกันข้าม ซึ่งในปัจจุบันวงการหนังสือพิมพ์ก็มีอิสระตามสมควร เพราะอยู่ปกครอง

ใช้นโยบาย "อะลูมอลวย" แต่ในทางกฎหมายหนังสือพิมพ์ภายใต้พระราชบัญญัติการพิมพ์ มีเสรีภาพน้อย ตามข้อบังคับที่เขียนเป็นลายลักษณ์อักษร ซึ่งถือว่าเป็นปัญหาสำคัญของสื่อมวลชน

ในปัจจุบันนี้ การรับรู้ข่าวสารการเมืองของประเทศไทยยังไม่ดีขึ้นกว่าที่เป็นมาดังตัวอย่างที่ได้เสนอดัง ปัญหาของการเสนอข่าวสารของสื่อมวลชนและการรับรู้ข่าวสารการเมืองของประชาชนมาแล้ว ทำให้เห็นได้ว่าสื่อมวลชนนั้นมีบทบาทในการเสนอข่าวสารด้านการเมืองแก่ประชาชนมาก และสื่อมวลชนของไทยควรมีการพัฒนา หรือปรับปรุงให้ดีขึ้นเพราะสื่อมวลชนนั้นมีบทบาทและหน้าที่ในระบบการเมือง หอๆ กับสถาบันทางการเมือง ฉะนั้นสื่อมวลชนไทยในอนาคตจำเป็นจะต้องมีลักษณะเป็นวิชาชีพที่เข้มแข็งขึ้นกว่าเดิม และจะต้องเรื่องราวทางการเมืองและมีข้อมูลที่เป็นข่าวสารสนับสนุน ข้อวิพากษ์วิจารณ์และข้อเสนอแนะเป็นของตนเองและสิ่งที่สำคัญคือรัฐบาลควรให้ความเคารพสิทธิของสื่อมวลชนและรัฐบาลควรให้การสนับสนุนสื่อมวลชนโดยให้วิชาชีพนี้มีเสรีภาพอย่างเต็มที่ในการเสนอข้อเขียน ซึ่งสมควรจะมีการลงโทษได้ถ้าสื่อมวลชนนั้นทำผิดกฎหมาย โดยการที่รัฐบาลจะต้องไม่ออกกฎหมายมาจำกัดสิทธิของหนังสือพิมพ์หรือสื่อมวลชนประเภทอื่นๆ และควรจะมีการประกันสวัสดิภาพของผู้ที่เกี่ยวข้องกับงานสื่อมวลชนถ้ารัฐบาลทำได้ดังนี้ การพัฒนาประชาธิปไตยของไทยก็จะมีผลมากกว่าในอดีตที่ผ่านมา

การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน

ประชาชนโดยทั่วไป มักจะคิดว่า การเมืองเป็นเรื่องที่อยู่ไกลตัวยุ่งยากสลับซับซ้อนหรือตนเองไม่มีส่วนได้เสียกับการเมือง แต่ในความจริงแล้ว การเมืองมีความเกี่ยวข้องกับทุกคนอย่างแยกกันไม่ออก เช่นการที่เราจะมีงานทำ มีความปลอดภัยในการดำเนินชีวิตได้รับการบริการจากรัฐบาลในค่านต่างๆ ก็ต้องมีรัฐบาลที่ดี มีความรู้ความสามารถและมีความตั้งใจที่จะพัฒนาให้ประเทศชาติมีความเจริญรุ่งเรือง การที่เราจะมีกฎหมายที่ให้ความเป็นธรรมแก่คนส่วนใหญ่ของประเทศและการที่ผลประโยชน์ของประชาชนจะได้รับการคุ้มครองก็ต้องอาศัยการมีส่วนร่วมสภาผู้แทนราษฎรที่ดี มาทำหน้าที่แทนประชาชนด้วยความซื่อสัตย์สุจริต

ในระบอบประชาธิปไตยนั้นถือว่า การเลือกตั้งเป็นหัวใจสำคัญเพราะการเลือกตั้งเป็น เครื่องมือสำคัญของประชาชนที่จะ ยืนยันหลักการที่ว่า "อำนาจอธิปไตยเป็นของประชาชน" ¹ และผลของการเลือกตั้งจะตัดสินว่าบุคคลหรือกลุ่มบุคคลใดได้รับความไว้วางใจจากประชาชน ให้เป็นรัฐบาลหรือผู้ปกครอง ² และเมื่อการเลือกตั้งมีความสำคัญดังที่กล่าวมาแล้ว จึงเป็นการ สมควรที่ผู้มีสิทธิเลือกตั้งทุกคน ควรจะไปลงคะแนนเสียงเมื่อมีการเลือกตั้งถ้ายังต้องการให้ ระบอบประชาธิปไตยเป็นหลักในการปกครองประเทศ อย่างไรก็ตามการเลือกตั้งไม่ใช่การ ไปลงคะแนนเสียงให้เสร็จๆ ไป หรือให้โต้ชื่อว่า ลงคะแนนแล้วเท่านั้น แต่จำเป็นจะต้องทำตน ให้เป็นคนที่เห็นต่อเหตุการณ์บ้านเมืองอยู่เสมอ ด้วยการติดตามข่าวสารบ้านเมืองและมีการศึกษา หาความรู้ทางการเมือง เพื่อจะได้มีวิจักษณ์ภาพทางการเมืองซึ่งเป็นสิ่งสำคัญที่ทำให้การเลือก ตั้งมีประสิทธิภาพ และให้รัฐบาลหรือผู้ปกครองที่ใช้อำนาจปกครองประเทศอย่างจริงจัง เพราะ สังคมประชาธิปไตยจะไปโตเติ้ลก็ต่อเมื่อพลเมืองมีคุณภาพและสมควร เพราะเป็นสังคมที่ทุกคนมีส่วน ร่วม และเป็นเจ้าของโดยเสมอภาคเท่าเทียมกัน เพราะฉะนั้นการเลือกตั้งแต่ละครั้งเป็นการ ไปใช้สิทธิเพื่อยืนยันความต้องการที่จะปกครองตนเอง เพื่อป้องกันการปฎิวัติรัฐประหารและเพื่อ สร้างความรับผิดชอบต่อการกระทำของผู้ปกครองและผู้แทนราษฎร

ก่อนที่จะกล่าวถึงการเลือกตั้งโดยทั่วไปของไทย จะกล่าวถึง พรรคการเมืองในประเทศไทย ในฐานะที่พรรคการเมืองเป็นองค์ประกอบที่สำคัญในการเลือกตั้งอย่างหนึ่ง ประเทศไทย ได้มีการจัดตั้งพรรคการเมืองขึ้นอย่างถูกต้องเป็นครั้งแรก ตามมาตรา 14 ของรัฐธรรมนูญ

¹ อรรถาธิบายเพื่อสื่อการศึกษาและพัฒนาชีวิต การเมืองไทยกับการเลือกตั้ง หน้า 67

² ชุขุม นวลสกุล และคณะ การเมืองและการปกครองไทย หน้า 253

ฉบับ พ.ศ. 2489¹ แต่พรรคการเมืองเหล่านี้ก็ดำเนินไปในลักษณะไม่ต่อเนื่องกัน เนื่องจากการปฏิวัติและรัฐประหารในหลายๆ ครั้ง เช่น ในปี พ.ศ. 2492 พรรคการเมืองต้องสลายตัวเพราะการรัฐประหารมีการออกกฎหมายห้ามชุมนุมทางการเมือง จากสาเหตุดังกล่าวเป็นเหตุให้พรรคการเมืองที่ตั้งขึ้นมาใหม่สามารถจะดำเนินการขั้วรวมและปลูกฝังเผยแพร่ค่านิยมและอุดมการณ์ของพรรคไปสู่ประชาชนได้ และในปัจจุบันจะเห็นได้ว่า พรรคการเมืองของไทยมีหลายพรรคเกินไป เป็นการไม่ดี ยึดกับประเทศที่เจริญแล้ว จะมีน้อยพรรคและมีวิวัฒนาการมานานพอสมควรทำให้ประชาชนเกิดความสนใจ แต่ในประเทศไทยพรรคการเมืองบางพรรคก่อตั้งขึ้นมาได้ไม่นานก็ต้องสลายตัวไปเพราะการก่อตั้งที่ไม่ได้มีพื้นฐานมาจากศรัทธาของประชาชน ทำให้ประชาชนไม่นิยมก็ต้องสลายตัวไป

ประเทศไทยได้มีการเลือกตั้งครั้งแรกในวันที่ 15 พฤศจิกายน 2476 หลังจากที่มีการเปลี่ยนแปลงการปกครอง มาได้ปีกว่าๆ จนถึงปัจจุบันรวม 13 ครั้ง ครั้งล่าสุดคือวันที่ 18 เมษายน 2526 ดังตัวอย่างจากสถิติการใช้สิทธิเลือกตั้ง ตั้งแต่ปี 2476 - 2526 ในตารางที่ 1

จากการลงคะแนนเสียงของคนไทยในการเลือกตั้งที่ผ่านมาทั้ง 13 ครั้ง มีลักษณะสำคัญที่พอจะสรุปได้ดังนี้ คือ

1. คนไทยเฉยเมยต่อสิทธิของตนเอง จากสถิติการเลือกตั้งของไทย แต่ละครั้งอยู่ในอัตราต่ำมากถึงที่ปรากฏว่า จากการเลือกตั้งจาก 13 ครั้ง มีเพียง 2 ครั้งคือ 26 กุมภาพันธ์ 2500 และ 18 เมษายน 2526 เท่านั้นที่มีผู้ไปใช้สิทธิเกินร้อยละ 50 กับการไป

¹ ไบบูลย์ ย่างเรียบ ลักษณะสังคมและการปกครองไทย หน้า 90

² กฤษณา รังษนาบุญ วิเคราะห์การเลือกตั้ง ปี 2526 หน้า 50

ตารางที่ 1

การมาใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้ง ตั้งแต่ปี 2476 - 2526

การเลือกตั้ง ทั่วไปครั้งที่	วันเดือนปี	วิธีการ เลือกตั้ง	ผู้มีสิทธิออกเสียง เลือกตั้ง	ผู้ใช้สิทธิออกเสียง เลือกตั้ง	เปอร์ เซ็นต์
1	15พ.ช. 2476	ทางอ้อม	4,278,231	1,773,537	41.45
2	7 พ.ช. 2480	แบ่งเขต	6,123,239	2,462,535	40.22
3	17พ.ช. 2481	แบ่งเขต	6,310,172	2,210,332	35.03
4	9 ม.ค. 2489	แบ่งเขต	6,431,827	2,091,827	32.52
5	29ม.ค. 2491	รวมเขต	7,176,891	2,117,464	29.50
6	26ก.พ. 2495	รวมเขต	7,602,591	2,961,291	38.95
7	26ก.พ. 2500	รวมเขต	9,895,039	5,668,566	57.50
8	15ธ.ค. 2500	รวมเขต	9,917,407	4,370,789	44.07
9	10ก.ค. 2512	รวมเขต รวมเขตผสม	14,820,180	7,285,872	49.16
10	26ม.ช. 2518	แบ่งเขต รวมเขตผสม	20,243,791	9,549,125	47.17
11	4เม.ย. 2519	แบ่งเขต รวมเขตผสม	20,623,430	9,072,629	43.99
12	22เม.ย. 2522	แบ่งเขต รวมเขตผสม	21,283,790	9,374,045	43.90
13	18เม.ย. 2526	แบ่งเขต รวมเขตผสม	24,224,470	12,295,339	50.76

ที่มา: กระทรวงมหาดไทย รายงานการบริการงานเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เมื่อ

วันที่ 18 เมษายน 2526 หน้า 44

ใช้สิทธิน้อยเช่นนี้ แสดงให้เห็นว่าคนไทย ขาดสำนึกทางการเมืองคือ ขาดความรับผิดชอบในสิทธิทางการเมือง โดยการไม่ไปใช้สิทธิในการเลือกตั้ง

2. คนไทยมักให้ความสนใจบุคคลมากกว่าพรรค คนไทยนิยมเลือกตัวบุคคลมากกว่าพรรคการเมือง การพิจารณาผู้สมัครรับเลือกตั้งนอกจากจะคำนึงถึง ความผูกพันส่วนตัวแล้ว และคุณสมบัติเฉพาะตัวของผู้สมัคร โดยไม่ได้พิจารณาถึงพรรคการเมืองที่ผู้สมัครนั้นสังกัดอยู่ เพราะในการเลือกตั้งคนไทยส่วนใหญ่ยึดตัวบุคคลมากกว่าพรรคการเมืองมากกว่านโยบายของพรรค

จากการสังเกตเกี่ยวกับการเลือกตั้ง หรือการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน จากกรณีที่มีสวิตติการใช้สิทธิในการเลือกตั้งน้อยนั้น อาจจะสรุปสาเหตุที่สำคัญได้ดังนี้

1. ประชาชนขาดความรู้ความเข้าใจในคุณค่าของการปกครองระบอบประชาธิปไตย ซึ่งเป็นหน้าที่ของพลเมือง ที่จะต้องไปใช้สิทธิในการเลือกตั้งเพื่อผูกและส่งเสริมไว้ซึ่งการปกครองระบอบประชาธิปไตย

2. รัฐบาลยังให้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับสิทธิหน้าที่ของการปกครองในระบอบประชาธิปไตยไม่เพียงพอ ทำให้ประชาชนขาดการสนใจทางการเมือง

3. การปฏิวัติรัฐประหาร และการยุบสภา เป็นสาเหตุที่สำคัญที่ทำให้ประชาชน เบื่อหน่ายการปกครองในระบอบประชาธิปไตย และคิดว่าถึงไม่เลือกตั้งแล้วก็คงจะมีการปฏิวัติรัฐประหารอีก ทำให้มีการไปลงคะแนนเลือกตั้งมีสถิติว่า ตั้งจะเห็นได้จากประชาชนในกรุงเทพมหานครซึ่งเราถือว่า มีความรู้และมีการศึกษาดี แต่กลับไปใช้สิทธิเลือกตั้งน้อยกว่าจังหวัดอื่นๆ เช่นในการเลือกตั้งเมื่อวันที่ 26 กุมภาพันธ์ 2495 ไปใช้สิทธิออกเสียงเพียง 23.03% และวันที่ 10 กุมภาพันธ์ 2512 ไปออกเสียงเพียง 34.6%

4. ประชาชนยังขาดองค์การอยู่ในทางการเมือง และให้ความสนใจในตัวบุคคลมากกว่าพรรคการเมือง เมื่อประชาชนให้ความสนใจในระบบพรรคการเมืองน้อย พรรคการเมืองในฐานะที่เป็นองค์ประกอบของการเมืองในระบอบประชาธิปไตย จึงไม่เข้มแข็งเป็นผลให้ทำให้ประชาธิปไตยไม่เข้มแข็งและยังเป็นผลทำให้ประชาธิปไตยของประเทศไม่มั่นคงไปด้วย¹

5. ประชาชนในชนบท ยังรู้ซึ่งถึงคุณค่าของการใช้สิทธิเลือกตั้งน้อยเกินไป แม้ว่าประชาชนในชนบทจะไปออกเสียงมากกว่าในเมือง แต่มีข้อเสียคือ มีการซื้อเสียงกันจึงทำให้โดยุแทนที่ไม่ได้เข้าไป เป็นตัวแทนของประชาชน

6. การอพยพของประชาชน ประชาชนจำนวนไม่น้อยที่ไปประกอบอาชีพต่างจังหวัด หรือไปเรียนหนังสือต่างจังหวัด หรือไปศึกษาต่อต่างประเทศ เมื่อบุคคลเหล่านี้ไปอยู่ต่างจังหวัดก็ไม่ได้ทำการย้ายสำมะโนครัวให้ถูกต้องตามกฎหมาย เช่นในกรุงเทพมหานครมีประชาชนจำนวนมากมีทะเบียนบ้านอยู่ต่างจังหวัดและมีประโยชน์จากกรุงเทพมหานครไปอยู่ต่างจังหวัด แต่มีทะเบียนบ้านอยู่ในกรุงเทพ จากการที่ประชาชนไม่ได้ทำการย้ายสำมะโนครัว เมื่อตนเองไปอยู่ต่างจังหวัด จึงทำให้ไม่สะดวกในการที่จะใช้สิทธิในการออกเสียงเลือกตั้ง เพราะจะต้องกลับไปใช้สิทธิเลือกตั้งในจังหวัดที่ตนมีรายชื่ออยู่ จึงทำให้บุคคลเหล่านี้ไม่ค่อยไปใช้สิทธิเลือกตั้งเพราะจะต้องเสียค่าใช้จ่ายในการเดินทางและเป็นการเสียเวลา จึงแม้บุคคลเหล่านี้จะมีความสนใจที่จะไปใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้งก็ตาม²

7. นับตั้งแต่มีการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475 เป็นต้นมา ประเทศไทยมีรัฐธรรมนูญมาแล้วถึง 13 ฉบับ แต่ไม่เคยมีรัฐธรรมนูญฉบับใดเลยที่จะยอมมอบอำนาจ

¹สมพงษ์ เกษมสิน และคณะ ลัทธิการเมืองและเศรษฐกิจเปรียบเทียบ หน้า 476

²สุชุม นวลสกุล และคณะ การเมืองและการปกครองไทย หน้า 252

อธิปไตยให้กับประชาชนอย่างแท้จริง ทุกคนจะต้องมีการแต่งตั้ง สมาชิกประเภท 2 หรือ
วุฒิสมาชิกเพื่อมาทำหน้าที่ถ่วงดุลอำนาจกับผู้แทนราษฎร ที่มาจากการเลือกตั้งของประชาชน¹
ซึ่งเมื่อเป็นเช่นนี้แล้วประชาชนจึงเห็นว่าการเลือกตั้งเป็นเพียงภาวหลวงตามที่รัฐบาลสร้างขึ้น
ฉะนั้นการเลือกตั้งจึงไม่มีความหมายเพราะไม่สามารถเปลี่ยนแปลงผู้ใช้อำนาจบริหารได้เพราะ
ฉะนั้นจึงไม่มีประโยชน์อะไรที่จะไปเลือกตั้ง เพราะคิดว่าเลือกไปก็เท่านั้นเสียเวลาเปล่าๆ จึง
ทำให้สถิติของผู้ไปลงคะแนนเสียงน้อยกว่าที่ควรจะเป็น

8. สภาพการคมนาคมที่ไม่สะดวกของประเทศก็เป็นอุปสรรคอย่างหนึ่ง ที่ทำให้
คนหลายคนล้มเลิกความคิดที่จะไปลงคะแนนเสียง เช่นในชนบทบางแห่งการเดินทางจากบ้าน
มาสู่ชุมชนหรือสถานที่ลงคะแนนเสียงนั้นเป็นสิ่งที่ลำบากมาก² อาจจะต้องใช้เวลาในการ
เดินทางเป็นวันๆ เพราะการคมนาคมไม่สะดวก เช่นการขจัดถนนหนทาง และในเมืองอาจ
จะเนื่องมาจาก การจราจรติดขัดต้องใช้เวลาในการเดินทางมากกว่าจะมาถึงสถานที่ลงคะแนน
ทำให้บางคนละเลยที่จะไปใช้สิทธิของตน เนื่องจกขาดความสะดวกในเรื่องการคมนาคม

การไปลงคะแนนเสียงน้อยนั้นเป็นอันตรายต่อระบอบประชาธิปไตยเพราะอาจจะทำให้
สันนิษฐานไปได้ว่า ประชาชนส่วนใหญ่เมินเฉย หรือไม่สนใจ ที่จะมีส่วนร่วมมีเสียงในการ
ปกครองไม่ต้องการจะไปใช้สิทธิปกครองตนเองตามระบอบประชาธิปไตย และการที่สังคมใด
ประชาชนมีความรับผิดชอบทางการเมืองไปลงคะแนนเสียงกันมากย่อมแสดงให้เห็นว่า ประชาชน
ยืนยันในความต้องการที่จะปกครองตนเองและหวงแหนสิทธิในการ เป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตย

ถ้าสถิติการไปลงคะแนนสูงกว่านี้ย่อมเป็นมาตรการหนึ่ง ที่จะป้องกันการปฏิวัติรัฐ
ประหารซึ่งเกิดขึ้นในประวัติศาสตร์การเมืองไทยหลายครั้งหลายหน เพราะการไปลงคะแนน

¹ กฤษณา รัตนชาลชัย วิเคราะห์การเลือกตั้ง ปี 2526 หน้า 62

² กมล สมวิเชียร ประชาธิปไตยกับสังคมไทย หน้า 27

เสียงกันมากๆ ย่อมทำให้กลุ่มที่ต้องการจะยึดอำนาจจากประชาชนตระหนักว่า การกระทำเช่นนั้นย่อมเป็นการขัดต่อความต้องการของคนส่วนใหญ่ เป็นการกระทำที่ขัดต่อการแสดงออกของคนส่วนใหญ่ที่ประหวัดจะตัดสินใจ เลือยกฎปกครองและแผนนโยบายของรัฐด้วยตนเอง เพราะฉะนั้นกลุ่มหรือผู้ที่ทำการปฏิวัติรัฐประหาร อาจจะไม่ได้รับการต่อต้านและเป็นอันตรายต่อตนเองในที่สุด เพราะไม่มีสิ่งใดที่จะยืนยงหรือมีเสถียรภาพถ้าไม่ได้รับการสนับสนุนจากมหาชน แต่ถ้าไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้งกันไม่มากนัก อาจเป็นช่องทางให้ผู้ที่คิดจะฉวยโอกาสยึดอำนาจรัฐกล่าวกระทำการ เพราะคิดไปว่าการปฏิวัติรัฐประหาร เป็นการขัดต่อความต้องการของคนส่วนน้อย จึงไม่ทำอะไรมากนัก

นอกจากนี้การไปเลือกตั้งมากจะทำให้รัฐบาล และผู้แทนราษฎรมีความรับผิดชอบต่อภาระหน้าที่ และมีความมั่นใจที่จะปฏิบัติงานต่อสาธารณชนมากขึ้น เพราะผู้ที่ได้รับเลือกตั้งและคณะรัฐบาลก็จะได้อธิบาย เป็นผู้แทนหรือรัฐบาลของคนส่วนใหญ่ของประเทศได้รับชัยชนะหรือความไว้วางใจจากการเลือกตั้งที่มีผู้ไปใช้สิทธิกันมาก ไม่ใช้รัฐบาลหรือผู้แทนของเสียงส่วนน้อย การได้รับความไว้วางใจจากชนส่วนใหญ่ย่อมจะทำให้เกิดความเชื่อมั่นในตนเอง และทำให้ระมัดระวังความประหตุติ หรือการปฏิบัติงานเพราะตระหนักดีว่า ประชาชนส่วนใหญ่ให้ความสนใจและคอยจับตาคอย

จึงสรุปได้ว่า การเลือกตั้งเป็นปัจจัยสำคัญของการปกครอง ฉะนั้นรัฐบาลจึงควรที่จะส่งเสริมให้ประชาชนสนใจและเข้ามามีส่วนร่วมในกิจการเมือง ตามวิถีทางที่ถูกตั้งไว้มากขึ้น เพื่อพัฒนาประชาธิปไตยในประเทศไทยให้เจริญขึ้น

อุปสรรคของการพัฒนาระบบประชาธิปไตยในประเทศไทย

นับตั้งแต่ประเทศไทยได้มีการเปลี่ยนแปลงการปกครองจากระบบสมบูรณาญาสิทธิ-
ราชย์มาเป็นระบอบประชาธิปไตยในวันที่ 24 มิถุนายน 2475 เป็นต้นมาจนถึงปัจจุบัน
ประมาณ 50 กว่าปีมาแล้ว แต่รากฐานการปกครองของไทยไม่มั่นคงเท่าที่ควร¹ ซึ่ง
สาเหตุที่ทำให้ประชาธิปไตยในประเทศไทยไม่พัฒนาเท่าที่ควร อาจจะสรุปได้ดังนี้คือ

1. ปัญหาประชาชนขาดความรู้เกี่ยวกับการเมือง และรูปแบบการเมืองการ
ปกครองส่วนใหญ่ประชาชนยังไม่ทราบอย่างแท้จริง ว่าการปกครองระบอบประชาธิปไตยหมายถึง
ถึงอะไร หรือรัฐธรรมนูญคืออะไร และยังไปเข้าใจถึงคุณค่าของการเข้าร่วมในกระบวนการ
การเมืองของประเทศ² เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงการปกครองเมื่อ พ.ศ. 2475 เป็น
การเปลี่ยนแปลงอย่างฉับพลัน โดยที่ประชาชนชาวไทยไม่รู้ตัวและไม่เคยมีวิถีชีวิตแบบประชา-
ธิปไตยมาก่อน การขาดประสบการณ์ของประชาชนในการปกครอง จึงทำให้กระบวนการทาง
การเมืองเปลี่ยนแปลง หรือเคลื่อนไหวย้อยู่เฉพาะส่วนบนหรือกลุ่มผู้ปกครอง ประชาชนซึ่งเป็น
พื้นฐานของระบอบประชาธิปไตยไม่ค่อยรู้สึกถึงความสำคัญของการเปลี่ยนแปลงการปกครอง
นอกจากนั้นผู้ปกครองสมัยต่อๆ มา ก็มักจะสร้างความแข็งแกร่งให้รัฐบาลในทางที่ผิด คือมุ่ง
แต่จะสร้าง หากกำลังสนับสนุนให้รัฐสภาเป็นใหญ่ ส่วนนอกรัฐสภาคือในหมู่ประชาชนนั้น ก็อบ
จะไม่ได้รับการพัฒนา เหลือवलหรือมีการวางแผนพัฒนาทางการเมือง ในลักษณะที่จะช่วย

¹สมพงษ์ เกษมสัน และจรรยา สุภาพ ลัทธิการเมืองและเศรษฐกิจเบริบเบียบ หน้า 515

²ไพบุลย์ ช่างเรียน ลักษณะสังคมและการปกครองไทย หน้า 81

กระตุ้นให้ประชาชนมีความสำนึกทางการเมือง และรวมกันเป็นพลังทางการเมือง¹

2. การปฏิบัติและรัฐประหารบ่อยครั้ง เป็นการทำลายวิวัฒนาการทางการเมืองของประเทศ เพราะการปฏิบัติหรือรัฐประหารแต่ละครั้งทำให้จักรกลทางการเมือง ต้องหยุดชะงักไป ขวัญและศรัทธาของประชาชนในระบอบการปกครอง ก็ลดน้อยถอยลงไป ด้วยพรรคการเมืองและสถาบันการเมืองอื่นๆ ไม่มีโอกาสได้หยั่งรากฐานให้มั่นคง ตั้งแต่มีการเปลี่ยนแปลงการปกครอง 2475 มาจนถึงปัจจุบัน ได้มีการปฏิบัติและรัฐประหารหลายครั้ง (ซึ่งมีทั้งทำการสำเร็จและทำการไม่สำเร็จ) เช่น²

- 1) รัฐประหาร 20 มิถุนายน 2476
- 2) กบฏบวรเดช 11 ตุลาคม 2476
- 3) รัฐประหาร 8 พฤศจิกายน 2490
- 4) รัฐประหารตนเอง (จอมพลป. พิบูลสงคราม) 29 พฤศจิกายน 2494
- 5) รัฐประหาร (ทหาร) 16 กันยายน 2500
- 6) ปฏิวัติ 20 ตุลาคม 2501
- 7) ปฏิวัติตัวเอง (จอมพลถนอม กิตติขจร) 17 พฤศจิกายน 2514
- 8) การเรียกร้องรัฐธรรมนูญ 14 ตุลาคม 2516
- 9) ปฏิรูปการปกครองแผ่นดิน 6 ตุลาคม 2519
- 10) กบฏ (พลเอกฉลาด หิรัญศิริ) 26 มีนาคม 2520
- 11) ปฏิวัติ (พลเรือเอกสังข์ทอง ชลอมอยู่) 20 ตุลาคม 2520
- 12) กบฏ 1-3 เมษายน 2524
- 13) กบฏ 9 กันยายน 2528

¹บรรพต วีระชัย และวิภา นภาศิริกุลกิจ ลัทธิการเมือง หน้า 108

²โรงเรียนพิเศษโลกวิชัย เอกสารนิทรรศการวิวัฒนาการการปกครองไทย 21-24

มีนาคม 2521 หน้า 28

เมื่อเหตุการณ์ทางการเมืองผันผวนเช่นนี้ ประชาชนจึงไม่ค่อยมีประสบการณ์ในระบบอบ
ประชาธิปไตยอยู่แล้วก็ยิ่งขาดประสบการณ์ต่อไปอีก ความเป็นประชาธิปไตยนี้ย่อมเกิดจาก
การทดลองฝึกฝน (ปฏิบัติ) ให้เกิดความเคยชินชำนาญ ประเทศอังกฤษซึ่งถือว่าเป็นแม่บทของ
ระบอบประชาธิปไตยนั้น กว่าจะมีรูปแบบอย่างปัจจุบันนี้ ได้วิวัฒนาการมานานนับร้อยๆ ปีที่เดียว
การไม่ได้มีโอกาสคุ้นเคยกับกระบวนการทางประชาธิปไตยมีส่วนทำให้มีการใช้สิทธิเสรีภาพเกิน
ขอบเขต จนบางครั้งก็เป็นการละเมิดสิทธิเสรีภาพของบุคคลอื่น¹ การเรียนรู้การเมืองใน
ระบอบประชาธิปไตยเป็นสิ่งที่ต้องใช้เวลายาวนานพอสมควร และต่อเนื่องกันไม่ขาดสาย จาก
ประวัติศาสตร์การปกครองระบอบประชาธิปไตยของไทย ประชาชนพลาดโอกาสอันนี้ และยิ่ง
ไปกว่านั้นในช่วงการปกครองประชาธิปไตยของไทย ประชาชนได้พบเห็นการประพฤติปฏิบัติ
ที่ไม่ถูกต้องตามแนวคิดประชาธิปไตย จึงทำให้ศรัทธาของประชาชนในลัทธิประชาธิปไตยไม่
มากเท่าที่ควร²

3. ปัญหาเกี่ยวกับสถาบัน และองค์การทางการเมือง การปกครองเศรษฐกิจและสังคม
มีความเกี่ยวข้องกับ การปกครองระบอบประชาธิปไตย ทั้งในทางเอื้ออำนวยและอุปสรรคต่อการ
บรรลุเป้าหมายของการปกครองในระบอบนี้

สถาบันที่น่าจะเป็นรากฐานในการปกครองระบอบประชาธิปไตยยืนยงอยู่ได้ในสังคม
ไทยคือ พรรคการเมือง ไม่อาจเป็นที่พึ่งพิงของประชาชนที่มีแนวคิดทางการเมือง เศรษฐกิจ
และสังคมในแนวเดียวกันได้อย่างแท้จริง ความล้มเหลวของควายพม่ายามที่จะให้การบริหาร
ประเทศตามครรลองประชาธิปไตย เป็นไปอย่างราบรื่นต่อหยุดชะงักช่วงตอนเพราะการปฏิวัติ
รัฐประหาร เป็นการหยุดความเจริญเติบโตมั่นคงของพรรคการเมือง การเปิดโอกาสให้มีการ
รวมตัวเป็นกลุ่มก้อนของประชาชนในรูปพรรคการเมืองเพียงชั่วคราว มิใช่เป็นการสร้าง

¹บรรพต วีระชัย และวิทยา นภาศิริกุลกิจ ลัทธิการเมือง หน้า 109

²กระมล ทองธรรมชาติ และคณะ การปกครองและการเมืองไทย หน้า 317

รากฐานความเข้าใจการเมืองของประชาชนในระบอบนี้แต่อย่างไร แต่ถ้าจะมองในอีกแง่มุมหนึ่ง กลับเป็นการทำลายพรรคการเมืองเล็กด้วยซ้ำไป ประชาชนโดยทั่วไปมองพรรคการเมืองไปในมุขลบ การแก่งแย่งชิงดีกันภายในพรรคการเมืองอำนาจในทางการเมือง ทำให้ประชาชนเสื่อมศรัทธาในพรรคการเมืองซึ่งเป็นผลความมาถึงความเสื่อมศรัทธาต่อการปกครองระบอบประชาธิปไตยในที่สุด ทั้งๆ ที่สิ่งเหล่านี้เป็นกลไก การดำเนินงานหรือธรรมชาติของพรรคการเมือง ซึ่งนำไปปล่อยให้มีการดำเนินการอย่างมีความต่อเนื่อง พรรคการเมืองก็สามารถพัฒนาจัดระบบภายในตัวของมันได้ เพราะพรรคการเมืองต่างๆ นั้นอยู่ในสายตาและการควบคุมของประชาชนอยู่ตลอดเวลา การทำให้ประชาชนเสื่อมศรัทธาต่อพรรคการเมืองของตน จะเป็นผลให้พรรคนั้นไม่ได้รับความนิยม หรือไม่ได้รับการเลือกตั้งจากประชาชนในที่สุด

ในสังคมของประเทศที่พัฒนาแล้ว ระบบการเมืองจะเป็นหลักประกันในสิ่งดังกล่าวนี้ให้กับประชาชนได้เป็นอย่างดี แต่ในสังคมการปกครองระบอบประชาธิปไตยของไทย ระบบการเมืองโดยเฉพาะส่วนบริหารเมืองต่างๆ ไม่อาจเป็นที่พึ่งพิงแก่ประชาชนได้¹

4. การแทรกแซงทางการเมืองของทหาร ซึ่งการแทรกแซงในทางการเมืองของทหารนี้มักจะเกิดในขณะที่ยุทธศาสตร์โดยของไทยกำลังล้มเหลว² และการเข้ามาแทรกแซงของทหารจะเห็นได้จาก การปฏิวัติ รัฐประหารไปหลายๆ ครั้งมีผลทำให้บทบาทของนักการเมืองลดลง และประชาชนไม่พอใจในทางการเมืองปกครองระบอบประชาธิปไตยไม่ต่อเนื่อง

5. ปัญหาเกี่ยวกับอิทธิพลของสังคมไทยที่มีผลกระทบต่อพรรคการเมืองระบอบประชาธิปไตยในไทย เช่น จากการศึกษาแบบธรรมเนียบประเพณีธรรมสิ่งสอนให้ประชาชนทั่วไปเคารพและปฏิบัติตามผู้ใหญ่ การยึดมั่นต่อความเชื่อที่ไม่ใช่เหตุผล และยังมี ความเชื่อในเรื่องโหราศาสตร์

¹ กระมล ทองธรรมชาติ และคณะ การปกครองและการเมืองไทย หน้า 321

² สุขุม นวลสกุล และคณะ การเมืองและการปกครองไทย หน้า 159

เดือนชา ไม่กระตือรือร้น ลักษณะของสังคมไทยดังกล่าวนี้เป็นการขาดต่อการเปลี่ยนแปลงและ
เป็นอุปสรรคในพัฒนาประชาธิปไตยของไทย¹ และเนื่องจากประเทศไทยมีสภาพท้องถิ่นหรือ
ชนบทมาก การคมนาคมติดต่อไม่สะดวกทั่วถึงนับเป็นอุปสรรคต่อการจัดตั้งองค์กรทางการเมือง
และขยายความรู้ความเข้าใจในการปกครองตนเอง² ประชาธิปไตยไม่เหมาะกับสังคมไทย
หลายประการ เช่น การปกครองที่อำนาจอยู่ที่ศูนย์กลาง และความเจริญทางด้านวัตถุและการ
อำนวยความสะดวกแก่ประชาชน ก็มีร่วมกันอยู่ที่กรุงเทพมหานคร จึงไม่เป็นการกระจายสิทธิเสรี
ภาพให้ทุกคนเท่าเทียมกัน เห็นได้จากทำให้บริการของรัฐบาลที่ไม่เท่าเทียมกัน

6. ปัญหาการขาดแคลนนักบริหาร การขาดแคลนผู้มีความรอบรู้ทางการเมืองยังก่อให้เกิด
ให้เกิดปัญหาการขาดแคลน นักบริหารผู้ทรงคุณวุฒิที่จะริเริ่มดำเนินงานเพื่อวางรากฐานการ
ปกครองระบอบประชาธิปไตย โดยเฉพาะอย่างยิ่งการวางรากฐานการบริหารงานระบบพรรค
การเมือง จึงจำเป็นต้องเสียสละ หลักบริหารในทางรัฐประศาสนศาสตร์ ที่มุ่งให้ราชการ
ของชาติวางตัวเป็นกลางทางการเมืองเพื่อมุ่งให้มีเสถียรภาพและความต่อเนื่องในการบริหาร
ราชการของชาติ โดยหวังให้ราชการปฏิบัติตามนโยบายของรัฐบาลโดยไม่มีข้อรังเกียจ
แต่ยึดมั่นต่อนโยบายของพรรคการเมืองไม่ว่า พรรคการเมืองใดจะเข้าควบคุมการบริหารของ
ประเทศ

7. ประชาชนขาดศรัทธา เกี่ยวกับการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยจากเหตุการณ์
ที่ผ่านมาเนือคิดได้แสดงให้เห็นว่า ผู้นำของไทยส่วนใหญ่ยังขาดความแน่ใจและความศรัทธาที่จะ
เปลี่ยนการปกครองจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์มาเป็นระบอบประชาธิปไตย เพราะใจหนึ่ง
ก็มีความนิยมชมชอบระบอบหรือวิธีการทางการเมืองของตะวันตก และพยายามที่จะเลียนแบบ

¹ กระทบผล ของธรรมชาติ และคณะ การปกครองและการเมืองไทย หน้า 323

² สมพงษ์ เกษมสัน และจรูญ สุภาพ ลัทธิการเมืองและเศรษฐกิจเปรียบเทียบ หน้า 516

เขาวางแต่อีกใจหนึ่งก็ยังคิดไม่สนใจจากวิธีการแบบไทยๆ ที่ตนยอมรับและเคยชินติดนิสัย

ในด้านการเมืองผลที่เห็นได้อย่างแจ่มชัดก็คือ รัฐธรรมนูญ แห่งราชอาณาจักรไทยแบบ
ทุกฉบับ ตั้งแต่ฉบับชั่วคราว พ.ศ. 2475 มาจนถึงฉบับปัจจุบันทั้งหมด 13 ฉบับ (ฉบับปัจจุบัน
ประกาศใช้เมื่อ 22 ธันวาคม 2521) จะมีลักษณะเลียนแบบของชาติอื่นๆ เช่น ฝรั่งเศส
อังกฤษ ทั้งการวางลักษณะมาตราและถ้อยคำ จำนวนเกี่ยวกับองค์การกึ่งประชาธิปไตย แต่
เนื้อหาโดยแท้จริงแล้วกลับไม่เหมือนกับฝรั่งเศสใด ยิ่งในทางปฏิบัติแล้วยิ่งนอกแบบฉบับใดๆ ทั้ง
สิ้น พฤติกรรมดังกล่าวนี้เอง เป็นต้นเหตุที่มีมาของความล้มเหลวทางการเมืองและการปกครอง
แบบประชาธิปไตยของไทย อีกประการหนึ่ง การเปลี่ยนแปลงการปกครองเมื่อ พ.ศ. 2475
นั้น เป็นความคิดความต้องการของข้าราชการพลเรือนและทหารที่ได้ไปศึกษาต่างประเทศ
เป็นส่วนใหญ่ มิได้เกิดจากความตักตวงความต้องการจากประชาชนส่วนมากเลย เพราะประชาชน
มีความเคยชินต่อการปกครองระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์มานาน และยังมีความเชื่อความศรัทธา
ว่า ระบบนี้ดีแล้วสำหรับพวกตน ซึ่งอาจจะเห็นเพราะพระมหากษัตริย์ของไทยแต่ละสมัย โดย
เฉพาะอย่างยิ่งในสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ทรงปกครองแผ่นดินด้วยความเป็นธรรมก็ได้ ซึ่งเหตุผล
ในการเปลี่ยนแปลงการปกครองที่คณะราษฎรอ้างว่า เป็นการเปลี่ยนแปลงเพื่อประชาชนมีส่วนร่วม
ร่วมในการปกครองประเทศ มีเสรีภาพมากยิ่งขึ้นกว่าเดิม กาลเวลาได้เป็นเครื่องพิสูจน์ให้
เห็นแล้วว่า คณะราษฎรทำการครั้งนี้เพื่อแย่งอำนาจการปกครองจากพระมหากษัตริย์มาสู่คณะ
ของตน มิใช่มาให้แก่ประชาชนผู้เป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตย ก็มีการแย่งอำนาจกันระหว่าง
ผู้นำของคณะราษฎรอยู่เสมอ ¹

นอกจากนั้น เสรีภาพของประชาชนกลับถูกจำกัดยิ่งกว่าสมัยที่ยังไม่มีการเปลี่ยนแปลง
การปกครองเสียอีก ด้วยเหตุดังกล่าวนี้จึงทำให้ประชาชนโดยทั่วไปจึงไม่เกิดความศรัทธาใน

¹ ไพบูลย์ ช่างเรือน ลักษณะสังคมและการปกครองของไทย หน้า 84

การปกครองระบอบประชาธิปไตยอย่างแท้จริง การพัฒนาการทางการเมืองจึงเป็นไปอย่าง
 แขนงๆ ไม่ได้รับการสนองตอบจากประชาชนเท่าที่ควร

8. ปัญหานโยบายการศึกษาเกี่ยวกับการเมือง รัฐบาลให้ความสนใจในการเผยแพร่
 ความรู้ด้านการเมืองการปกครองแก่ประชาชนน้อยกว่าที่ควรจะเป็น เนื่องจากการขาดการสนับสนุน
 อย่างเต็มที่กำลังของนโยบายทางการเมืองของรัฐบาล โครงการที่น่าจะได้รับการเอาใจ
 ใส่ เช่น โครงการทพ. (การพัฒนาพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย) ซึ่งเป็นการเผยแพร่
 ประชาธิปไตยชั้นมูลฐานนั้น ดูเหมือนจะได้รับความสำคัญเมื่อก่อนที่โครงการได้ดำเนินมาเป็น
 นานานพอสมควร แต่ประชาชนก็ยังสนใจไปเลือกตั้งในอัตราที่ต่ำการศึกษาเกี่ยวกับการเมือง
 การปกครองในประเทศไทยนั้นมักเน้นในเรื่องรูปแบบให้ความรู้ความเข้าใจในหลักการและ
 สวาระและหลักการประยุกต์ใช้ ทำให้ผู้ศึกษาขาดความเข้าใจในการวิเคราะห์ว่าหลักการและรูป
 แบบทางการเมืองใดสามารถนำไปใช้ในชุมชนของแต่ละประเทศ ซึ่งมีลักษณะทางชนบทรรมนิยม
 ประเพณีสภาพเศรษฐกิจและสังคม ที่แตกต่างกันจึงเหมาะสม ¹

9. การขาดสื่อมวลชนในการเผยแพร่ ข่าวสารทางการเมืองที่มีประสิทธิภาพ ²
 ประชาชนส่วนใหญ่โดยเฉพาะส่วนภูมิภาคยังขาดความรู้และประสบการณ์ในการปกครองในระบบ
 ประชาธิปไตยการที่จะให้ประชาชนโดยทั่วไปรวมทั้งผู้นำรัฐบาลเข้าใจบทบาท และหน้าที่ที่ตน
 จะต้องรับผิดชอบนั้น สื่อมวลชนมีบทบาทสำคัญมากในการที่จะเป็นผู้นำและสอนให้ประชาชน เป็น
 ประชาธิปไตยและสร้างความเป็นปึกแผ่นในสังคม สื่อมวลชนมีความหมายถึงสิ่งต่างๆ คือ หนังสือ
 สื่อพิมพ์ และวิทยุ โทรทัศน์ แต่เท่าที่เป็นอยู่ในปัจจุบันนี้สื่อมวลชนเหล่านี้มิได้ทำหน้าที่เพื่อส่งเสริม
 เสริมการเมืองอย่างแท้จริง เนื่องจากสื่อมวลชนมีขอบเขตเข้าถึงประชาชนบางส่วนเท่านั้น

¹สมพงษ์ เกษมสัน และจรูญ สุภาพ ลัทธิการเมืองและเศรษฐกิจเปรียบเทียบ หน้า 516

²ไพบุลย์ ช่างเรียน ลักษณะสังคมและการปกครองไทย หน้า 98

(เฉพาะในเขตเมืองหลวง) และสื่อมวลชนยังขาดความรู้ความสามารถในการใช้สื่อมวลชนเป็นเครื่องมือในทางการเมือง และสื่อมวลชนไม่ค่อยให้ความสนใจในการแพร่ข่าวสารทางการเมืองแก่ประชาชน

10. ความไม่เป็นประชาธิปไตยของรัฐบาล เนื่องจากระบอบประชาธิปไตยในประเทศไทยเป็นผลมาจากการปฏิวัติโดยคณะราษฎร ซึ่งประกอบด้วยข้าราชการเป็นส่วนใหญ่ การเปลี่ยนแปลงการปกครองมีลักษณะมาจากเบื้องบนที่ต้องการหยิบยื่นระบบการปกครองที่ต้องการให้เกิดขึ้น รัฐธรรมนูญที่ประกาศใช้ หลังการปฏิวัติจัดทำโดยผู้มีอำนาจในขณะนั้น และมีลักษณะแห่งการสงวนอำนาจไว้ให้แก่กลุ่มของตน ตั้งแต่เปลี่ยนแปลงการปกครองเป็นต้นมา อาจกล่าวได้ว่า อำนาจในการปกครองประเทศผลัดเปลี่ยนกันในกลุ่มบุคคล 3 กลุ่มเท่านั้นคือ ¹

กลุ่มคณะราษฎร ตั้งแต่ พ.ศ. 2475 - 2490

กลุ่มคณะรัฐประหาร 2490 ตั้งแต่ พ.ศ. 2491 - 2500

กลุ่มคณะรัฐประหาร 2500 ตั้งแต่ พ.ศ. 2500 - 2516

ลักษณะการเข้ามาสู่อำนาจของรัฐบาลที่แล้วๆมา ส่วนใหญ่มิได้ดำเนินไปตามกระบวนการประชาธิปไตย ผู้ที่มีกำลังทหารสนับสนุนเท่านั้นที่มีอำนาจในการปกครองประเทศไทยเท่าที่ผ่านมาแบ่งได้ 2 ประเภทคือ รัฐบาลที่มีผู้นำเป็นทหาร และรัฐบาลที่มีผู้นำเป็นพลเรือน รัฐบาลที่มีผู้นำเป็นพลเรือนนั้นมักไม่ค่อยมีเสถียรภาพ แต่มีการดำเนินการปกครองในลักษณะที่เป็นประชาธิปไตยมากกว่ารัฐบาลที่มีผู้นำเป็นทหาร รัฐบาลพลเรือนมักถูกปฏิวัติรัฐประหารให้ออกไปโดยกลุ่มผู้ก่อการซึ่งเป็นทหาร รัฐบาลทหารมักยุบพรรคการเมือง ซึ่งมีส่วนทำให้ระบอบประชาธิปไตยมิได้มีโอกาสที่จะหยั่งรากฐานได้อย่างมั่นคง

11. ปัญหาระบบการเลือกตั้งของไทยไม่มีระบบการเลือกตั้งที่แน่นอน ต้นแปรไปตามเจตนารมณ์ของผู้ปกครองประเทศ เป็นสำคัญ โดยเราจะเห็นได้ว่าการเลือกตั้งของไทยเรามีทั้งการเลือกตั้งแบ่งเขต และรวมเขต สลับกันไปตลอดเวลาของช่วงการปกครองแบบประชาธิปไตย จากการศึกษาที่มีต่อการจัดระบบการเลือกตั้งที่เป็นหลักมาตรฐานแล้ว ก็เป็นการยากที่จะให้การปกครองแบบประชาธิปไตยได้พัฒนาหรือเจริญงอกงามในประเทศไทยได้ เนื่องจากการที่ระบบเลือกตั้งของไทยนั้นไม่มีระบบ การเลือกตั้งที่แน่นอน มีการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ ทำให้ประชาชนเกิดความสับสนในระบบหรือวิธีการเลือกตั้ง¹ ซึ่งเป็นสาเหตุให้สถิติการลงคะแนนเสียงเลือกตั้งต่ำ ทั้งนี้เพราะประชาชนไม่ออกไปลงคะแนนเสียง ซึ่งเป็นอุปสรรคที่สำคัญอย่างหนึ่งที่มีผลต่อการพัฒนาประชาธิปไตย

แนวทางแก้ไขปัญหาประชาธิปไตยในประเทศไทย

จากการศึกษาถึงปัญหาหรืออุปสรรคของการพัฒนาประชาธิปไตยในประเทศไทยที่ตกอยู่ในภาวะเช่นเดียวกับประเทศที่กำลังพัฒนาทั้งหลายซึ่งมีปัญหานั้น พบจะสรุปแนวทางแก้ไขที่สำคัญ (ปัจจัยที่เอื้ออำนวยต่อการปกครองในระบอบประชาธิปไตย) ได้ดังนี้คือ

1. สร้างระบบการเมืองการปกครองที่ต้องนำมาหลังการเลือกตั้งเดิมของไทยมาปรับปรุงใช้ให้เป็นประโยชน์
2. พัฒนาระบบกฎหมายต่างๆ รวมทั้งกฎหมายรัฐธรรมนูญซึ่งใช้เป็นหลักในการปกครองประเทศ กฎหมายจะมีความศักดิ์สิทธิ์มากน้อยเพียงใด จะต้องเกี่ยวข้องกับฝ่ายออกกฎหมายว่ามีความรู้ความเข้าใจถึงสภาพปัญหาในสังคมมากน้อยเพียงใด ผู้ใช้กฎหมายมีความเที่ยงธรรมและเอาจริงเอาจังกับผู้ฝ่าฝืนมากน้อยเพียงใด ตลอดจนผู้ปฏิบัติตามกฎหมายมี

¹ชัยสิทธิ์ สิ้นสมบุรุษ "ประเทศไทยจะเป็นประชาธิปไตยอย่างเต็มที่หรือไม่ว"

ความศรัทธาและเกรงกลัวต่อโทษที่ระบุไว้ในกฎหมายมากน้อยเพียงใด ¹ หากทั้งหมดฝ่าย
ละเลยต่อหน้าที่แล้วกฎหมายเหล่านี้ก็จะใช้ เป็นหลักในการปกครองประเทศไม่ได้

3. ระบบการปกครองจะต้องเป็นแบบง่าย ๆ แต่มีประสิทธิภาพสูงเอื้ออำนวยต่อการ
สร้างความสามัคคีของคนในชาติ

4. ปลุกฝังให้ประชาชนรู้จักหน้าที่ของพลเมืองที่ดี มีความรักชาติ เพื่อความสำเร็จ
ในการสร้างชาติ

5. ควรมีการพัฒนาการศึกษาโดยเร่งด่วน เพราะประชาชนในระบอบประชาธิปไตย
มีภาระที่จะต้องทำความเข้าใจข้อเท็จจริงต่างๆ เกี่ยวกับปัญหาสังคมในการพิจารณาเลือกวิธี
ดำเนินการและในการตัดสินใจวินิจฉัยว่า จะจัดการกับปัญหาเหล่านี้ได้อย่างไร ฉะนั้นประชาชน
จะต้องได้รับการศึกษาและมีประสบการณ์พอสมควร จึงจะปฏิบัติภารกิจได้อย่างดีผล ² เพราะ
ฉะนั้นจึงถือว่าการศึกษาคือเป็นรากฐานของการพัฒนาประเทศในทุกๆ ด้านหากประชาชนมีการศึกษา
ดี มีความรู้ความเข้าใจในระบบการ เมืองตลอดจนความคิดริเริ่มการตัดสินใจหรือความเชื่อมั่น
ในตนเองก็จะ ศึกษาค้นคว้ายอมรับสิ่งใหม่ๆ ก็อาจจะมีขึ้นได้ ดังตัวอย่างจากประเทศทางยุโรป
และสหรัฐอเมริกา ซึ่งเป็นประเทศประชาธิปไตยนั้นประชาชนในประเทศ เหล่านี้จะมีการศึกษา
ในระดับสูง จึงเห็นได้ว่า การศึกษาจึงเป็นปัจจัยที่เอื้ออำนวยอย่างยิ่งต่อการปกครองในระบอบ
ประชาธิปไตย ³

6. สร้างความเจริญทางวัฒนธรรม โดยเฉพาะการให้ผู้นปกครองและประชาชนทั่ว

¹ สมศักดิ์ เกี้ยวกิ่งแก้ว ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับรัฐศาสตร์ หน้า 145

² อุทัย หิรัญโต สารานุกรมศัพท์ทางรัฐศาสตร์ หน้า 171

³ สมศักดิ์ เกี้ยวกิ่งแก้ว ล.ด. หน้า 147

ไปมีจิตใจเป็นแบบประชาธิปไตย¹ เช่น การเชื่อมั่นในทศพิธราชธรรมและความสำคัญและศักดิ์ศรีของบุคคล ความเสมอภาค การเคารพในสิทธิเสรีภาพของผู้อื่น การเคารพในกติกาของการปกครองระบอบประชาธิปไตย มีความสำคัญในทางการเมืองในหน้าที่พลเมือง การวิพากษ์วิจารณ์อย่างมีเหตุผลในลักษณะสร้างสรรค์จักให้ความไว้วางใจผู้อื่น ไม่มองโลกในแง่ร้ายและยอมรับในความผิดที่เห็นที่แตกต่างกัน

7. สร้างหลักประกันความมั่นคงปลอดภัยในชีวิต และทรัพย์สินของประชาชนอย่างไต่ผล คือรัฐจะต้องรักษากฎหมายและความสงบเรียบร้อย เพื่อให้ประชาชนมีความปลอดภัยในชีวิต ร่างกายและทรัพย์สิน ในการดำเนินชีวิตโดยปกติสุข²

8. ควรมีการกระจายความเจริญและรายได้ไปสู่ส่วนภูมิภาคและท้องถิ่นให้มากที่สุด เพื่อขจัดความยากจนและความเหลื่อมล้ำในสังคมที่ถือว่าเป็นศัตรูของระบอบการปกครองระบบประชาธิปไตย รัฐบาลจึงควรมีนโยบายที่จะกระจายความเจริญเหล่านี้ไปสู่ส่วนภูมิภาคบ้างไม่ควรจะพัฒนาแต่ในเขตเมือง³

9. ควรสร้างให้ข้าราชการมีความรับผิดชอบและสำนึกต่อหน้าที่ เพราะระบบข้าราชการเป็นระบบเดียวที่ทำหน้าที่เกี่ยวกับการกีดกันด้วยดี และการให้ความคุ้มครองป้องกันในชีวิตและทรัพย์สินของประชาชน ซึ่งประชาชนหวังที่จะให้ข้าราชการเป็นที่พึ่งพิงได้⁴ แก่ระบบ

¹ กระทบต่องานของกรมราชทัณฑ์ และคณะ การปกครองและการเมืองไทย หน้า 324

² กรมพินิจ และจรรยา สุมานนท์ สหกิจการเมืองและเศรษฐกิจเปรียบเทียบ หน้า 518

³ กระทบต่องานของกรมราชทัณฑ์ และคณะ น.ค.

⁴ น.ค. หน้า 321

ราชการของไทยก็มีข้อบกพร่องไม่อาจทำหน้าที่เป็นเครื่องมือหรือที่พึ่งพิงให้ประชาชนได้ รัฐบาลจึงควรมีนโยบายที่จะสร้างระบบข้าราชการให้มีความรับผิดชอบต่อประชาชน เป็นที่พึ่งแก่ประชาชนให้ได้เพื่อเป็นหลักในการพัฒนาประเทศและพัฒนาประชาธิปไตย

10. ควรมีการแก้ปัญหาต่างๆ โดยสันติวิธี และด้วยความสุจริตรอบคอบ เพราะในทุกๆ ประเทศหรือทุกหน่วยงานจะต้องมีปัญหา โดยเฉพาะค่านการ เมืองนั้นจะมีปัญหามาก รัฐบาลควรมีการคิดแก้ไขปัญหาดังกล่าว โดยสันติวิธีโดยพยายามหลีกเลี่ยงการแก้ปัญหาโดยการปฏิวัติรัฐประหาร

11. ก่าจัดความเหลื่อมล้ำในสังคมให้หมดสิ้น เช่นการกักตุนอำนาจอภิสิทธิ์ต่างๆ ของกลุ่มผู้มีอิทธิพลและควรมีการลดช่องว่างระหว่างบุคคลรอกับประชาชน

12. นโยบายการบริหารประเทศควรจะเริ่มมาจากเบื้องล่างไปสู่เบื้องบน มิฉะนั้นจะกลายเป็นประชาธิปไตยแบบขี้ข้า

13. มีควรรวมกลุ่มเพื่อรักษาประโยชน์ของบุคคลหรือเอกชน โดยสุจริตใจจะเป็นสิ่งที่จะเอื้ออำนวยให้การปกครองประชาธิปไตยเป็นไป ได้ดีขึ้น การที่พยายามรักษาผลประโยชน์ส่วนตัวมากกว่าประโยชน์ของส่วนรวมก็จะเป็นอุปสรรคต่อการปกครองในระบอบประชาธิปไตย ดังนั้นหากสังคมใดประชาชนชอบการรวมกลุ่มและชอบทำงานร่วมกันจะเป็นนิสัย ความรู้สึกในเรื่องผลประโยชน์ของส่วนรวมที่สำคัญกว่าผลประโยชน์ส่วนตัวย่อมจะเกิดขึ้นในสังคมนั้น ๆ¹

14. เปิดโอกาสให้พรรคการเมืองทุกพรรคได้มีส่วนร่วมในการให้ข้อคิดเห็นและเสนอแนะแก่รัฐบาลในการพัฒนาประเทศ เพื่อประโยชน์ส่วนรวมของประชาชนทั้งประเทศ

15. วิทยาลัยนาฏศิลป์ต่าง ๆ ให้เป็นที่ยอมรับนับถือในหมู่ประชาชนทั่วไป โดยเฉพาะรัฐบาลต้องเข้มแข็งเป็นที่ศรัทธาของประชาชน

16. ต้องมีจิตใจเป็นนักกีฬา คือรู้แพ้รู้ชนะ เมื่อเหตุผลของตนเองสู้เหตุผลของบุคคลอื่นไม่ได้ก็ต้องยอมรับเหตุผลนั้น เพราะหลักการของประชาธิปไตยนั้นอยู่ที่การใช้เหตุผล หรือการชักจูงให้บุคคลอื่นเกิดความตกลงตาม ดังนั้นหากประชาชนยังมีจิตใจไม่สงบแล้ว ก็จะเกิดปัญหาการไม่ยอมรับในเหตุผล และมักจะเอาชนะในเรื่องเสียงข้างมากยิ่งกว่าการใช้เหตุผลในการตัดสินใจ¹

17. ควรมีการพัฒนาด้านเศรษฐกิจ เพราะความชุกจนเป็นอุปสรรคที่สำคัญอย่างหนึ่งต่อการพัฒนาประชาธิปไตย จากประวัติศาสตร์ของระบบการปกครองระบอบประชาธิปไตย คือ การจะปกครองระบอบประชาธิปไตยจะได้รับผลสำเร็จในภูมิภาคที่ประชาชนส่วนใหญ่มีเสถียรภาพทางเศรษฐกิจดีพอสมควร ที่ใดประชาชนยากจนและต้องใช้พลังงานและความคิดเพื่อการประกอบอาชีพ กังขมนั้นๆ จะปราศจากเสถียรภาพทำให้ไม่มีการถกเถียงปัญหาทางการเมืองอย่างสงบตามหลักของประชาธิปไตย ถ้าพลเมืองจำนวนมากไม่สนใจในทรัพย์สินและผลิตผลของชาติตามที่ควรจะได้ ก็ย่อมจะไม่ให้ความจงรักภักดีแก่ประเทศหรือรัฐบาล ประชาชนที่ยากจนเป็นพวกที่ไร้ความมั่นคง เป็นเหยื่อของพวกนักพูดที่ชอบยุยงก่อกวนและของนักปกครองที่เป็นทรราชย์ ฉะนั้นสถาบันทางการเมืองแบบประชาธิปไตยจึงต้องมีรากฐานทางเศรษฐกิจดีและมั่นคง²

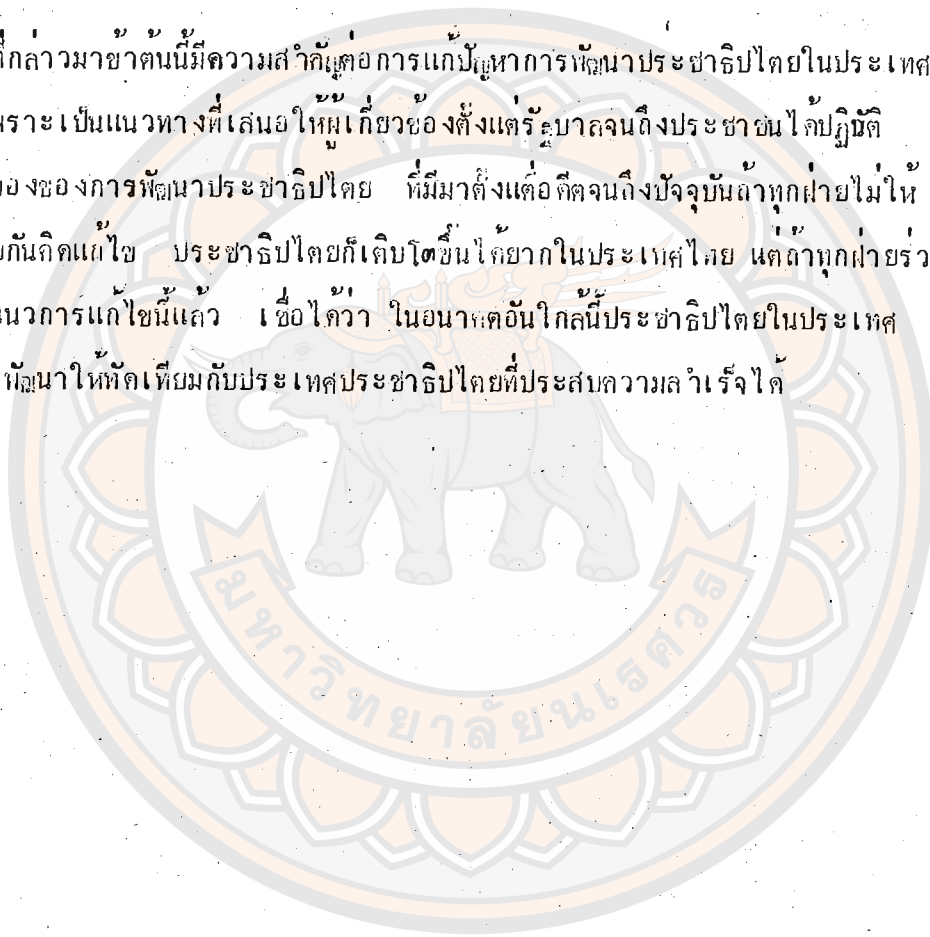
18. ประชาชนโดยส่วนรวมจะต้องยอมรับบุคคลที่ได้รับเลือกตั้งขึ้นไปเป็นตัวแทนว่า

¹ สมศักดิ์ เกี้ยวกิ่งแก้ว ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับรัฐศาสตร์ หน้า 148

² อุทัย ภิรัฐโต สารานุกรมศัพท์ทางรัฐศาสตร์ หน้า 172

เป็นผู้ที่มีความสามารถและเชื่อถือได้ เพราะถ้ามีความรู้สึกไม่ไว้วางใจแล้วก็ย่อมจะเป็นผลให้เกิดความขัดแย้งและอาจเป็นผลให้ผู้ที่คนที่เลือกขึ้นไปประสบปัญหายุ่งยากในการทำงาน¹ และนอกจากนี้จะต้องมีการให้อภัยและมีจิตใจกว้างพอที่จะยอมรับว่า การทำงานหรือความคิดเห็นของบุคคลก็ที่ย่อมมีโอกาสผิดพลาดได้และจะต้องให้ออกโอกาสแก่ผู้ที่มีผิดพลาด ใ้มีโอกาสแก้ตัวหรือแก้ไขในสิ่งที่ผิดพลาดนั้นได้

ปัจจัยที่กล่าวมาข้างต้นนี้มีความสำคัญต่อการแก้ปัญหาการพัฒนาประชาธิปไตยในประเทศไทยไทยไ้มาก เพราะเป็นแนวทางที่เสนอให้แก้ไขข้อตั้งแต่รัฐบาลจนถึงประชาชนไปปฏิบัติเพื่อลดอุปสรรคของของการพัฒนาประชาธิปไตย ที่มีมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันถ้าทุกฝ่ายไม่ให้ความร่วมมือช่วยกันคิดแก้ไข ประชาธิปไตยก็เติบโตขึ้นได้ยากในประเทศไทย แต่ถ้าทุกฝ่ายร่วมมือกันปฏิบัติตามแนวการแก้ไขนี้แล้ว เชื่อได้ว่า ในอนาคตอันใกล้นี้ประชาธิปไตยในประเทศไทยจะได้รับการพัฒนาให้ทัดเทียมกับประเทศประชาธิปไตยที่ประสบความสำเร็จได้

บทสรุป

คงจะเห็นได้แล้วว่า ประเทศไทยมีปัญหาในการพัฒนาประชาธิปไตยไม่ใช่น้อย ปัญหาทางสังคมการเมืองหลายอย่าง เป็นปัญหาเช่นเดียวกับประเทศในระหว่างการพัฒนาทั้งหลายเช่น การให้ความสำคัญที่น้อย เครือ ชาติ เทียบความสามารถของบุคคลการเคารพตัวตน ตามฐานะฐานะันตร ยิ่งกว่าหลักการการขาดการรวมตัวเป็นองค์กร สมาคม การขาดความเชี่ยวชาญเฉพาะอย่าง การไม่มีสื่อมวลชนที่มีประสิทธิภาพ การให้คนหนึ่งๆ ทำงานหลายบทบาทเกินไป การไม่มีชนชั้นกลางที่เข้มแข็ง การที่คนโดยทั่วไปยังไม่สำนึกในคุณค่าของเวลาและเงินตรา การขาดวินัยในการดำรงชีวิต เหล่านี้เป็นต้น ซึ่งอันที่จริงแล้วอุปสรรคที่จำแนกออกมาให้เห็นเหล่านี้ ส่วนหนึ่งเป็นผลมาจากการมีระบบสังคม เศรษฐกิจแบบกสิกรรมนั่นเอง ถ้าหากประเทศจะพัฒนา เศรษฐกิจให้รุกหน้าต่อไปแล้วอุปสรรคดังกล่าวนั้นก็ค่อยๆ มีน้อยลง โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อมีการพัฒนาอุตสาหกรรมมากขึ้นคนไทยต้องมาอยู่รวมกันอยู่ในเมืองใหญ่ ชีวิตที่ปล่อยเวลาที่หมดไป หรือไม่คำนึงถึงกาลเวลามากนักก็จะกลายเป็นชีวิตของสัตว์ เมืองที่ขึ้นอยู่กับนาฬิกา การแบ่งงานกันทำ แทนที่คนๆ เดียวหรือกลุ่มเดียวจะมีบทบาทหลายๆ อย่างก็จะต้องมีสื่อมวลชน ก็จะได้รับปรับปรุงให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น และความสำนึกในทางการเมืองก็จะต้องเพิ่มขึ้นโดยเฉพาะอย่างยิ่งสื่อคนไทยต้องเสียภาษี อากร อย่างจริงจัง ความสนใจในการใช้ เงินทอง งบประมาณต่างๆ ของรัฐก็ต้องมีเพิ่มขึ้น ความปรารถนาอย่างแท้จริงที่จะต้องเพิ่มขึ้น ความปรารถนาอย่างแท้จริงที่จะมีส่วนควบคุมการปฏิบัติงานของรัฐบาลก็จะติดตามมา

แต่อุปสรรคทางสังคมอีกหลายอย่างไม่หมดไป แม้ประเทศไทยจะกลายเป็นประเทศกึ่งอุตสาหกรรมอย่างเกาหลี หรือแม้แต่เป็นประเทศอุตสาหกรรมเต็มรูปแบบอย่างญี่ปุ่นก็ตาม ค่านิยมหลายต่อหลายประการ จะยังมีอยู่ในความคิด ความเชื่อ ความรู้สึก และความปรารถนา

ของคนไทยเรื่อยไป ตัวอย่างเช่น อิทธิพลของศาสนาในเรื่องบุญกรรมหรือวัฏจักรสงสาร แม้ว่าจะจืดจางไปบ้างแต่ก็คงจะยังมีอยู่ ลักษณะสังคม"อำนาจนิยม" คงจะไม่สูญสลายไปง่ายๆ แม้ว่า ความหมายของคำว่า "อำนาจ" ในอีก 50 ปีข้างหน้า อาจจะเน้นหนักถึง อำนาจของเศรษฐกิจมากกว่าอำนาจของการให้คุณให้โทษอย่างในปัจจุบันนี้ ความนิยมเลื่อมใสในสถาบันพระมหากษัตริย์ ยังคงจะยังเป็นอยู่ อาจจะแน่นแฟ้นยิ่งกว่าในปัจจุบันนี้ก็ได้อีก ลักษณะการเป็นคนง่าย ๆ ไม่ชอบผูกพันกับข้อบังคับหรือกฎเกณฑ์ของคนไทย แม้ว่าจะมีน้อยลง เมื่อสังคมเจริญมากขึ้น แต่ก็อาจจะยังเป็นลักษณะเด่น ในวิถีชีวิตของคนแต่ละคน ทั้งนี้ เป็นคน สิ่งที่ถูกกล่าวมานี้ตั้งอยู่บนสมมุติฐานที่ว่า การเปลี่ยนแปลงในสังคมไทยจะเป็นไปในทางสันติ ไม่มีสงครามหรือมีภัยธรรมชาติอย่างขนานใหญ่อย่างใดอย่างหนึ่งเข้ามาเกี่ยวข้อง แต่ถ้าหากคนไทยต้องประสบกับโศกเศร้าเผชิญกับความแตกแยกภายในอย่างเวียดนาม หรือกัมพูชา แล้ว การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและการเมืองจะเป็นไปในรูปใด คงจะไม่มีใครคาดการณได้

สำหรับในอนาคตที่เราจะมองเห็นได้ดังนี้ โครงสร้างองค์กร และค่านิยมหลายอย่างของสังคมไทย ที่เคยเป็นมาแล้ว และที่กำลังเป็นอยู่คงจะมีต่อไป แม้ว่าในทางเศรษฐกิจและเทคโนโลยีในไทยในเวลาอีก 50 ปีข้างหน้าจะได้เปลี่ยนแปลงไป จนจำไม่ได้แล้วก็ตาม ปัญหาในทางการเมืองหลายอย่างโดยเฉพาะอย่างยิ่งที่เกี่ยวกับการพัฒนาประชาธิปไตย จะยังมีอยู่เหมือนเรื่อบคล้ำคลึงกับปัจจุบัน จากข้อสรุปดังกล่าวนี้จะทำให้เราเห็นว่า การที่จะนำเอาระบบประชาธิปไตยของบรรดาประเทศที่พัฒนาแล้วแบบใดๆ ก็ตามมาใช้กับประเทศไทย โดยหวังว่าระบบสังคมไทยได้เปลี่ยนหรือ "กลืน" ไปมากแล้ว คงจะก่อให้เกิดปัญหาเหมือนกับที่เคยประสบมาอีกเรื่อยไป เพราะไม่ว่าสังคมไทยจะเปลี่ยนแปลงไปมากมายอะไรก็ตามลักษณะเด่นที่เรียกว่า ความเป็นไทยๆ ก็ยังคงมีอิทธิพลอยู่เสมอ ในการพัฒนาประชาธิปไตยสำหรับประเทศไทยนั้น น่าจะต้องเป็นการไม่ลอกเลียนแบบอย่าง หรือวิธีการของชาติใดชาติหนึ่งมาทั้งหมด แต่น่าจะเป็นการนำซึ่งระบบการเมืองแบบใหม่คือ แบบที่เมืองของไทยโดยเฉพาะ โดย

ที่ยังคงไว้ซึ่งหลักการสากลใหญ่ของประชาธิปไตยไว้ ซึ่งหลักการสากลดังกล่าวคือ

1. ผู้ปกครองจะต้องได้รับความยินยอมจากผู้ถูกปกครอง
2. ต้องมีกลไกทางการเมือง ที่จะเปลี่ยนแปลงผู้บริหารได้เป็นครั้งคราว
3. จะต้องมีการปกครองคุ้มครองสิทธิขั้นมูลฐานของเอกชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งคือ สิทธิในการพูด การเขียน และพิมพ์โฆษณา

ซึ่งหากพิจารณาแล้วจะเห็นว่า ยังเปิดโอกาสให้มีการสร้างระบบการเมืองแบบประชาธิปไตย ในลีลาต่างๆ ใต้มากมายหลายแบบนอกเหนือจากแบบที่เห็นอยู่ในประเทศตะวันตก กล่าวคือสำหรับประเทศไทยก็ควรมีการสร้างประชาธิปไตยแบบไทยๆ นั้นเอง คือควรมีการสร้างระบบการปกครองที่สอดคล้องกับค่านิยมหรือลักษณะที่สำคัญๆ ของสังคมไทย เพื่อให้ระบบการปกครองนั้นพัฒนาการได้ก้าวหน้าขึ้นกว่าการสร้างการปกครองที่ไม่สอดคล้องกับวิถีชีวิตของคนในชาติ

บรรณานุกรม

1. ประเภทเอกสารชั้นรอง (Secondary Sources)

กมล สมิวีเชียร การบ้านการเมือง แพร่พิทยา 2516, 172 หน้า

กมล สมิวีเชียร ประชาธิปไตยกับสังคมไทย ไทยวัฒนาพานิช 2516, 136 หน้า

กมล สมิวีเชียร รัฐศาสตร์เบื้องต้น ไทยวัฒนาพานิช 2525, 119 หน้า

กระมล ทองธรรมชาติ วิวัฒนาการของระบบรัฐธรรมนูญไทย พิมพ์ครั้งที่ 2 บรรณกิจ 2524, 134 หน้า

กระมล ทองธรรมชาติ และคณะ การปกครองและการเมืองไทย ไทยวัฒนาพานิช 2512, 348 หน้า

การฝึกหัดครู, กรม พื้นฐานการเมืองและการปกครองไทย กระทรวงศึกษาธิการ 2520, 212 หน้า

การฝึกหัดครู, กรม สังคมและการปกครองของไทย กระทรวงศึกษาธิการ 2520, 147 หน้า

โกวิท วงศ์สุริวัฒน์ รัฐศาสตร์เบื้องต้น กรุงเทพมหานคร 2516, 214 หน้า

โกสินทร์ วงศ์สุริวัฒน์ ความเป็นมาของการปกครองในระบบรัฐสภาและระบบรัฐสภาในประเทศไทย พิมพ์ครั้งที่ 2 แพร่พิทยา 2518, 200 หน้า

เกรียงศิษฐ์ พงษ์พานิชย์ ปฏิวัติ 2475 แพร่พิทยา 2517, 307 หน้า

กฤษณา รัตนชาอุทัย วิเคราะห์การเลือกตั้งปี 2526 มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ วิทยุโลก 2527, 70 หน้า

ศักดิ์มณี ปราโมช, ม.ร.ว. ศึกษามติกับสังคมไทย ประพันธ์สำสั่น 2510, 372 หน้า

ศักดิ์มณี ปราโมช, ม.ร.ว. ประชาธิปไตยเพื่อประชาชน บรรณาธิการ (ไม่ปรากฏปีที่พิมพ์), 387 หน้า

- จรัญ พรหมอยู่ ความเข้าใจเกี่ยวกับสังคมไทย โอเดียนสโตร์ 2526, 130 หน้า
- จรรยา สุภาพ การเมือง ไทยวัฒนาพานิช 2514, 197 หน้า
- จรรยา สุภาพ ระบบการเมืองเปรียบเทียบ (ประชาธิปไตย:เผด็จการ) และหลักวิเคราะห์การเมืองแบบใหม่ ไทยวัฒนาพานิช 2519, 593 หน้า
- จรรยา สุภาพ หลักรัฐศาสตร์ ไทยวัฒนาพานิช 2514, 446 หน้า
- จิรวัดน์ เหลืองสุภบุญย์ (แปล) การรวมพลังของชนชั้นกับอนาคตของประเทศไทย
แพรวทิทยา 2519, 182 หน้า
- จุฬาลงกรณ์, มหาวิทยาลัย พรรคการเมือง ยักษ์รศัมพันธ์ 2517, 267 หน้า
- ฉวีวรรณ วรณประเสริฐ สังคมไทย แพรวทิทยา 2522, 270 หน้า
- เฉลิม จันทุมวงศ์ ประวัติศาสตร์สังคมไทย เสถียรไทย 2520, 673 หน้า
- ชัยอนันต์ สมุทวณิช การเมืองการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองไทย บรรณกิจ 2523,
200 หน้า
-
- การเลือกตั้ง พรรคการเมือง รัฐบาล และคณะทหาร บรรณกิจ
2524, 360 หน้า
-
- ประชาธิปไตย สังคมนิยม คอมมิวนิสต์กับการเมืองไทย พิมพ์ครั้งที่ 2
โรงพิมพ์วิไลชัย 2520, 346 หน้า
-
- และคณะ สักดิ์การเมือง ไทยวัฒนาพานิช 2514, 317 หน้า
- ชัยอนันต์ สมุทวณิช และชัชชิตา กระรกดัด เอกสารการเมืองการปกครองไทย
ไทยวัฒนาพานิช 2518, 406 หน้า
- ชาติวิทย์ เกษตรศิริ ประชาธิปไตยของชาวบ้าน กิจฉัตร 2516, 240 หน้า
- ชูศักดิ์ อรรถวสุร ปฏิวัติและประชาธิปไตย ลูกขุนบรรณกร 2517, 317 หน้า
- ตรงกั สีนสวัสดิ์ สังคมกับการปกครอง แพรวทิทยา 2520, 174 หน้า

- ทองปลิว วัฒน์ โครงสร้างสังคมไทย แผนกบริการกลางสำนักงานอธิการบดี พระราชวัง
สนามจันทร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร 2522, 103 หน้า
- ชานินทร์ ทรัพย์วิเชียร พระมหากษัตริย์ไทยในระบอบประชาธิปไตย กรมวิชาการกระทรวง
ศึกษาธิการ 2519
- ระบอบประชาธิปไตย พิมพ์ครั้งที่ 2 โรงพิมพ์กรมแผนที่ทหาร 2518,
86 หน้า
- บัญชา แก้วเกตุทอง 36 รัฐบาลในระบอบประชาธิปไตยของไทย รุ่งเรืองธรรม 2517,
603 หน้า
- บรรจบ เบ็ญจมาณี การปกครองของไทย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ บางเขน 2521,
163 หน้า
- บรรพต วีระชัย และวิทยา นภาศิริกุลกิจ ลัทธิการเมือง พิมพ์ครั้งที่ 2 ไทยวัฒนาพานิช
2523, 123 หน้า
- พิษณุโลกพิทยาคม, โรงเรียน เอกสารนิทรรศการวิวัฒนาการปกครองของไทย โรงเรียน
พิษณุโลกพิทยาคม 2521, 46 หน้า
- พลศักดิ์ จิรไกรศิริ ไทยมองไทย เคล็ดไทย 2524, 375 หน้า
- พรศักดิ์ ห่องแก้ว ข้าราชการการเมืองของคนไทย เจ้าพระยาการพิมพ์ 2526, 160 หน้า
- ไพฑูรย์ เกรียงแก้ว ลักษณะสังคมไทย พิมพ์ครั้งที่ 2 โรงพิมพ์เสีียง เชียงจุงเจริญ
2513, 453 หน้า
- ไพฑูรย์ ช่างเรือน ลักษณะสังคมและการปกครองของไทย พิมพ์ครั้งที่ 2 ไทยวัฒนาพานิช
2517, 218 หน้า
- ไพฑูรย์ สุขสุเมธ "ประชาธิปไตยในสังคม" วิวัฒนาการประชาธิปไตย อมรการพิมพ์
2517, หน้า 24 - 28
- ศักดิ์ มาสุขนิรันดร์ การปกครองของไทย พิมพ์ครั้งที่ 2 (ไม่ปรากฏโรงพิมพ์) 2514

- ลิขิต อีร์เวคิน การตั้งนาการเมืองไทย แพร่ศึกษา 2519, 430 หน้า
- วิสุทธิ์ โพิธแทน ประชาธิปไตยตามแนวคิดและตัวแบบประเทศประชาธิปไตยในอุดมคติ
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ 2524, 320 หน้า
- สุชุม นवलสกุล และคณะ การเมืองและการปกครอง พิมพ์ครั้งที่ 2 มหาวิทยาลัย
รามคำแหง 2520, 320 หน้า
- สุภัตรา สุภาณ สังคมไทยและวัฒนธรรมไทย พิมพ์ครั้งที่ 4 ไทยวัฒนาพานิช 2525,
167 หน้า
- สื่อเพื่อการศึกษาและพัฒนาชีวิต, ชมรม การเมืองไทยกับการเลือกตั้ง ตอกหน้า
2525, 167 หน้า
- สมคิด ศรีสิงห์ คำบรรยายประวัติศาสตร์ไทย (ภาค 2) วิทยาลัยวิชาการศึกษา พิษณุโลก
2515, 257 หน้า
- สมพงษ์ เกษมสิน การปกครองของไทย ไทยวัฒนาพานิช 2515, 202 หน้า
- สมพงษ์ เกษมสิน และจรูญ สุภาณ ลัทธิการเมืองและเศรษฐกิจเปรียบเทียบ
ไทยวัฒนาพานิช 2520, 526 หน้า
- สมศักดิ์ เกื้อวงศ์แก้ว ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับรัฐศาสตร์ มิตรราคารพิมพ์ 2525,
258 หน้า
- สมศักดิ์ ศรีสันติสุข สังคมไทยแนวทางวิจัยและถ้อยมา แพร่ศึกษา (ไม่ปรากฏปีที่พิมพ์)
242 หน้า
- อานนท์ อากาภิรม มนุษย์กับสังคม สังคมและวัฒนธรรมไทย พิมพ์ครั้งที่ 3 โรงพิมพ์
บำรุงนุกุลกิจ 2515, 357 หน้า
- อินสอน บัวเขียว "ประชาธิปไตยทางการเมืองของราษฎร" วิจารณ์เพื่อประชาธิปไตย
อมรการพิมพ์ 2517, หน้า 37 - 46
- อุทุม เข้มกว้างศ์ การเมืองในประเทศไทย บรรณกิจ 2517, 312 หน้า
- อุทุม ภิรมย์โต สารานุกรมศัพท์ทางรัฐศาสตร์ โอเรียนสโตร์ 2524, 760 หน้า

2. ประเภทวารสาร

- ชัยสิทธิ์ สีนสมบูรณ์ทอง "ประเทศไทยจะเป็นประชาธิปไตยอย่างเต็มที่หรือไม่" สังคมศาสตร์ (จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย) 8:4 (อ.ค. 2524)
- เขาวรัตน์ ศันสยะวิชัย "ประชาธิปไตย" พัฒนาชุมชน 21:6 มิถุนายน 2525
หน้า 19 - 28
- เขาวรัตน์ ศันสยะวิชัย "ประชาธิปไตย" คุรุปริทัศน์ 7:7 ตุลาคม 2525 หน้า
30 - 33
- ธเนศร์ เจริญเมือง "นักศึกษากับประชาธิปไตย: กลั้มมหาวิทยาลัยหรือไปชนบท"
สังคมศาสตร์ปริทัศน์ 12:4 เม.ย. 2517 หน้า 102 - 109
- นิยกรรณ วรณศิริ "ลักษณะนิสัยแบบไทยที่ขัดขวางการปกครองตามระบอบประชาธิปไตย"
ร่วมฤกษ์ 2:1 เมษายน 2526 หน้า 24 - 48
- บรรพต วีระสัย "ความเข้าใจเบื้องต้นเกี่ยวกับประชาธิปไตย" ร่วมฤกษ์ 2:1
เมษายน 2526 หน้า 16 - 23
- บุญชัย เกียรติอักษรกุล "เวทีประชาธิปไตย" ตะวันใหม่ 165:18 พฤษภาคม 2524
หน้า 9
- บุญเลิศ สุขจิตต์ "ล้อมวลชนและการพัฒนา" ธรรมศาสตร์ 7:1 กรกฎาคม - กันยายน
2520 หน้า 2
- "บทบาทของประชาชนกับการเรียกร้องประชาธิปไตย" สยามรัฐฉบับภาวนิจารุ 27:10
สิงหาคม 2523 หน้า 15-20
- ป้อม กิมวังตะโก "การศึกษากับการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมไทย" สังคมศาสตร์
วิทยาลัยครู เกษรบุรี 2:2 กันยายน 2522 หน้า 17-18
- กรศักดิ์ กองแก้ว และสุจิต บุญนงการ "พฤติกรรมการลงคะแนนเสียงเลือกตั้งของไทย"
สังคมศาสตร์ (จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย) 19: 3 กันยายน 2525 หน้า 28
- กิมหันต์ นาคะตะ "การเมืองไทย ระหว่างปี พ.ศ. 2482 - 2490" ธรรมศาสตร์
7:1 กรกฎาคม - กันยายน 2525 หน้า 35

- มีทนา เกษกมล "ปฏิวัติ ปี พ.ศ. 2475" วารสารสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัย
ศรีนครินทรวิโรฒ บางแสน 2:4 มีนาคม 2523
- มีงขวัญ สรรทางสู่ "ประชาธิปไตยกับสังคมไทย" สังคมศาสตร์ 2:4 มีนาคม 2523
หน้า 21 - 28
- ระวี วันใหญ่ "บันทึกปัญหาประชาธิปไตยบางประการของไทย" ตะวันออก 166:25
พฤษภาคม 2524 หน้า 18
- ลิขิต ธีรเวคิน "การพัฒนาการเมืองไทย" รวมทฤษฎี 3:12 มกราคม 2528 หน้า 45
- วิสุทธิ์ โทธีแทน "ประชาธิปไตย" ผ่านศึกสาร 1:3 มกราคม-กันยายน 2526
หน้า 37 - 38
- เสกสิน ศรีวัฒนาบุญกิจ "ประชาธิปไตยกับความยากจน" สังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัย-
เชียงใหม่ 4:1 เมษายน - กันยายน 2523 หน้า 23 - 53
- สายสุรี จุติกุล "สังคมไทย" ข้าราชการพลเรือนแห่งประเทศไทย 11:6 - 7
มีนาคม - เมษายน 2528
- สุขุม นวลสกุล "ความมั่นคงทางการเมือง" รวมคำเห่ง 8:14 ฉบับรัฐศาสตร์เล่ม 2
2525 หน้า 5
- สุจิต บุญบงการ (บทสัมภาษณ์) "ปีลูแห่งการหันเหของรัฐบาล" มติชน มกราคม
2528 หน้า 13 - 15
- สมบุรุษ แก่นละเคียม "สังคมไทย" สังคมศาสตร์ วิทยาลัยครูเพชรบุรี 2:2
กันยายน 2522 หน้า 11 - 19
- อำนาจ อัมมลัตถ์ "50 ปีประชาธิปไตย" โศภิตา 20:6 มิถุนายน 2525
หน้า 16 - 33

ประชาธิปไตยกับสังคมไทย

เสนอต่อมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ วิทยุโลก

เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาดวงเสกสรรค์

ปริญญาศิลปศาสตรบัณฑิต

มีนาคม 2525

บทคัดย่อ

จุดมุ่งหมายของวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ก็คือ การวิเคราะห์ถึงลักษณะสังคมไทยที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนาประชาธิปไตยมากน้อยเพียงใด โดยมุ่งศึกษาถึงเรื่องต่อไปนี้คือ ความหมายหลักการ รูปแบบและลักษณะที่สำคัญโดยทั่วไปของประชาธิปไตย ลักษณะสังคมไทยตั้งแต่ก่อนการเปลี่ยนแปลงการปกครอง 2475 จนถึงปัจจุบันว่ามีอิทธิพลต่อการปกครองระบอบประชาธิปไตยอย่างไร

ผลของการศึกษาค้นคว้าทำให้ทราบว่า การรับรู้ข่าวสารการเมืองและการเข้าร่วมทางการเมืองของประชาชนชาวไทยอยู่ในระดับต่ำกว่าที่ควรจะเป็น โดยศึกษาได้จากสถิติการไปลงคะแนนเสียงของคนไทย ตั้งแต่มีการเลือกตั้งครั้งแรกจนถึงปัจจุบันถึง 13 ครั้ง และอุปสรรคที่สำคัญต่อการพัฒนาประชาธิปไตยนั้น เกิดจากหลายสาเหตุทั้งที่เกี่ยวข้องกับประชาชนโดยทั่วไป เช่น การขาดความรู้เกี่ยวกับการเมืองของประชาชน การปฏิบัติรัฐประหารที่ทำให้ประชาชนขาดประสบการณ์ในการปกครอง และสาเหตุที่สำคัญนั้นเกิดจากสถาบันการปกครองเองคือ รัฐบาล และสถาบันที่เกี่ยวข้องคือ พรรคการเมือง ซึ่งในวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ได้เสนอแนะแนวทางแก้ไขปัญหาการพัฒนาประชาธิปไตยในประเทศไทยไว้หลายประการที่น่าสนใจ